

**dini konularda
kendini kandırmanın
40 yolu**

EMRE DORMAN

İstanbul Yayınevi

Eser Adı: Dini Konularda Kendini Kandırmanın 40 Yolu

Yazar: Emre Dorman

İletişim: www.emredorman.com

Kapak Tasarım: Gökhan Koç

Sayfa Düzeni: Said Demirtaş

ISBN: 978-605-64417-1-4

Baskı ve Cilt: Pasifik Ofset Ltd. Şti.

Cihangir Mah. Güvercin Cad. No:3/1 Baha İş Merkezi A Blok
34310 Haramidere / İstanbul Tel: (0212) 412 17 00 Sertifika No: 12027

1. Baskı: Kasım 2013

Genel Dağıtım
İstanbul Yayınevi
Cağaloğlu Yokuşu Evren Han No:17 Kat:1 Daire:33
SİRKECİ – İSTANBUL
Tel: (0212) 519 62 72
www.istanbulyayinevi.net
bilgi@istanbulyayinevi.net

**dini konularda
kendini kandırmanın
40 yolu**

EMRE DORMAN

Yrd. Doç. Dr. Emre Dorman, Acıbadem Üniversitesi'nde öğretim üyesidir. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Kelâm bilim dalında hazırladığı **Tanrı'nın Varlığının Kanıtlanmasında Kullanılan Modern Deliller: İnsancı İlke Örneği** başlıklı tezi ile yüksek lisans (2004), **Deizm ve Eleştirisi: Tarihsel ve Teolojik Bir Yaklaşım** başlıklı tezi ile de doktora çalışmasını tamamladı (2009). Acıbadem Üniversitesi'nde akademik hayatına devam eden Emre Dorman, **Felsefeye Giriş, Felsefe Tarihi** ve **Bilim Felsefesi** dersleri vermekte, teoloji, felsefe ve din-bilim ilişkisi alanlarında çalışmalarını sürdürmektedir.

YAYIMLANMIŞ ESERLERİ

- *İnsanlar Uyurlar Ölünce Uyanırlar* (İstanbul Yayınevi, 2011)
- *Modern Bilim: "Tanrı Var"* (İstanbul Yayınevi, 2011)
- *Kur'an-ı Kerim'deki Temel Emirler ve Yasaklar* (İstanbul Yayınevi, 2011)
- *People Are Asleep They Wake Up When They Die* (İstanbul Yayınevi, 2012)
- *Duanız Olmasa Ne Öneminiz Var?* (İstanbul Yayınevi, 2013)

İçindekiler

Önsöz.....	9
1. Benim kalbim temiz.....	11
2. Dinlerin özü iyiliktir.....	15
3. İleride nasıl olsa yaparım.....	19
4. Nasıl olsa Allah affeder.....	24
5. Nasıl olsa affedilmem artık.....	28
6. Çalışmak da ibadettir.....	32
7. Nefsime söz geçiremiyorum.....	36
8. Emirlerine uyamıyorum ama, Allah'ı çok seviyorum.....	40
9. Herkes böyle yaşıyor.....	43
10. Ailemde ya da yetiştiğim çevrede görmedim.....	49
11. Hacıdan hocadan korkacaksın.....	52
12. Dindarlar samimi gelmiyorlar bana.....	55
13. Bu kadar kötülüğün ve kötünün olduğu yerde ben yine iyiyim.....	59
14. Şeytana uyuyorum.....	63

15. Peygamberler ve Allah dostları gibi olamayız	68
16. Dini yaşayanlar genelde gelir seviyesi düşük kimseler.....	71
17. Bana dini anlatmasının ardında bir beklentisi var mutlaka.....	76
18. Bu kadar hassas olma, ince düşünme	82
19. Elhamdülillah biz de Müslümanız.....	85
20. Artık devir değişti	88
21. Önce geleceğimi garanti altına almalıyım.....	91
22. Dünyaya bir kere geliyoruz	94
23. Düşündürmeyin beni! Hatırlatmayın bana!	101
24. Günahı benim boynuma	106
25. Dedikodu değil, ben doğruları söylüyorum	110
26. Allah beni böyle yaratmış.....	114
27. İbadetlere güç yetiremiyor, vakit bulamıyorum.....	117
28. Din yeterince açık ve anlaşılır değil	124
29. Dinin sürekli ceza vurgusunda bulunması rahatsız ediyor beni	129
30. Dini konulara fazla dalmak aklını kaybettirir insana	132
31. Aman 'dinci' demesinler bana.....	135
32. Kimseye zararım yok kendi halinde bir insanım	138
33. Allah ile kul arasına girilmez.....	140
34. Allah sevenleri affeder.....	142
35. Ardımda kalıcı bir iz bırakmalıyım	144
36. Aklım ve mantığım yeter bana.....	147
37. Din ilerlemeye manidir.....	154
38. Dinin yerini modern çağda bilim aldı	159
39. Din ile bilim arasında çatışma vardır	162
40. Dinler savaş ve kargaşaya sebep olmuşlardır	165
Sonuç	179

Anneme ve Babama...

Önsöz

ANLAŞILMASI ZOR BİR VARLIKTIR İNSAN. Kendisini bir su damlacığından var eden, sayısız nimet ve imkân ile onu gözeten Rabbine karşı nankördür çoğu zaman. Zorluk, sıkıntı ve keder anında yakaran ama rahata erdiğinde tüm yakarışlarını unutan bir varlık. Daha tansiyonuna bile hâkim olamazken kendini evrenin hâkimi sayan, gelip geçici dünya heveslerinin peşinde koşan, hiç ölmeyecekmiş gibi dünya için çalışmaktan her an ölecekmiş gibi ahireti için çalışmaya fırsat bulamayan...

“Neden var oldum?”, “Varlığımın bir amacı var mı?”, “Beni var edene karşı sorumluluklarım neler?” ya da “Öldükten sonra bana ne olacak?” gibi en temel soruları sormaya zaman bulamazken, nefesine hoş gelen her türlü şeye bolca zaman bulan. Hak etmek için bir şey yapmadığı halde kendisine verilen sayısız nimete rağmen kendisinden yine kendi faydasına olan şeyleri bekleyen Rabbinin buyruklarına karşı aldırmaçlık eden, türlü bahaneler ileri süren ve en acısı da Allah’ın var olduğuna inanmasına rağmen Allah yokmuş gibi yaşayan insan.

Dini yükümlülüklerini yerine getirmemek için hem kendini, hem de çevresini kandırmada her türlü kurnazlığa aklı eren ama Allah'ın apaçık emir ve delilleri karşısında kör, sağır ve dilsiz kesilen insan. Allah'ın tüm uyarılarına rağmen şeytanın adımlarını izleyen, kendisini Allah'a beğendirmesi gerekirken Allah'tan başka herkese kendini beğendirme derdine düşen insan.

Allah'ın buyruklarına göre yaşamamak için türlü mazeretler ileri sürerek en büyük kötülüğü kendisine yapan ve hesap günü imtihanının konusunun yaşadığı hayat olacağını bile bile gerektiği gibi dersine çalışmadığı için derin bir üzüntü ve pişmanlık içinde kaçacak bir yer arayacak olan insan:

Der ki insan o gün: “Kaçılacak yer nerede?” Hayır, sığınacak herhangi bir yer yok. O gün varıp durulacak yer, sadece Rabbinin huzurudur. O gün, önceden takdim ettikleri ve erteledikleri şeyler insanın önüne getirilir. Doğrusu, insan kendi kendisine tanıktır. Dökse de ortaya tüm mazeretlerini.*

Zaten bir gün kaçınılmaz olarak yüzleşeceğimiz hatalarımızla hemen yüzleşmek varken bunu ertelemek neden ve nereye kadar? Karşı karşıya olduğunuz tehlikenin farkında mısınız? Eğer gerçeklerle yüzleşmek için hâlâ kendinizi hazır hissetmiyor ve “Henüz benim için erken” diyerek dini konularda kendinizi kandırmaya devam etmek ve şeytanı sevin-dirmek istiyorsanız bu kitabı elinizden bırakarak yaşantınıza kaldığınız yerden devam edebilir ya da hatalarınızın farkına varmak için kendinize büyük bir iyilik yapabilirsiniz. Emin olun, bu kitabı okumanız şeytanı çok kızdıracak!

* 75 Kıyamet Suresi 10-15.

Benim kalbim temiz

E TRAFIMIZDAKİ İNSANLAR İLE konuştuğumuzda “Benim kalbim temiz” ifadesi sıklıkla karşılaştığımız bir cümle olarak çıkar karşımıza. Hatta bu durum öyle boyutlardadır ki neredeyse kalbi temiz olmayan tek bir kişinin bile var olmadığını düşünebilirsiniz. Bazen kötü davranışlar sergileyen, örneğin bir kimsenin arkasından dedikodusunu yapan birinin de aslında kalbinin temiz olduğunu, sadece hakikatin bilinmesi için bu konuşmaları yaptığını iddia ettiğine tanık olursunuz. Ya da “Benim kalbim temiz olduğu için bana önceden malum olur,” “Allah hep gönlüme göre verir,” “Benim kalbim temiz çünkü kimseye zararı olmayan, etliye sütlüye karışmayan kendi halinde bir insanımdır” şeklinde cümleler kurulur çoğu zaman. İşin özeti ise esasen insanların bir anlamda kendilerini aklayarak temize çıkarmaya çalışmalarıdır.

Ey iman edenler! Şeytanın adımlarını izlemeyin. Kim şeyta-

nın adımlarını izlerse, şeytan ona iğrençlikleri ve kötülüğü emreder. Allah'ın lütuf ve rahmeti üzerinizde olmasaydı, içinizden tek kişi bile temize çıkamazdı.¹

Şüphesiz insan için en tehlikeli olanı, kalbinin temiz olduğu iddiasıyla dini buyrukları dikkate almamasıdır. Bunun için ileri sürülen bahaneler genellikle “Ben namaz kılmam, oruç tutmam, ama kalbim temiz” şeklindeki yaklaşımlarla ibadetleri önemsizleştirme ya da dinin tüm emir ve yasaklarını “Allah'ın insanlardan istediği temiz bir kalbe sahip olmaları değil mi?” şeklindeki kişisel anlayış ve yorumlara dönüştürmekle gösterir kendini. Şüphesiz kimsenin gerçek anlamda kalbindeki niyeti bilmek mümkün değildir, ama gerçek manada kalp temizliğini sözler değil, eylemler gösterir. Üstelik kişinin kalbinin temiz olması onu ayrıcalıklı kılacak bir şey değil aksine zaten olması gereken bir şeydir. Kur'an ayetleri, insanın hem dünyası, hem de ahireti için hayırlı olan her konuda olduğu gibi, bu konuda da çok anlamlı tespitler yaparak, Allah'ın herkesin gerçek niyetini bildiğini ve bu yüzden kimsenin kendini temize çıkarmaya çalışmaması gerektiğini vurgular:

Öyle kişilerdir ki onlar, günahın büyüklerinden ve iğrençliklerden çekinip kaçınırlar. Bazı küçük sürçmeler hariç. Hiç kuşkusuz, senin Rabbin affı geniş olandır. Sizi en iyi bilen O'dur: Hem sizi topraktan oluşturduğu zaman, hem de annelerinizin karınlarında ceninler halinde bulunduğunuz zaman. O halde kendi kendinizi temize çıkarmayın; kimin sakındığını en iyi bilen O'dur.²

Ayette de dikkat çekildiği gibi kimse kendini temize çıkartmaya çalışmamalıdır. Çünkü yine ayetlerde ifade edildiği gibi “Şüphesiz Allah kalplerin içindekini hakkıyla bilmektedir.”³ İnsan

¹ 24 Nur Suresi 21

² 53 Necm Suresi 32

³ 3 Âl-i İmran Suresi 119

çoğu zaman yaptığı işlerde ya da söylediği sözlerde kendini haklı görerek temize çıkartmaya çalışır. Hatta hatalı olduğunu bilse bile yine de yaptıklarını meşrulaştırmak için uğraşır. Herkesin kendine göre belirlediği kriterlere uygun bir iyilik ve kalp temizliği kabulü olması da kaçınılmazdır. İnsan şunu unutmamalıdır: Gönüllerin özünü ve gerçek niyetleri ancak Allah bilir. Bu sebeple hesap günü beklemediğimiz şeyler ile yüzleşebiliriz. Dolayısıyla kişisel anlamda kalp temizliği inanç ve iddiasında bulunmak yeterli olmadığı gibi, asıl olan kalp temizliği, Allah'ın razı olacağı bir kalp temizliği olmalıdır. Bu ise Allah'ın emir ve yasaklarına gerektiği gibi içtenlikle uyulduğu oranda söz konusu olabilir. Bu gerçek Kur'an'da şu şekilde ifade edilir:

Onlar ki, Allah anıldığı zaman kalpleri ürperenler kendilerine isabet eden musibetlere sabredenler, namazı dosdoğru kılanlar ve rızık olarak verdiklerimizden infak edenlerdir.⁴

Bunlar, iman edenler ve kalpleri Allah'ın zikriyle tatmin olan/huzur bulanlardır. Haberiniz olsun; kalpler yalnızca Allah'ın zikriyle tatmin olur/huzur bulur.⁵

Bununla birlikte Kur'an'ın geneline baktığımızda tüm insanların hatalar yaptıklarını görüyoruz. Allah, sonsuz rahmeti gereği insanları hemen cezalandırmayarak onlara fırsat veriyor. Allah'ın rahmet ve merhameti olmasa aslında en iyi dediğimiz insanlar bile mükâfatı hak edemezler. Yaptığımız iyilik ve ibadetler sonsuz cennet nimetlerini hak ettiğimiz anlamına gelmez. Biz ne yapsak da Allah'ın bize peşinen vermiş olduğu sayısız nimet ve imkânın karşılığını veremeyiz. Üstelik yaptığımız hataların hemen birebir cezası verilecek olsa yeryüzünde debelenen tek bir canlının bile kalmayacağı belirtilir ayetlerde:

⁴ 22 Hac Suresi 35

⁵ 13 Rad Suresi 28

**Eğer Allah, insanları zulümlerine karşı cezalandırsaydı, yer-
yüzünde debelenen bir şey bırakmazdı. Ama öyle yapmıyor,
onları belirli bir süreye kadar erteliyor. Süreleri geldiğinde
ise ne bir saat geri kalırlar ne de öne geçebilirler.⁶**

⁶ 16 Nahl Suresi 61

Dinlerin özü iyiliktir

İNSANI GAFLETE DÜŞÜREN VE kendini kandırmasına sebep olan bir diğer yanılgı ise, kalp temizliği iddiasına benzer şekilde tarih boyunca gelen tüm dini buyrukların iyiliğe indirgenmesidir. Bu iddiada bulunan kişiler, kendilerini bu duruma o denli inandırmışlardır ki, hani Kur'an'ı bilmeseniz, kurdukları cümleleri ayet sanırsınız. “Zaten tüm dinlerin özü iyi bir insan olmak değil mi?”, “Allah'ın kulundan beklediği şey iyi bir insan olmasıdır” şeklinde cümleler ile dinin iyiliğe eşitlendiğini görebilirsiniz. Şüphesiz hayırlı ve iyi birer kul olmak, Kur'an ayetlerinde ifade edilir. Ancak burada da dikkat edilmesi gereken şey, “iyilik” ya da “iyi insan” içeriğinin kim tarafından ve nasıl doldurulduğudur. Bu kelimelerin içeriği Kur'an esaslarına göre belirleniyorsa ayrı, insanların kişisel kabul ve anlayışları doğrultusunda şekilleniyorsa apayrı bir anlayış çıkar ortaya.

İyiliğin ne olduğu, tarihin başından beri tartışılan bir konudur. En yaygın ve kabul gören tanımlarından birisi ise kendi-

mize yapılmasını istemediğimiz şeyleri başkasına yapmamak; yani özünde yettiğimiz toplumun bize öğrettikleri ışığında, toplumun bizden beklentilerine uygun davranmaktır. Peki, sadece bize sosyal bir çevre sağlayan toplumumuzun ‘iyi’ dediklerini dikkate alarak, bu kabulleri Allah’ın ‘iyi’lerinden üstün tutmak ya da bu ‘iyi’leri belirlerken Allah’ın buyruklarını dikkate almamak ne kadar mantıklıdır? Göklere, yeri ve insanları yaratanın bize öğütlediği ‘iyi’lere mi iyi demek gerekir, yoksa toplumumuzun bize öğrettiği geçici sosyal kurallara mı? Hayatımızdaki iyilik kavramının hakemi etrafımızda gördüğümüz aciz insanlar mı olmalıdır, yoksa onların da, bizim de yaratıcımız olan Allah mı?

Bazı insanlar gerçekten de iyilik yapmayı seven, kimseye kötülüğü dokunmayan, şunu bunu arkasından çekiştirmeyen, hayır işlerinde sorumluluk alan kişiler olabilirler. Ancak insan bilmelidir ki tüm bu sayılanlar ve benzerleri zaten Allah’a inandığını ifade eden kişilerde bulunması gereken, dini buyruklara uygun olan doğal davranışlardır. Ancak din, sadece kalp temizliği ve iyiliklerden ibaret değildir. Siz kendi anlayışınız ile dini çeşitli parçalara ayırır ve sadece yapmak istediğiniz kısmını esas alarak geri kalanı yok sayarsanız koca bir бүtünü, bir parçadan ibaret kılarırsınız. Kimi kişilerin yaptıkları kötü davranışlara rağmen “Aslında özünde iyi biriyim, ama nefsim, sinirime yeniliyorum” dediklerini duyarsınız. Dolayısıyla kimse kolay kolay kendini kötü biri olarak değerlendirmez.

Kur’an ayetleri, iyiliğin, ancak Allah tarafından ortaya konulan esaslara uygun olduğu oranda geçerli olacağını ifade eder. İyilik anlayışını, Allah’ın diğer emir ve yasaklarından bağımsızlaştırmak mümkün değildir. Ayetler, Allah’ın insanlığa elçi olarak gönderdiği peygamberlerine iyiliklerle birlikte emrettiği bazı şeyleri şu şekilde ifade eder:

Onları, bizim buyruğumuzla yol alan önderler yaptık. Onla-

ra iyilikler yapmayı, namaz kılmayı, zekât vermeyi vahyettik. Onlar, yalnız bize kulluk ediyorlardı.⁷

Yeryüzünde yaşayan çok çeşitli milletlerin bulunduğu ve hemen hepsinin kendilerine göre geleneksel ve kültürel birtakım inanç ve kabullere sahip oldukları bir gerçektir. Tüm bu milletler için ortak noktada buluşulacak evrensel iyilik kabullerinin bulunması mümkündür. Ancak detaylara inildikçe aynı zamanda birbirine taban tabana zıt iyilik ve kötülük kabullerinin de görülmesi mümkündür. Örneğin aile içi bir evlilik ya da birliktelik genel olarak kötü bir eylem olarak görülse de, kimi toplumlarda bu davranışın iyi ve gayet doğal bir şey olarak değerlendirildiğini görebilirsiniz. Dolayısıyla, gerek iyilik, gerekse kötülük anlayışının ilahi bildirimine uygunluğudur, gerçek manada o anlayışı iyi ya da kötü kılacak olan. Yoksa “Tüm dinlerin özü iyi insan olmaktır” diyerek dini sorumluluklardan kurtulmak mümkün değildir. Dini sorumluluklar yerine getirilmeden yapılan bir iyilik varsa ve şayet bu iyilik gerçekten Allah rızası gözetilerek yapılmışsa onu takdir edecek olan Allah’tır. Ancak kişinin bilmesi gereken, tek başına yapılan iyilik Allah katında iyilik olarak değerlendirilse de, bu iyilik yapması gerektiği halde yapmadığı şeylerin kefareti değildir. Kişi yaptıklarından sevap, yapmadıklarından ise günah kazanır. Yine ayetlerde ibadetsiz iyilik olmayacağı şöyle ifade edilir:

İyilik, yüzlerinizi doğu ve batı tarafına çevirmeniz değildir. Asıl iyilik, o kimsenin yaptığıdır ki, Allah’a, ahiret gününe, meleklerle, kitaplara, peygamberlere inanır. (Allah’ın rızasını gözeterek) yakınlarla, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara, dilenenlere ve kölelere sevdiği maldan harcar, namaz kılar, zekât verir. Antlaşma yaptığı zaman sözlerini yerine getirir. Sıkıntı, hastalık ve savaş zamanlarında sabreder. İşte

⁷ 21 Enbiya Suresi 73

doğru olanlar, bu vasıfları taşıyanlardır. İşte bunlardır takva sahipleri.⁸

Yine, tek başına inanmak ya da ibadet etmek de Kur'an'da dikkat çekilen inanan profili için yeterli değildir. İnananlar ibadetlerinde gönülden ve titiz oldukları gibi, aynı zamanda hayra ve barışa yönelik işler de yaparlar. İnanmak ve hayırlı işler yapmak pek çok ayette bir arada geçen ve övülerek öneme dikkat çekilen inanan özellikleridir.

Allah, inanıp hayra ve barışa yönelik işler yapanlara vaatte bulunmuştur: Onlar için bir bağışlanma ve büyük bir ödül vardır.⁹

Bununla birlikte dinlerin iyiliğe indirgenmesi konusunda daha tehlikeli olan bir anlayış vardır ki, bu da hak dinler ile bazı Uzak Doğu inançlarının, aynı şekilde iyiliği öğütledikleri inancından hareketle bir görülmeleridir. Budizm, Hinduizm ya da benzeri bazı öğretilerin de hedefini insanın manevi tabiatını geliştirmek, olgunlaştırmak ve varlığı anlamlandırmasına yardımcı olmak şeklinde yorumlayan kişiler, 'tasavvuf' başlığı altında, sevgi, kardeşlik, hoşgörü ve karşılıklı anlayış söylemleri içinde tüm dinlerden oluşan bir sentez yoluna gitmeye çalışmaktadırlar. Gerçek din zaten insan yaratılışına en uygun sistemdir. Onu insan ürünü inanç ve uygulamalar ile karıştırmak, dini özünden uzaklaştırarak bir anlamda kuralarını sulandırmaktan başka bir şey değildir. Bu yüzden insan bu konuda da kendini kandırmamalı ve iyiliği dini buyruklardan bağımsızlaştırmamalıdır.

⁸ 2 Bakara Suresi 177

⁹ 5 Maide Suresi 9

İleride nasıl olsa yaparım

ÖZELDE ÜLKEMİZ, genelde ise diğer Müslüman ülkeler dikkate alındığında, toplumun büyük oranda Allah'a inanan kişilerden oluştuğu görülür. Genel kabul gördüğü kadarıyla ülkemizdeki Müslüman sayısı nüfusun yaklaşık yüzde 98'ini oluşturur. Ancak dinin günlük yaşam içinde işgal ettiği yer soruşturulduğunda söz konusu oranın ciddi anlamda gerilediğini görürüz. Bu tablo bize insanların inançlarının gereğini yeterince yerine getirmediklerini göstermektedir. Hatta bu bazen o denli hissedilir ki, bir an için karşınızdaki insanın inançsız biri olduğunu düşünebilirsiniz. Şüphesiz insanların inançlarının gereğini yerine getirmemelerine neden olarak ileri sürecekleri şeyler çeşitlidir. Ancak her ne kadar çeşitli nedenlere dayansa da temel nedenin yapılması gereken kulluk vazifelerinin büyük oranda ileriki zamanlara ertelenmesine dayalı olduğunu söylemek mümkündür.

Gerek okul, gerekse iş ortamında bir arada olduğunuz insanlarla dini konularda konuştuğunuz zaman, genellikle ço-

ğu kişinin inancının gereğini yerine getirmediğinin farkında olduğunu, bunun için çeşitli bahaneler öne sürmelerinin yanında dini vazifelerini ileriki yıllarına ertelediklerini görebilirsiniz. Sanki ölümün yaşı varmış ve her gün pek çok genç, gözlerimizin önünde ölüp gitmiyormuş gibi, “Henüz yaşım genç; ileride nasıl olsa yaparım” diyerek kandırır insan kendini. Şeytan da boş durmaz, “Acelesi yok; daha ömrün çok” gibi süslü sözlerle destekler hemen kişiyi. Şüphesiz bu yanılgı ve gaflet şeytanın insana kurmuş olduğu tuzaklardan biridir. Hatta bazı aileler bile çocuklarının gençken hovarda bir yaşam sürmesini gayet normal olarak karşılarlar. “Biz zamanında neler yaptık, gençtir yapacak tabii” ya da “Biz zamanında yapamadık, bari o çıkarsın hayatın tadını” mantığı ile çocuklarının gözlerinin önünde kayıp gitmesine seyirci kalırlar.

Öncelikle ifade etmek gerekir ki, insanın Allah’a olan kulluğu ana rahmine düştüğü andan başlayarak, son nefesini vereceği ana kadar devam eder. Dolayısıyla inanan bir insanın ömrü iyi bir eğitim için yetişme, dünya için çalışıp çabalama ve inancının gereklerini yerine getirme şeklinde evrelere ayrılamaz. İnanan kişi tüm eylemlerinde inancının gereğini yerine getirmeyi öncelemelidir. Geri kalan tüm işlerini bu gerekliliklere göre belirlemelidir. Kişi kulluk vazifelerini ileride yapacağını düşünüp kendince erteler, ama aslında hatalarından dönmesi için insana fırsat vererek belirli bir süreye kadar erteleyen Allah’tır.

Allah, günahlarınızı affetsin ve sizi belirli bir süreye kadar ertelesin. Çünkü Allah’ın eceli geldiğinde ertelenmez. Bir bilebilseydiniz!¹⁰

Diğer taraftan, insanın ileride yapmayı planladığı kulluk vazifelerini yapabilmek için yeterli bir ömre sahip olacağının da garantisi yoktur. Sahip olsa ve gerçekten yapmaya çalışsa

¹⁰ 71 Nuh Suresi 4

da, kaybettiği yıllarını telafi etme şansı da bulunmamaktadır. Yani kısacası nereden bakarsanız bakın ya da ne niyette olursanız olun, bu anlayışa sahip biri her zaman için kayıptadır. Oysa bilmelidir insan sahip olduğu şeyler kendisinin değil, onu var edenindir; ama belli ki bunu anlaması için var olması yetmedi insanın, bir de ölmesi gerekir.¹¹

Andolsun akıp giden zamana ki insanlar zarardadır. Ancak inanıp iyi işler yapanlar, birbirlerine hakkı tavsiye edenler ve birbirlerine sabrı tavsiye edenler başka.¹²

İnsanların bazı kişisel prensipleri vardır hayatta. Kimi ütüsüz kıyafet ve boyasız ayakkabıyla dışarıya çıkmaz. Kimi zamanından önce gider her randevusuna ya da saçlarını yaptırmadan katılamaz hiçbir toplantıya. Yine yediğine içtiğine, beden ve ruh sağlığına çok dikkat eder örneğin çoğu kişi. Sevdiklerinin özel günlerini daima hatırlar ve mutlu etmek için onları, çeşitli sürprizler hazırlar. Kısacası kendince önem verip özendiği şeyler vardır insanların hayatta. Öncelikleri vardır insanların ya da çabaları vardır ulaşmak için amaç ve arzularına. Sevdiği bir yemeği özenle hazırlamak ya da çocuklarını gezdirmek için saatleri, kişisel bakımları için yeterli vakitleri. Arayışları vardır; kendini daha iyi hissedeceği. Denemeleri vardır; ilerletmek için kişisel gelişimini. Koçları vardır; yaşamı daha iyi yönetebileceği. Okumaları vardır; kültürünü geliştireceği. Dizi ya da programları vardır; kaçırmadan her bölümünü izlediği...

Görüldüğü gibi, kulluk vazifelerini ömrünün son demlerine bırakan kişilerin hayatlarında öncelik verdikleri şeyler kulluk vazifelerinin yanında çok gülünç kalmaktadır. Bir göz açıp kapama misali geçen ömrünü boş ve gereksiz bir yığın şey ile

¹¹ Bakınız: Emre Dorman, *İnsanlar Uyurlar Ölünce Uyanırlar*, İstanbul Yayınevi 2011; Nesil Yayınları, 2012.

¹² 103 Asr Suresi

doldurur insan. Kendince yapılması gerekli gördüğü şeyler için katlanmadığı zorluk kalmaz. Konforlu bir evde oturmayı ya da lüks bir arabaya binmeyi ileriki yaşlarına ertelemeyebilir. Hemen edinmek ister bunları. Maaşının yükselmesi için sabırla yılların geçmesini de beklemez. Hemen ve kısa yoldan zenginleşmek ister. Sahip olduğunda kendisini mutlu edeceğine inandığı şeyleri elde etmek için çırpınır. Oysa farkında değildir insan; ertelediği şeyin var olma sebebi olduğunun. Emekliliğinde rahat etmek için tüm hayatı boyunca ödediği, sigorta primlerine döndürür kulluk vazifelerini. Sigorta primini tüm hayatı boyunca ödemesi gerektiğini bilen insan, kulluk vazifelerini tüm hayatı boyunca ödemek istemez. Hayatının sonlarına doğru ödeyerek, sonsuza kadar rahat etmek ister. Yapacağı hac ya da nafile ibadetlerin geçmişte yapmadıklarına kefaret olmasını ya da geçmiş günahlarının affedilmesini bekler. Şüphesiz, gerçekten pişman olmuş ve gönülden Allah'a yönelmişse kişi Allah dilerse kulunu affeder, ama Allah'ın rızasına uygun yaşanmayan yıllar bir daha geri getirilemez. İnsan yine kayıptadır.

Hayır, hayır! Siz hemencecik geleni seversiniz. Ve sonradan geleceği terk edersiniz.¹³

Bunlar, hemen gelecek olanı seviyorlar da ötelerindeki zorlu bir günü ihmal ediyorlar.¹⁴

Evet, insan peşinen elde ettiği şeyi sevmekte, imtihan edilmek üzere geldiği ve sonsuz yaşamını belirleyecek olan ömrünü ise bu peşin şeyler uğruna tüketmektedir. Oysa farkında olmadığı bir gerçek vardır; sahip olduğu gerçek değerler, kazanarak elde ettikleri değildir insanın. Üstelik, hiçbir şey hak etmeden yaratıcısı tarafından peşinen verilmiştir bu şeyler kendisine. Gözünü ya da karaciğerini satın alan ya da sahip

¹³ 75 Kıyamet Suresi 20-21

¹⁴ 76 İnsan Suresi 27

olduğu şeyleri kendi becerisi ile doğuştan elde ettiğini iddia edecek biri var mı hayatta? İnsan dünyaya gelmesiyle birlikte peşinen elde ettiği gerçek değerlerin bedelini ömrünün son yıllarında ödemek isterken, dünya nimetlerini hemen elde etmek ister. Oysa farkında değildir çoğu insan; su misali boşa akıp giden ömrün, faturası kabarık olur.

Şeytanın bu erteleme tuzağına düşmemek gerekir. Yaşlılık dönemine gelip, bazı gerçekleri fark eden kişilerden ardından bıraktığı boşa geçen yıllarının pişmanlığını duymayan hiç kimse yoktur. Yaprak misali bir o yana bir bu yana savrulmuş ve sonunda derin bir pişmanlığa kapılmış bunca insanın boşa yitirilmiş ömürlerinin, henüz kendini genç görerek kulluk vazifelerini erteleyen kişilere ibret olması gerekir. İnsanların hatalarını göz göre göre benzer şekilde tekrarlayarak tecrübe etmek, insan aklı ve onuruna yakışan bir tutum değildir. Bu konuda da şeytanın tuzağına düşmeyerek, dünya hayatının ışıltısının insanın gözünü alarak gerçekleri görmesini engelleyen bir ışık olduğunu fark etmek gerekir. Bir anda tükeniverir ömür sermayesi. Koca bir ömür dediği şey o kadar boş uğraşlar içinde geçer ki insanın, örneğin 60 yıl yaşadığını sanan biri günde 8 saatten 20 yıl uyur. Kalan 40 yılda da ayakta uyur. Ömür dediğin; işte budur!

Nasıl olsa Allah affeder

İNANAN AMA NEFSİNE yenildiği için inancının gereklerini yerine getiremeyen insanların bir kısmının yapamadıkları şeylerden dolayı vicdan azabı duydukları görülür. Bir kısım insanlar ise hataları sebebiyle pişman olmalarına rağmen Allah'ın affedici oluşuna güvenerek hatalarını tekrar ederler. Allah Rahman'dır; Merhametlidir. Rahim'dir; Şefkatlidir. Gafur'dur, Afüvv'dür; hataları ve günahları bağışlayandır. Allah'ın tüm emir ve yasaklarına tam anlamıyla riayet etmeye çalışan bir kulun bile sığınacağı tek şey Allah'ın rahmetidir. Allah'ın rızasının dışında bir hayat yaşayarak isim ve sıfatlarına sığınmak ise riyakârlıktır.

Neleri yaparsam Allah affeder ya da affetmez şeklinde hesaplar yaparak iman edilmez Allah'a. Bu şekilde hesaplı, kitaplı, planlı teslimiyet olmaz. Peygamberler dahi affedilmeyi umarlarken, örneğin Hz. Yusuf Allah'a: **“Rabbim, sen bana mülk ve saltanattan bir nasip verdin. Olayların ve düşlerin yorumundan bana bir ilim öğrettin. Ey gökleri ve yeri yaratan! Benim dünyada da**

âhirette de Veli'm sensin. Beni müslüman/sana teslim olmuş olarak öldür ve beni barışsever, hayırlı kullar arasına kat” diye dua ediyorken, kimse nasıl olsa müslümanız, bir şekilde kurtuluruz ya da Allah nasıl olsa affeder zihniyeti ile günahlara cesaretle dalamaz. Bu, şeytanın insanı aldatma yollarından bir diğeridir. Şeytan, “Sen yap Allah nasıl olsa affeder,” “Baksana millet neler yapıyor,” “Herkes iyi de bir sen mi kötüsün,” “Bu fırsat bir daha ele geçmez,” “Yap sonra tövbe edersin,” “Sen yapmazsan bir başkası nasıl olsa yapacak,” “Sen de cennete girmeyeceksen kim girecek cennete,” “Bu son” şeklinde vesveseler ile tuzaklar kurar insana. Kur’an bu konuda da uyarır insanları:

Ey insanlar, Allah’ın va’di gerçektir; sakın dünya hayatı sizi aldatmasın, o aldatıcı, sizi Allah(in affına güvendirmek sureti) ile aldatmasın.¹⁵

O yaman aldatıcı, sizi Allah ile aldattı.¹⁶

Yeryüzünde şeytanı en fazla sevindirecek şey, insanların Allah’ın buyruklarından uzak bir hayat sürmesidir. İnsan, Allah’tan uzaklaştığı oranda şeytan insana yaklaşır. Mallarda, evlatlarda ortak olur onlara. Cimri, doyumsuz, tatminsiz kılar onları. İnsan Allah’ın nasıl olsa affedeceğini düşünürken farkında olmadan şeytanın kısılcığında yok olur gider.

Gerçek şu ki, şeytan sizin düşmanınızdır, öyleyse siz de onu düşman edinin. O, kendi grubunu, ancak çalgınca yanan ateşin halkından olmaya çağırır.¹⁷

Yine etrafımızdaki kimi insanlar da şeytani hipnozun etkisi altında benzer bir şekilde Allah’ın affediciliğini delil göstererek insanların hatalara girmesine sebep olurlar. “Hatasız kul olmaz,” “Kul hata yapacak, Allah affedecek” şeklinde yak-

¹⁵ 35 Fatır Suresi 5

¹⁶ 57 Hadid Suresi 14

¹⁷ 35 Fatır Suresi 6

laşımlar ile Allah'ın affedici oluşunu çarpıtarak anlamından saptırırlar. Kimi kötü niyetli kişiler ayetleri dahi kullanarak aslında karşısındakinin iyiliğini istedikleri konusunda Allah'ı da tanık tutarlar. Kişi ise farkında olmadan bu kişilerin sözüne itibar ederek “Ne yapalım ben de insanım” der. Oysa, ayetler uyarır insanı. Bu gibi kişiler dost görünümlü düşmanlardır:

İnsanlardan öylesi vardır ki, onun dünya hayatına ilişkin sözü senin hoşuna gider ve o, kalbindekine Allah'ı tanık tutar. Oysaki o, düşmanların en yamanıdır.¹⁸

Bazı insanların düştüğü bir başka hata ise “Cehennemde biraz yandıktan sonra nasıl olsa cennete gireriz” düşüncesidir. İnsan için herhangi bir garantisi olmayan ve ancak Allah'ın dilemesi halinde söz konusu olabilecek bu durumu kullanarak zihinlere vesveseler gönderir şeytan. “Nasıl olsa Allah affeder” anlayışının bir başka şeklidir bu kandırmaca. Parmak ucuna değen ateş sebebiyle günlerce acı çeken insanlar cehennemde yanmayı oyun sanarak “Ne olacak, çok çok biraz yanarız” şeklinde yakışsız sözler ile dini gerçekleri alaya alırlar.

İnsanların büyük kısmı “Nasıl olsa dünyada bir şekilde geçiniriz” demez hep kendini garanti altına alıp maddi açıdan güçlenmeye çalışır, ama iş dünya hayatının hesabını vereceği ahiret gününe gelince “Nasıl olsa aklanırız,” “Nasıl olsa bir şekilde affediliriz” diyerek işini Allah'a bırakır. Aslında günlük işlerinde çoğu zaman mantıklı davranmaya çalışır insanlar. Örneğin yola çıkmadan önce internetten trafiğin durumuna bakar. Bir yere gitmeden önce en kısa zamanda en az benzin harcayarak nasıl gidebileceğini araştırır. Bir gece öncesinden hava durumuna bakar ve havaya göre belirler ertesi gün giyeceği şeyleri, ama iş sonsuz yaşamını belirleyecek gerçeklere geldiğinde mantıksız bir varlığa dönüşüverir bir anda. Bile bile kendini hatalara sürükler. Hesap gününü düşünmeden ya-

¹⁸ 2 Bakara Suresi 204

şar. Dünya işini Allah'a bırakmayarak arzu ettiği şeyleri elde etmek ve rahat etmek için çalışıp çabalaması ve planlı davranması gerektiğini bilen insan, ahireti için kayda değer bir şey yapmayarak Allah'ın affetmesini bekler. Oysa insanın aklından hiç çıkarmaması gereken tartışmasız bir gerçek vardır hayatta: Nereye gidiyoruz? Hep birlikte ölüme! Peki, yaşarken gittiği her yere hazırlık yapan insan, neden hazırlık yapmaz ölüme? Ölüme çare yok madem, hazır olmak gerek her dem.

Nasıl olsa affedilmem artık

ŞEYTANIN İNSANI KANDIRMA yollarından birinin Allah'ın rahmeti ile aldatma olduğu ifade edilmişti. Ancak bunun tam aksi ile de kandırmaya çalışır şeytan insanı. İnsanların bir kısmı işledikleri günahları sebebiyle çok kötü bir insan olduklarına ve artık geçmişte yaşamış oldukları hayattan pişmanlık duysalar da affedilmelerinin mümkün olmadığına inanırlar. Bu yanlışları ise hayatlarına aynı hatalarıyla devam etmelerine sebep olur. Sebep olur çünkü "Zaten ahiretimizi kaybettik bari bu dünyamızı yaşamaya devam edelim" yanlışlığına düşer insan. Yani bir manada Allah'ın rahmetinden ümit kestirir şeytan insana. Oysa Kur'an ayetleri bu konuda da uyarılarda bulunur:

De ki: "Ey benlikleri aleyhine sınırı aşan/aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin! Allah, günahları tümünden affeder. Çünkü O, mutlak Gafur, mutlak Rahim'dir."¹⁹

¹⁹ 39 Zümer Suresi 53

Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin; çünkü Allah'ın rahmetinden inkâra sapanlar topluluğundan başkası ümit kesmez.²⁰

Bazı insanların aslında hatalarından dönmek istediklerini ve Allah'a yaklaşmak için vesileler aradıklarını görürsünüz ama bu aşamada şeytanın insanı tuzağa düşürmeye çalıştığı bir başka gerekçe girer hemen devreye. "Allah'a karşı hatam çok olduğundan dua ve ibadet etmeye yüzüm yok," "İrademe yenildiğim için hatalarımdan vazgeçemiyorum" şeklinde söylemler ile farkında olmadan kişi kendini daha da uzaklaştırır Rabbinden. Bu da çok büyük bir yanılıdır. Hata yapıyor olmak kulluk vazifelerini yerine getirmeye engel olmamalıdır. Kişi ne yapıp edip hatalarını tekrar etse de üzerine vazife olan kulluk görevlerini yerine getirebildiği oranda gerçekleştirmeye azmetmeli ve bu sayede Allah ile olan bağını sıkı tutmalıdır. Aksi halde kişi Allah'tan uzaklaştıkça daha da fazla gömülecektir hatalara.

Şeytanın bir diğer tuzağına düşerek çevresindekiler tarafından "Sen de mi namaza niyaza başladın," "Aklın yeni mi başına geldi," "Senin geçmişini de biliyoruz biz" şeklinde sözlere muhatap olacağı kaygısıyla bazen dine yönelmekten dahi çekinir kimi insanlar. Çünkü geçmişteki hatalarını kabullenmek herkesin harcı değildir. Bazen insanın en fazla zoruna giden şey ardında bıraktığı yıllarını boş yere yaşadığı gerçeği ile yüzleşmesidir. Oysa hesap günü geri dönüşü mümkün olmayan yüzleşme ve pişmanlıktansa, hemen şimdi pişman olup gerçeklerle yüzleşmek ve şeytanın bu tuzağına düşmeden temiz bir kalp ile Allah'a yönelmek gerekir.

Ayetlerden de görüldüğü gibi her ne hataya düşmüşse düşsün insan, şayet gerçekten pişman olmuş bir kalp ile yönelmişse Rabbine, affedilmek için ümitli olması gerekir. İnsanın bu

²⁰ 12 Yusuf Suresi 87

ikisi arasındaki dengeyi kurması, Allah'ın hiçbir emrine uymadan Allah nasıl olsa affeder hatasına da, artık nasıl olsa affedilmem yanlıgısına da düşmemesi gerekir. Ama muhtemelen bunun farkında olmayan pek çok insan "Bir kere girdik günahlara. Ha bir eksik, ha bir fazla" gibi son derece yanlış bir mantıkla hareket etmekte ve farkında olmadan günahlara girdikçe duyması muhtemel vicdan azabı da git gide hafifleyerek zamanla tamamen ortadan kalkmakta ve kişi, günahlar içinde boğulmaktadır. Bazen de Allah'tan uzaklaşmasının ve dünya hayatına böylesine dalmasının ortaya çıkardığı tatminsizlik, çok ciddi ruhsal sorunlara sebep olabilmektedir. Yeter ki kişi kendini kandırmadan hatalarından vazgeçerek temiz bir kalp ile Rabbine yönelmek istesin. İnsan için af ve tövbe kapısı sonuna kadar açıktır.

Rabbimiz içlerinizdekini daha iyi bilir. Eğer siz iyi kişiler olursanız şüphesiz O, tövbe edenleri bağışlayandır.²¹

Bununla birlikte kişi önce kendine samimi olmalıdır. "Nasıl olsa affedilmem artık" diyen pek çok insan hata yaptığı ve affedilmeyi umduğu kişi bir sevdiği olsa örneğin onun gönlünü kazanmak ve kendini affettirmek için elinden gelen her şeyi yapar. Şayet bu kişi vazgeçemeyeceği biri ise yapacağı şeylerin sonu gelmez ve affedilmek uğruna her yolu dener. Günlerce kendini ifade etmeye, aslında kötü bir niyeti olmadığına ikna etmeye çalışır karşısındakini. Oysa Allah, merhamet edenlerin en merhametlisi olmasına rağmen iş kendini Allah'a affettirmek olunca kolayına kaçıverir kişi. Hayatta en fazla sevmesi gereken ve sahip olduğu her şeyi ona ikram eden Rabbinin rızasını kazanmak için yormaz bile kendini. İçten içe "Affediversin işte ne olacak canım" dercesine hani "Affetse de olur affetmese de" şeklinde bir tavır takınır kendine. Oysa bilmelidir kişi; hiçbir kıymeti yoktur insan için tüm dünya

²¹ 17 İsra Suresi 25

kendisinden razı olsa da, Allah kulundan razı olmadıkça. Kişi, Rabbinin rahmetinden ümit kesmemeli ve gönülden şunu bilip tekrar etmelidir: Ey Rabbimiz! Günahlarımız boyumuzu aşsa da aşamayacağı tek şey senin rahmetindir. Sen bizi merhametinle kuşat, rahmetinle sevindir.

Rabbinizden af dileyin! O, bağışlamayı çok sevendir.²²

²² 71 Nuh Suresi 10

Çalışmak da ibadettir

BAZI İNSANLARIN EN ÇOK sevdiği ve bir anlamda dilleri-
ne slogan edindikleri bir cümledir çalışmanın da ibadet
olduğu. Ancak anlamakta güçlük çekiyor insan. Bu nasıl bir
ibadettir ki diğer tüm ibadetlerin göz ardı edilmesini haklı çı-
karabilmektedir. Şüphesiz insanın çalışması ve helal yollardan
para kazanması son derece tabii bir şeydir. Ancak çoğu insa-
nın dikkatten kaçırdığı bir nokta vardır ki, bu da çalışmak da
dâhil dünyalık yapılan her türlü faaliyetin kişi için amaç değil
ancak araç olabileceğidir. Siz işinizi ve para kazanma sevdanı-
zı hayatınızın merkezine yerleştirir ve olmazsa olmaz bir amaç
haline getirirseniz zamanla para sizin değil siz paranın kölesi
haline gelirsiniz.

Öte taraftan “Hiç ölmeyecekmiş gibi bu dünya için, yarın
ölecekmiş gibi de ahiret için çalışmalı” sözünün de ayrı bir
slogan olarak karşımıza çıktığını görürüz. Ancak her nedense
insanların önemli bir kısmı her an ölebilecekleri gerçeğini ço-
ğunlukla göz ardı ederek hiç ölmeyecekmiş gibi bu dünya için

çalışıp çabalarlar. Günlük koşuşturmaca içinde her şeye vakit bulur insan. Sosyal medyada gezinir, maillerini okur, bilgisayarda oyun oynar, telefon açıp dostları ile dakikalarca konuşur ya da bir şey almak istiyorsa örneğin saatlerce mağaza mağaza dolaşır, ama iş ibadet etmeye gelince her nedense vakit bulamaz ibadete. Samimiyetsizdir çoğu insan. Yerine getirmesi gereken kulluk vazifelerinden sıyrılmak için türlü bahanelerin ardına sığınır.

Hem çalışıp, hem de ibadet etmek isteyenlerin başına ise gelmeyen kalmaz. Çalışmak üzere bir iş başvurusunda bulunduğunuzda iş görüşmesi sırasında sizinle mülakat yapan kişiye günün belirli vakitlerinde ibadet etmeniz gerektiğini söylemiş olun. Müslüman bir ülkede yaşamamıza rağmen acaba nasıl bir tepki ile karşılaşsınız? Çoğunluk tarafından ne kadar iyi bir iş geçmişiniz olursa olsun dikkate alınmayacağını kesin. Ya da biraz dini duyarlılığı olan kişilerden “Hepimiz Müslümanız elhamdulillah, ama çalışmak da ibadettir” ya da “İş zamanı namaz kılamazsın ama akşam eve gidince kaza edersin” şeklinde yanlış bir dini tebliğe maruz kalmanız kaçınılmaz olacaktır.

Benzer bir durumu bizzat kendim askerdeyken yaşadım. Bulduğumuz bölüğün 100 metre ilerisinde cami olmasına rağmen herhalde sokağa çıkan küçük bir çocuğun kaybolmasından endişe duyulduğu gibi kaybolacağımız düşünüldüğünden acemi olan biz askerlerin camiye gitmeleri yasaktı. Bölük içinde de ibadet etmek için yer tahsis edilmemişti. Koşullarda nelerin yapılamayacağını maddelendiği afişlerde namaz kılınmayacağı da yazıyordu. Gidip bölük komutanıyla konuştuğumda ise aldığım cevaba şaşırمامıştım: “Namazların kazası var dinimizde askerden sonra kılarısn!” “Burası peygamber ocağı değil miydi?” şeklindeki sorumu ise donuk bir yüz ifadesi ile cevapsız bırakmıştı. Diğer girişimlerimde ise “Şimdi birinize izin versek herkes namaz kılma bahanesi ile kaytara-

cak” şeklinde cevaplarla karşılaştım. Onun da kolayı vardı ve teklif de etmiştim üstelik. “Dinlenmek üzere verilen dakikalarda dileyenin namazını kılabileceğini söyleyin yeter. Namazını kılacak kişi dinlenmeyi düşünmez namazına koşar. Kaytaracak adam ise dinlenme zamanından ödün vermez namaz için.”

Benzerini iş yerleri için de yapmak mümkün. Öğlen vakti verilen yemek molasının dilediği kadarını ibadetine ayırabilir kişi. İnsanın dini vazifelerini yerine getirmemek ve başkalarına da getirtmemek için bulacağı bahanelerin sınırı yoktur şüphesiz. İnsan edineceği mala mülke kendini malik sanır. Oysa inananlar bilir; yerde de gökte de mülk ve yönetim yalnız Allah’ındır. Kur’an ayetleri bu konuya şu şekilde dikkat çekerken aynı zamanda örnek bir inanan profilini de ortaya koymaktadır:

Öyle kişiler vardır ki ne ticaret, ne alışveriş onları Allah’ı hatırlamaktan, namazı kılmaktan, zekâtı vermekten alıkoyamaz. Onlar kalplerin ve gözlerin döneceği gündenden korkarlar.²³

Şüphesiz hem kendimizin, hem de sorumluluğumuz altındaki kişilerin rızkını temin etmek için helal dairesi içinde dünyevi anlamda da çalışmamız ve hatta üzerimize vazife olan işimizi en iyi şekilde layıkıyla yapmamız gerekir. Dini açıdan bu noktada bir sıkıntı bulunmamaktadır. Allah biz kullarına Kur’an’da “Boşalır boşalmaz yeni bir işe koyulup yorul”²⁴ diye öğüt vermekte ve yine kullarından bir kısmının yeryüzünde dolaşarak kendi lütfundan bir şeyler isteyebileceklerini²⁵ bildiği için onlara kolaylık getirdiğini ifade etmektedir. Dolayısıyla kişinin alın teri ile çalışması helaldir. Ancak hiçbir çalışma ya da uğraş, Allah’ın emirlerinin önüne geçirilemez. Hayatın

²³ 24 Nur Suresi 37

²⁴ 94 İnşirah Suresi 7

²⁵ 73 Müzzemmil Suresi 20

amacı haline getirilemez. İbadetleri yerine getirme gerekliliğini ortadan kaldıramaz. Çeşitli bahanelerin üzerine kılıf olmaz. İşlerin en güzeli; Allah'ı hoşnut etmek için yapılandır.

Kendine bir iyilik yapmak istiyorsa insan şunu unutmamalıdır tek bir an: Daima ölümün lehine işler zaman. Dünya için topladığın yeter; biraz da ahiretin için kazan!

De ki: Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, hısım akrabanız, kazandığınız mallar, az kâr getireceğinden korktuğunuz ticaret, hoşlandığınız evler size Allah'tan, Elçisinden ve Allah yolunda mücadele etmekten daha sevimli ise, artık Allah emrini getirinceye kadar bekleyin. Allah, yoldan çıkmış topluluğu (doğru) yola iletmez.²⁶

Dini gereklerini yerine getirmeye çalışan hatta Müslümanlar tarafından oluşturulmuş, cemaat, vakıf, dernek ya da benzeri organizasyonların bir parçası olarak Allah'ın rızasını kazanmayı ve dine hizmet etmeyi hedefleyen insanların büyük çoğunluğunun da zaman zaman bu şekilde bir gaflete düştükleri ve yapmaya çalıştıkları hayırlı işler sebebiyle kimi kul-luk vazifelerini ihmal edebildikleri ya da dini hassasiyetlerde gevşeklik gösterdikleri görülür. Şeytan da boş durmaz ve "Sen zaten hayırlı bir iş yapmaya çalışıyor ve yoruluyorsun o kardan bir şey olmaz" şeklinde vesveseler ile kişinin vicdanen rahatlamasına dolayısıyla daha da gevşemesine sebep olur. Kısacası, dini konularda ileri sürülen bahaneler sadece Allah'a ve dine gereken önemi vermeyen insanlar tarafından değil, Allah'a ve dine önem verdiğine inanan ya da bunun için çalışan insanlar tarafından da ileri sürülmektedir. Şeytani tuzaklardan korunmak için sürekli olarak Allah'a sığınmak, uyanık ve dikkatli olmak ve nefsimize hoş gelen şeyleri imanımızın önüne bahane olarak getirmekten sakınmak gerekir.

²⁶ 9 Tevbe Suresi 24

Nefsime söz geçiremiyorum

ALLAH'I VE BUYRUKLARINI dikkate almadan yaşayan etrafınızdaki kimi insanlara hatalarından vazgeçmeleri için nasihat ederek onlara Allah'ın ayetlerinden örnekler verdiğinizde zaman zaman "Abi haklısın ama ne yapayım nefsim söz geçiremiyorum," "Dünya nimetleri tatlı geliyor," "İbadetlere üşeniyor, vakit bulamıyorum" şeklinde bahanelere sığındıklarını görüyorsunuz. Sanki nefis adına her ne varsa sadece bu insanlar sahipler ona. Yasak olan bazı şeylerin kendi içinde bir süsü, çekiciliği olduğu içindir ki bunlar yasak edilerek kişi için imtihan kılınmıştır. Zaten yasak olmasa da kimsenin yapmak istemeyeceği ya da yaptığında tiksineceği bir şeyin yasak edilmesinin bir anlamı olmazdı. Allah'ın kullarından beklediği şeyler kul tarafından yapılabilir şeylerdir. Yapılabilir şeyler oldukları için Allah yapılmalarını istemiştir. Allah engin rahmeti gereği kulları için zorluk değil kolaylık ister. Ama yerim dar diyen gelin misali nazlanır durur insan ve hem dünyası hem de ahireti için kendisine fay-

dalı olan şeyleri yapmamak için türlü bahaneler sıralar.

Dünya hayatı tatlıdır elbette. Tatlı olduğu için imtihandır zaten. Allah'a olan teslimiyetin ve kulluktaki mertliğin gerçek göstergesi, Allah'ın yasak ettiği bir şey kulun hoşlandığı bir şey olsa da kulun o şeyden Allah'ın rızası için vazgeçmesiyle ortaya çıkar. Yoksa Allah'ın değil de kendi yapıp yapamadıklarının kulluğunu yapan biri Allah'ın değil keyfinin kulu olur. Kur'an ayetleri bu konuda da uyarıda bulunur:

Nasiplendirildiğiniz şeyler şu iğreti hayatın yararından ve süsünden ibarettir. Allah'ın katındaki ise daha hayırlı ve daha süreklidir. Hâlâ aklınızı işletmeyecek misiniz?²⁷

Evet, insan şeytanın vesveselerine kapılarak nefesine yenik düşüyor ve sonsuz ahireti bir kenara bırakarak geçici dünya hayatının kendi gibi geçici nimetlerine tutku ile bağlanıyor. Nefsini bahane ederek kendini kandırmasının ise ahirette vereceği hesap için geçerli bir gerekçe olmadığını bilmiyor.

Kim nefsinin bencil tutkularından korunursa; işte onlar, kurtuluşu erenler olacaklardır.²⁸

Aslında samimi değildir çoğu insan. Nefsine yenik düştüğünü iddia ederek yaptığı pek çok hatadan parası ya da sağlığı uğruna vazgeçebilir. Örneğin, alkolü ya da uyuşturucu bir maddeyi bırakmaması durumunda geri dönüşü mümkün olmayacak şekilde kanserin tüm hücrelerine yayılacağı ve kısa zaman içinde de hayatının son bulacağı söyleneceği bir insana ve üstelik bunun çeşitli belirtileri de çıksa ortaya kolay kolay ısrar edemez kimse hatasında. Ya da parasını tümünden kaybetmek uğruna da hemen çeki düzen vermeye çalışır hayatına. Sevdiği kişi onu beğensin diye ya da mesela evlilik öncesi gösterişli bir gelinlik ya da damatlığın içinde güzel gözükmeğe uğ-

²⁷ 28 Kasas Suresi 60

²⁸ 64 Teğabün Suresi 16

runa günler öncesinden rejime girer. Çalışmayı çok istediği bir şirkete kabul edilmesi, tiryakisi olduğu sigarayı bırakmasına bağlı olsa ağzına emzik edinerek vazgeçilmezi kıldığı sigarayı bile bırakır iki günde, ama iş hem dünyası hem de ahireti için hayırlı bir şey yapmaya gelince güç yetiremez, nefesine söz geçiremez. Oysa parası, sağlığı ya da karizmatik görüntüsü imanından daha önemli değildir insanın.

Nefsini temizleyip arındıran, gerçekten kurtulmuştur. Ve onu (isyanla, günahla) örtüp-saran da elbette yıkıma uğramıştır.²⁹

Hatalardan uzak durulamamasına gösterilen nefse söz geçirememesi bahanesi aynı şekilde yükümlü olunan kulluk vazifeleri ve ibadetlerin yerine getirilememesinde de ileri sürülür çoğu zaman. Sabah uykusunu bölerek namaza kalkamayan çoğu insan yurtiçi ya da yurtdışı bir seyahate katılmak için güneş doğmadan yollara düşer, erkenden havaalanı ya da otobüs terminalinde alır soluğu. Ya da günün bir kısmında veya gece saatlerinde Allah için ayakta dur veya Kur'an oku desen kendine zor gelen çoğu kimse, günlerini ve gecelerini feda edebilir, saatlerce telefonda konuşabilir ya da onlarca mesaj atabilir; sevgilisinin kırılan kalbini telafi edebilmek uğruna. Yağmur çamur demeden bir stad önünde saatlerce üşüyebilir; fanatiği olduğu takımının aşkına. Ramazan ayını oruçlu geçirmeyi çok gören çoğu kimse sonunda ödül ya da şöhret olan bir oyunda günlerce aç susuz kalarak yaşam mücadelesi verebilir. Şüphesiz mümkündür çoğaltmak örnekleri ama nefsinin bahane eden pek çok insanın ne denli samimiyetsiz olduğunu anlamak için sanırım bu kadarı yeterlidir. Arkasına sığınılan bahaneler ancak şu geçici dünya hayatında paravan vazifesi görebilir insana. Ahirette ise yoktur sığınılacak kimse; Allah'tan başka. Bununla birlikte esasen insan da kendi duru-

²⁹ 91 Şems Suresi 9-10

muna ve ileri sürmüş olduğu bahanelere tanıktır, ama düşünmeyerek yaşadığı için, hesap günü dünyadayken ileri sürdüğü bahaneler bir fayda sağlamaz insana.

Der ki insan o gün: “Kaçılacak yer nerede?” Hayır, sığınacak herhangi bir yer yok. O gün varıp durulacak yer, sadece Rabbinin huzurudur. O gün, önceden takdim ettikleri ve erteledikleri şeyler insanın önüne getirilir. Doğrusu, insan kendi kendisine tanıktır. Dökse de ortaya tüm mazeretlerini.³⁰

Allah'a inanan ama buyruklarını dikkate almayan biri kimin kuludur? Allah'ın mı nefsinin mi? Hesap günü ileri süreceğimiz hiçbir mazeret kurtaramayacaksa bizi, şu sorular ve gerçeklerle yüzleşmelidir insan, Sahip olduğumuz her şeyi bize veren, zor zamanımızda yalvarıp yakardığımız Allah, rahatımız yerindeyken hayatımızın neresinde? Ey nefsim! Her defasında ümitsizliğe düşüp çaresiz kalınca mı Allah'a yöneleceksin? Her an O'na muhtaç olduğunu ne zaman öğreneceksin?

³⁰ 75 Kıyamet Suresi 10-15

*Emirlerine uyamıyorum ama,
Allah'ı çok seviyorum*

BAZI İNSANLARLA KONUŞTUĞUNUZDA hayatlarında dini pratiklere yönelik pek bir şeyin bulunmadığı, ancak Allah'ı çok sevdiklerini ifade ettikleri görülür. Şüphesiz kulun Rabbini gönülden sevmesi çok önemlidir. Ancak bazen bu anlayış insanın kendini kandırmasına sebep olabilmektedir. Sevginin göstergesi nedir? Yalnız söylem mi? Peki ya eylem? Allah'ı gerçekten çok sevdiğinin hiç mi belirtisi olmaz insanın hayatında? Şüphesiz kimsenin iman ya da ibadet dünyasının boyutunu bilemeyiz, zaten bunun derdinde de değiliz. Kimseyi yargılamak da değil amacımız, ama söz konusu anlayışa sahip insanların kendi beyanları da hayatlarında dini unsurların bulunmadığı yönünde olabilmektedir. Yani pek çok insan bunu itiraf etmektedir. “Ben Allah'ı çok severim ama dini bilmem, yaşamam” itirafında bulunur kimi zaman insanlar. Oysa kişi bilmelidir ki Allah'ı gerçek manada sevmek olabildiğince buyruklarına hassas olmakla mümkün olabilir. Allah'ı

çok severken emir ve yasaklarını dikkate almamak mümkün müdür?

Genellikle tasavvufa eğilimli kişilerde yaygın bir inançtır, her şeyi sevgi ve hoşgörüye indirgeme. İlgilerinin sebebi de esasen tasavvufun, buz dağının görünen kısmı kadar biliniyor olmasından kaynaklanır. Dinin içi ancak tüm gerekleri ile doldurulabilir. Ne ibadetler, ne sevgi, ne de hoşgörü tek başına yeterlidir. Din bir bütündür ve kişi Allah'ın dinini kendi anlayışına göre şekillendiremez. Arzu ettiği kalıplara sokamaz. Dinde sevgi de vardır, hoşgörü de vardır, Allah'ın Kur'an ayetleri ile belirlemiş olduğu emir ve yasaklar da vardır. "Ben sadece Allah'ı severim, bu da bana yeter" anlayışında olmak Kur'an'da tarif edilen inanan profiline uygun değildir. Hiç şüphesiz inananlar Allah'a sevgide çok taşkındırlar:

İnsanlar içinde öyleleri vardır ki, Allah dışında bazılarını Allah'a eş tutarlar da onları Allah'ı sevmiş gibi severler. İman sahipleri ise Allah'a sevgide çok kararlı ve taşkındır.³¹

Ancak Allah'ı çok seven ve O'na gönülden teslim olan insan, inancının gereklerini yerine getirmesi gerektiğini de bilmeli, şeytanın insanları ibadetten uzaklaştırmak için kurduğu tuzaklara düşmemelidir. Kendisini kendinden kötü durumda ki örnekler ile karşılaştırmak da kişinin yine kendini kandırmasından başka bir şey değildir.

Birini gerçekten çok seviyor olsanız, bir düşünün bunu ifade ve ispat etmek için neler yaparsınız? Sevginizi sadece kuru sözlerden ibaret mi kılarırsınız? Sevdiğinizine ilgisiz kalabilir misiniz? Bilirsiniz ki bu sizi de, sevdiğinizizi de tatmin etmez. Sevginizi göstermek için türlü jestler yapar, özel günlerinizi hatırlar ve bu günlerinize özel hediyeler olarak sevdiğinizizi sevindirmek istersiniz. Bazen onu üzmemek için kendinizden geçer, bazen de kırgınlık anında gecelerinizi uykusuz geçirir-

³¹ 2 Bakara Suresi 165

siniz. Kısacası emek ve vakit harcarsınız sevdiğiniz için.

Peki, sevdiği biri için yapmayacağı şey kalmayan insan neden gerçek manada sevmeye layık tek varlık olan Rabbi ile arasına bu kadar mesafe koyar? Örneğin; neden vakit ayırmaz O'na olan sevgisini ifade etmek adına ya da neden bir gece olsun uykusuz kalmaz O'nun için. Nasıl bir sevgidir ki bu her şey sadece karşı taraftan beklenir? Allah'ı gerçekten sevmek, O'nun sevgi ve yüceliğine layık bir kul olmakla, O'nun için nefes almak, O'nun için yaşamak ve yalnız O'na teslim olmakla mümkün olabilir.

İnananlar ancak, Allah anıldığı zaman kalpleri titreyen, kendilerine Allah'ın ayetleri okunduğunda imanlarını artıran ve yalnız Rablerine dayanıp güvenen kimselerdir.³²

Onlar öyle insanlardır ki, Allah anıldığında kalpleri titrer; başlarına gelene sabrederler, namazı gözetirler. Ve kendilerine verdiğimiz rızıklardan infak ederler.³³

Ayetlerden de görüldüğü gibi inanan insanların Allah'ın ayetlerine de Allah'a olan kulluk vazifelerine de duyarsız kalmaları söz konusu değildir. Gerçek sevgi, gerçek bir teslimiyet yani teslimiyetin gönülden ve samimi bir şekilde ifade edilmesiyle mümkün olabilir.

³² 8 Enfal Suresi 2

³³ 22 Hac Suresi 35

Herkes böyle yaşıyor

İNANÇLI OLDUĞUNU İFADE eden insanların önemli bir kısmının kendilerini inançsız insanlardan ayıracak nitelikler taşımadıklarını gördüğünüzde, ilk başta oldukça şaşırabiliyorsunuz. Ardından nedenini sorguladığınızda açık bir gerçeği fark etmeniz uzun sürmüyor. İnsanların Allah var demelerine rağmen, yokmuş gibi yaşamalarının ardındaki en öncelikli nedenin etraflarındaki kalabalık yığınların da benzer şekilde yaşamalarından kaynaklandığını anlıyorsunuz. Oturduğunuz apartmandaki komşularınız, işyerindeki mesai arkadaşlarınız, okulunuzdaki hoca ve öğrencilerin büyük çoğunluğunun hayata bakışının benzer ideallere ve büyük oranda ortak dünyevi hedeflere dayandığını görüyorsunuz. Ardından nasıl oluyor da bunca insan sanki hiç ölüm yokmuş, hesap yokmuş gibi umursamaz bir hayat sürerler diye soruyorsunuz kendinize. Sonra bir gerçeği daha anlıyorsunuz. İnsanların büyük çoğunluğu aynı tornadan çıkıp şekil almışlar. Aynı eğitim sistemi, aynı rutin yaşamlar, aynı muhabbetler, benzer idealler...

Televizyon, radyo ya da internet gibi haber edinme kanallarını takip ettiğinizde, gün boyu birbirini tekrarlayan tartışma programları ile dizi ve filmleri izlediğinizde tüm bunların zihinleri tahrip edici etkisini gözlemliyorsunuz. Ağız birliği, fikir birliği etmişçesine dünyalık zevk ve hırsların propagandası enjekte ediliyor insanların damarlarına söz konusu iletişim araçlarıyla. Aile yapısını derinden sarsan yaşantılar, ahlaksızlığı meşru kılan gösterimler, ünlü ünsüz halkın çabuk tüketilir türden gündelik olayları, etkisi altına alıyor insanların hayatlarını. Söz konusu etki öyle derinden ve hissettirmeden yapıyor ki siz televizyon izleyip çayınızı yudumladığınızı sanıyorsunuz ama aynı anda hem sizin, hem de aile fertlerinizin zihinleri şekilleniyor. Yabancılar girmesin diye kapımızı, kimse evimizi görmesin diye perdemizi kapatıyor ama izlediğimiz programlarla farkında olmadan önüne geleni evimizin içine sokuyoruz. Bazen bir katil ya da usta bir soyguncu şayet izlemekte olduğunuz dizi ya da filmin kahramanlarından biri ise, işlediği sayısız suça rağmen yakalanmamasını arzu ediyor ve filmin, çaldığı paralar ile sevgilisini de yanına alarak gittiği adalarda yaşadıkları mutlu anlar ile bitmesini arzular hale gelebiliyorsunuz.

İnsanların zihinleri aynı etki altında şekillenince artık hayattan beklentiler de, mutlu olunması için yapılması gerekenler de, ölmeden önce gezilip görülmesi gereken mekânlar da aynılaşıyor. İnsanlara ölümü hatırlatıp boş ve anlamsız geçen yaşantılarına çeki düzen vermelerini öğütlediğinizde doğal olarak bu öğütler pek çok kişiye anlamsız geliyor. Çoğu insan “İnsan hayattan ne bekleyip, ne isteyebilir ki?” sorusunu soruyor kendine. “Herkes böyle yapmıyor mu?” diye içinde bulunduğu durumu savunuyor bir de. Oysa Kur’an’a göre çoğunluğa uymak hakikat adına bir şey ifade etmez:

Yeryüzündeki insanların çoğunluğuna uyarsan seni Allah

yolundan saptırırlar. Sadece saniya uyarlar onlar ve sadece saçmalarlar.³⁴

Yine Kur'an ayetleri dikkatli bir şekilde okunduğunda çoğunluğun değer açısından hakikat karşısında bir şey ifade etmediği görülür. Örneğin ayetlerde insanların çoğunluğunun gerçeği örten inkârcılar olduğu,³⁵ çoğunluğunun sahip oldukları tüm rızıkları kendilerine verenin Allah olduğunu bilmedikleri,³⁶ çoğunluğun doğru yoldan sapmış olduğu,³⁷ çoğunun gerçek manada iman etmediği,³⁸ çoğunun Allah'ın ayetlerine karşı umursamaz ve onlardan habersiz olduğu,³⁹ insanların çoğunluğunun Allah'a şükretmediği,⁴⁰ çoğunluğun nankör olduğu,⁴¹ yine çoğu insanın zanna uyduğu,⁴² çoğunun yalancı olduğu,⁴³ insanların çoğunluğunun gerçekten hoşlanmadığı,⁴⁴ çoğunluğun akıl edip düşünmedikleri için hayvanlardan bile aşağı oldukları,⁴⁵ insanların çoğunluğunun Allah'ın ölüleri dirilteceğini bilmedikleri⁴⁶ ve kıyametin geleceğine inanmadıkları⁴⁷ ifade edilir.

Dolayısıyla insanların çoğunluğunun aynı şeyi yapıyor olması hakikat adına bir şey ifade etmez. Kur'an ayetleri bu konuda açık bir şekilde bizleri uyarıyorken insanların, herkes

³⁴ 6 En'am Suresi 116

³⁵ 16 Nahl Suresi 83

³⁶ 34 Sebe Suresi 36

³⁷ 5 Maide Suresi 49

³⁸ 2 Bakara Suresi 100

³⁹ 10 Yunus Suresi 92

⁴⁰ 2 Bakara Suresi 243

⁴¹ 25 Furkan Suresi 50

⁴² 10 Yunus Suresi 36

⁴³ 26 Şuara Suresi 223

⁴⁴ 43 Zuhruf Suresi 78

⁴⁵ 25 Furkan Suresi 44

⁴⁶ 16 Nahl Suresi 38

⁴⁷ 40 Mümin Suresi 59

böyle yapıyor ya da bu şekilde yaşıyor gibi samimiyetsiz bir bahanenin arkasına sığınması kabul edilemez.

Kalabalık bir ortama girdiğinizde ya da örneğin toplu ulaşım araçlarını kullandığınızda herkesin kafasında ayrı bir dünyalık hesap ayrı bir düşünce olduğunu görürsünüz. Gittim, geldim, yattım, kalktım, aldım, sattım, ettim, kattım, kâr ettim, zarar ettim, gönderdim, aldım, yatırdım, çektim, gezdim, tozдум, yedim, içtim, izledim, dinledim... gibi, aynı kalıplaşmış kelimeler etrafında dönen yığınla cümle vardır dillerde. İnsanların büyük çoğunluğu dünyamı nasıl kurtarırım, yani nasıl daha iyi şartlarda yaşarım derdinde. Daha hayret verici olan ise gayet iyi şartlarda yaşayanların da aynı derde olmalarıdır. Gün içindeki bitmek bilmez uğraş ağı öyle bir sarmış ki insanları, acaba ahiretimi kurtarmak için ne yapmalıyım sorusunu sormaya fırsat bile bulamaz olmuş çoğu insan, tüm yaşamı içinde.

Yine ileriye dönük hedefleri için de genellikle etrafındaki insanlarla ortak şeyleri paylaşır çoğu kimse. 'Modern' dünyanın süslü ve büyümlü kavram ve sıfatları vardır insanın tuzağa düşmesine neden olan. 'Kariyer,' 'karizma,' 'statü,' 'şöhret' ve 'popülerlik' gibi büyümlü sözler ile gelecek planlarını şekillendirir çoğu kimse. İnsanların büyük çoğunluğunun peşine düştüğü bu hedefler, hayatın amacı haline dönüşürler. Bunları elde etmek ve elde tutmak uğruna tükenir ömürler.

Esasen çok büyümlü bir mantık hatası yapıyor insanlar. Çoğunluğun bir şeyi yapıyor olması o şeyi doğru kılmayacağı gibi yapılan bir hatanın da çok kişi tarafından yapılıyor olması kişiyi bu hatadan muaf tutmaz. İnsan etrafındaki çoğunluktan güç alarak kendini kandırır da Allah'ı kandıramaz. Kandıramayacağı gibi güç aldığı kalabalıklar ahirette ona yardımcı olamaz. Hüküm sürdüğünüz hayatı size verene hesap verilir ahirette ve hiç şüphesiz Allah'ın hesabı şaşmaz, zerre ağırlığına bir şey olsa dahi Allah onu insanın önüne getirir; unutmaz.

Bu yüzden bir iş yapmadan önce herkesi kandırma da Allah'ı kandıramayacağını hesap etmelidir insan. Hesap Günü hakkında hüküm verilip de cehenneme sürüklenenlere sizi buraya sürükleyen neydi diye sorulduğunda verecekleri cevaplardan birinin şu olduğunu haber verir Kur'an ayetleri bize:

Boş iş ve uğraşlara dalanlarla birlikte dalar giderdik.⁴⁸

İnsanların genelinin yaptığına bakarak benzer şeyleri yapmak, hayvanlar arasındaki sürü psikolojisinden farklı değildir. İzlediğimiz belgesellerde sürü halinde hareket eden hayvanların nehir kenarına geldiklerinde toplu halde durduklarını görürsünüz. Sonra en öndekilerden birinin suya doğru yaptığı bir hamle ile bir anda tüm sürü ilk hamleyi yapanın peşine takılarak suya girer. Oysa insanların hayvanlardan farklı olarak öncesi ve sonrası ile yapacağı eylemin sonuçlarını hesap ederek yani aklını kullanarak hareket etmesi gerekir. Buna rağmen insanların büyük çoğunluğu oltanın ucuna takılan yeme yönelen balıklar gibi dünya hayatının değersiz nimetlerine yönelirler. Gerçekten de birçok insanın balık hafızasına sahip olduğuna tanıklık edersiniz. Şeytanın salladığı oltanın ucunda iğne olduğunu bile bile yutarlar yemi yine de her seferinde. Dört bir yanı şeytanın ve nefsinin tuzakları ile sarılıdır ama yine de insan hayatını güllük gülistanlık sanır. Bir düşmanı gizli ya da açık bir şekilde insanın karşısına gelecek olsa, almayacağı tedbir kalmaz zarar görmemek uğruna. Ama söz konusu olan nefsinin okşayan tuzaklara kapılmaksa açır verir kollarını ve alabildiğine sarıp sarmalar günahları.

Kötü/pis şeylerin çokluğu seni hayrete düşürse de kötü/pis olanla iyi/temiz olan bir olmaz. O halde, ey akıl ve gönül sahipleri! Allah'tan korkun ki kurtuluşa erebilirsiniz.⁴⁹

⁴⁸ 74 Müddesir Suresi 45

⁴⁹ 5 Maide Suresi 100

Başıboş yaşamayan, hayatının merkezinde Allah olan ve dini gereklerini yerine getirmeye çalışan insanlar da vardır hayatta. Ama pek çok insan aldanır ve kendi gibi yaşayan insanlarla birlikte hayatın akışına bırakır kendini. Aslında insan kendini kandırarak çeşitli bahaneler ileri sürse de Kur'an ayetlerinin açık bir şekilde dikkat çektiği bir gerçeği unutmaz çoğu zaman:

(İnsan) Kimsenin kendisini görmediğini mi sanıyor?⁵⁰

⁵⁰ 90 Beled Suresi 7

Ailemde ya da yetiştiğim çevrede görmedim

ÇEVRENİZDEKİ BAZI İNSANLARIN yaşantılarına baktığınızda dini gereklilikleri yerine getirmek adına tek bir belirti dahi görmeniz mümkün değildir. Kendileri ile konuştuğunuzda size hak verdiklerini ama ailelerinde ya da yetiştikleri çevrede daha önce böyle şeylerle karşılaşmadıklarını, bu konularda hiç düşünmediklerini bahane ettiklerini görürsünüz. Şüphesiz bu durumdaki insanların bir kısmı kısmen kendi içlerinde haklı ve samimidirler bu ifadelerinde. Ama yine de geçmişteki yoksunluk, şimdi ve gelecek için bahane değildir. İnsanın hem geçmişini telafi etmesi, hem de geleceğini dini gerçeklere göre şekillendirmesi için harekete geçmesi gerekir.

Hiç bilmediği ama şimdi içinde bulunduğu şartlar sebebiyle öğrenmek ve bizzat kendi başına yapmak durumunda kaldığı sayısız şey olur insanın hayatı boyunca. Ve kişi ne yapar eder öğrenir bu şeyleri. Örneğin toplum tarafından görgü ku-

ralı olarak kabul edilen bir takım şeyleri ailesinde görmediği bahanesiyle dikkate almazlık yapmaz insan. İnsanların kınamasından çekinerek toplum tarafından benimsenecek şekilde dikkat eder hal ve hareketlerine. Örneğin çocukluğunda kırsalda büyümüş, köy hayatı ve kültürüne alışkın biri okumak ya da çalışmak üzere büyük bir şehre gittiğinde zamanla kendini o şehrin yaşam tarzına ayak uydurmak üzere şekillendirir. “Ben daha önce ailemde ya da yetiştiğim çevrede görmedim, beni böyle kabul etsin herkes” demez. Demek ki insan ne kadar zor olsa da değiştirebilmektedir alışkanlıklarını. Bununla birlikte ailesinde ya da çevresinde görmemiş olması ve ya geçmişten beri atalarının benzer bir yaşantı içinde olması haklı çıkartamaz insanı. İnsanlar yaşantılarını da bir anlamda din edinirler. Kur’an ise atalarından gelenlere ya da kendi uydurdukları bu yaşantı dinine veya aynı hataları tekrar etmelerine değil, Allah’ın indirdiğine uymalarını söyler insanlara:

Onlara, “Allah’ın indirdiğine uyun!” dendiğinde: “Hayır! Biz, atalarımızı üzerinde bulduğumuz şeye uyarız” derler. Peki, ataları bir şeye akıl erdiremiyor, doğruya ve güzele ulaşamıyor idiyseleler..⁵¹

Farklı bir din içinde ya da farklı bir coğrafyada dünyaya gelmesine rağmen kendi çaba ve tutkusuyla yaptığı araştırmalar sonucu İslam dinini benimsemiş sayısız örnek vardır. Ama bu insanların yapabildiklerinin onda birini yapamayan Müslüman ülkede doğan ve en azından yaşadığı toplum içinde dine dair motifler bulunan kişilerin, ailelerinde ya da etraflarında dine dair unsurlar görmemiş olmalarını bahane etmeleri kabul edilebilir değildir. Dinini öğrenmek ve yaşamak kişinin kendisine yapacağı en büyük iyiliktir. Belki insan her sorumluluktan kaçabilir ve bu yüzden sıkıntı çekmeyebilir. Ancak dini sorumluluk kaçılacak ya da yok sayılabilecek türden

⁵¹ 2 Bakara Suresi 170

değildir. İnsanların bu konuda da kendilerini kandırmayı bırakması ve bahanelerin ardına saklanmaması gerekir.

Ahirette hesap günü pişmanlık duyanlarla aynı duruma düşmemek için henüz vakit varken hatalardan dönerek ilahi buyrukları dikkate almak noktasında harekete geçmek gerekir. İnsana verilen ömür sermayesi Rabbinin buyrukları doğrultusunda bir ömür sürerek imtihan edilmesi içindir. Bir anlamda fırsat tanımaktadır Allah kullarına. Hiçbir bahane ardına sığınılmaz iş işten geçip de hesap görüldükten sonra. Çünkü istediği takdirde akıl erdirip gerçeği görebileceği bir süre verilmiştir insana:

(Cehennem ateşi) İçinde onlar (şöyle) çılgın atarlar: ‘Rabbimiz, bizi çıkar, yaptıklarımız yerine hayırlı işler yapalım.’ Sizze orada (dünyada), öğüt alabilecek olanın öğüt alabileceği kadar ömür vermedik mi? Size uyarın da gelmişti. Öyleyse (azabı) tadın; artık zalimler için bir yardımcı yoktur.⁵²

⁵² 35 Fatır Suresi 37

Hacıdan hocadan korkacaksın

SÖZ KONUSU BAHANENİN özellikle halkın belirli bir kesimi tarafından her fırsatta dile getirildiği ve münferit hadiselerin genelleştirildiği görülmektedir. İnsanların büyük çoğunluğunun çeşitli dünyevi hırs ve çıkarlar sebebiyle dini kurallara aykırı davranışlar sergilediklerini görmek mümkündür. Bu davranışlardan herhangi birini sergileyen kişi 'dindar' ya da çevresi tarafından 'dindar' algılanan biri de olabilmektedir. Ancak insanların çok basit bir şeyi gözden kaçırdıklarını ya da gözden kaçırmalarının işlerine geldiğini görmek zor değildir. Yapılan hata ya da işlenen suç kendi başına hata ve suçtur. Kimin tarafından yapılıp yapılmadığı ancak ikinci üçüncü dereceden önemli olabilir. 'Dindar' olan ya da o şekilde algılanan bir kişinin işlediği suç da herkes gibi kendisini bağlar. Çünkü bu suçu işlemesinin sebebi dini inancı değil, kendisidir. İnandığı pek çok şeyi uygulamayan sayısız insan vardır hayatta. Örneğin dini kabul etmeyen biri de yalan söylemenin, hırsızlık yapmanın kötü olduğunu kabul eder. Bunlardan birini yap-

ması ise kabulüne aykırı davrandığının göstergesidir. Ancak gerçek, gerçek olmaya devam eder. Yani kişilerin gerçeğe aykırı davranışı gerçeği değiştirmez.

Dindar insanlardan ahlâk dışı davranışların beklenmemesi gayet doğaldır. Ancak burada önemli olan kişilerin olaylar karşısındaki algılarında samimi olup olmadıklarıdır. İnsanlar işledikleri bir suç karşısında kendilerini temize çıkarmak için dindarların ya da dindar geçinenlerin de benzer şeyler yaptıklarını söyleyebilir. Ya da dine inanmak istemediği için özellikle kötü örnekleri seçip bu örnekler üzerinden dine ve tüm dindarlara iftirada bulunmak da istiyor olabilir. Bu gibi kişilerin samimi ve vicdan sahibi olmadıkları açıktır. Bununla birlikte dindar kişilerin de hatalar yapıyor olmalarını delil getiren kişilerin bu durumun kendi üzerlerindeki sorumluluğu kaldırmayacağını ya da yüklerini hafifletmeyeceğini bilmeleri gerekir.

Özellikle ülkemizde 70'li ve 80'li yıllarda çekilen Türk filmlerinin önemli bir kısmında en fazla işlenen temalardan biri 'üçkâğıtçı hacı hoca' temasıdır. Ne hikmetse söz konusu filmlerin hiçbirinde samimi bir Müslüman karakter ile karşılaşmanız mümkün değildir. Kötü ve bağınaz dindar örneklerinden hareketle dinin ve dindarların aslında ne kadar geri kafalı ve çağ dışı olduğu mesajı verilmeye çalışılır. Nerede bir hile hurda, nerede bir ahlaksızlık varsa altından hep dindar görünümlü birini çıkartırlar. Neredeyse birkaç neslin dine karşı önyargı ile yaklaşarak dinden uzak durmasının ardındaki önemli etkilerden biri de kasıtlı olarak yapılan söz konusu bu zihin inşasıdır.

Din, daha ziyade insanların manevi dünyalarına hitap eden yönüyle kötü niyetli insanların elinde yanlış yorumlanmaya maruz bırakılabilir. Kimi kişiler din üzerinden siyaset yapabilir ya da ekonomik çıkarlar gözeterek insanları aldatabilirler. Ancak şüphesiz bu konularda paranoyak olmak değil; dikkat-

li olmak gerekir. Çünkü bu gibi durumlar dinin kendisinden değil kötü niyetli insanlardan kaynaklanır. Bu gibi olumsuz durumlar ile karşılaşmamanın en etkili yolu ise insanların dinlerini bizzat kaynağından öğrenip günlük yaşamlarına yansıtmaıdır. Koşulsuz güvenilip bağlanılacak tek söz yalnızca ilâhî kelâm olan Kur'an'dır. Bu yüzden dini konulardaki iddia ve öğretiler kabul edilmeden önce mutlaka Kur'an süzgecinden geçirilmelidir. Allah'a iman, insanın tüm yaşamını olumlu yönde etkilemelidir. Eğer etkilemiyorsa ya kişide ya da kişinin imanında bir sorun var demektir. Din 'hacının hocanın' ya da herhangi başka bir kişi ve kurumun tekelinde değildir. İnsanlık için indirilmiştir. Dolayısıyla bahanelerin ardına sığınmayı bırakarak kötü örnekleri değil, iyi örnekleri dikkate almak ve herkesin kendi hesabına dinini doğru bir şekilde öğrenerek yaşaması gerekir.

Dindarlar samimi gelmiyorlar bana

İNSANLARIN BİR KISMININ, dini gerektiği gibi yaşamamasına neden olarak ileri sürdüğü gerekçelerden muhtemelen en samimiyetsiz olanı, dindar kişileri samimi bulmadıkları yönündeki önyargılarıdır. Bazı insanların dindar görünerek insanları kandırmaya çalıştıkları doğru olabilir. Ancak bu, tek başına tüm dindarlara karşı önyargılı olunması için geçerli bir sebep olamaz. İnsanların bir kısmı kendi çıkarları için kullanabileceği her şeyi kullanır. Buna din de dahildir. Dolayısıyla samimiyetsizliğin sebebi dindarlık ya da dindarlar değil samimiyetsiz ve kendi çıkarları doğrultusunda iş yapmaya çalışan insanlardır.

Hayırlı işlerin bir parçası olmaya uğraşan inançlı insanların hep bir menfaat peşinde olduklarını düşünmek aslında bu düşüncedeki insanların kendi iç dünyalarını yansıtan bir itiraf olur çoğu zaman. Kişi karşısındakini kendisi gibi bilir-miş misali, bazı kişilerin hep bir önyargısı, hep bir kulp takma derdi vardır inançlı insanlara. Bazı kişiler “Ben dindar deği-

lim ama en azından dindarlar gibi samimiyetsiz de değilim” şeklinde ifadeler kullanmak suretiyle kendini aklamaya çalışır. Oysa farkında olmadan önyargıları sebebiyle şeytanın tuzağına düşer pek çok kimse. Bir kişi ‘dindar’ ve aynı zamanda gerçekten samimiyetsiz biriye bu samimiyetsizliğinin sebebi din değildir hiçbir surette. Kişinin bireysel durumuyla alakalı hiçbir konu inandığını ifade ettiği dine bağlanamaz. Örneğin matematiksel kuralları yanlış uygulayarak her defasında hatalı sonuçlara ulaşan biri yüzünden kimse matematiği suçlamaz. Çünkü hata kuralda değil, o kuralı uygulayanıdır. Ama iş ‘dindar’ olan ya da o şekilde kabul edilen birinin hatalı bir uygulamasına gelince her ne hikmetse bu durumdan kişiden çok inandığı dini nasiplenir ve faturayı dine çıkartarak bunu, dini sorumluluklarını yerine getirmiyor olmasına bahane eden kimse, farkında olmadan kendini kandırır her seferinde.

Bu durum zaman zaman hükümet ya da çeşitli kurumlar ‘dindar’ oldukları için insanların dindar gibi gözüktükleri iddialarıyla da dillendirilir. Ya da önceden dininin gereklerini yerine getirmeyen ama artık geçmiş yaşantısından pişmanlık duyarak yaşamını dini buyruklar doğrultusunda şekillendirmeye çalışan insanlara “Sen de mi bunlar gibi oldun” şeklinde tepkilerin verildiği görülür. Kişi kendini samimi, kendi dışında herkesi ise samimiyetsiz bulur. Hatta çoğu zaman başkalarını eleştirdiği durumlara girmemek için dinden olabildiğince uzak görünmeye uğraşır. İnat ve kompleksleri sebebiyle başkaları ile ilgili kötü zanlara girmesi yetmezmiş gibi kendi hayatını da mahveder.

Bununla birlikte şayet gerçekten de bir kişi samimiyetsiz bir şekilde dindar görünmek istiyorsa bu o kişiyi bağlayan bir durumdur. Bu da çok acınası bir durumdur. Yani birilerine yaranmak için dindar görünmek açık bir riyakârlıktır. İnsanın kendini aldatmasının bir başka yoludur dindar görünmek. Açıkçası ben de çok merak ediyorum bu gibi insanlar

Hesap Günü Allah'ın huzurunda ne söyleyecek? Ancak bu gibi örneklerin olması dindarların samimiyetsizliğini göstermeyeceği gibi, insanın dindar olmasına da engel teşkil etmez. Kur'an'da dikkat çekilir ve kınanır dindar görünümlü sahtekâr ikiyüzlüler:

Gerçek şu ki, münafıklar (sözde), Allah'ı aldatmaktadırlar. Oysa O, onları aldatandır. Namaza kalktıkları zaman, isteksizce kalkarlar. İnsanlara gösteriş yaparlar ve Allah'ı ancak çok az anarlar.⁵³

Aslında kişi yaşantısı içinde dine yer vermek istemediği için bu gibi kılıflar bulur kendine ama samimiyetsiz dindarlara inat ben samimi ve içten bir şekilde dinimi yaşayarak güzel bir örnek olmalıyım demez nedense! “Ben bu dindarlar gibi samimiyetsiz değilim en azından özüm sözüm bir” şeklinde sözler ile çeşitli bahaneler uydurur kendine. Bu ise şeytanı en fazla sevindirecek tavrılardan biridir. Siz samimiyetsiz bulduğunuz dindarlara kızarken, bir de bakarsınız şeytan yaşantınızda din adına bir şey bırakmamış. Samimiyetsiz insanları bahane ederek dinden uzaklaşmak büyük bir gaflettir. İnsanların bu konuda da kendilerini kandırmayı bırakmaları gerekir. Hiç şüphesiz Allah kimin gösteriş içinde ikiyüzlülük ettiğini en iyi şekilde bilmektedir:

Dini yalanlayanı gördün mü? İşte yetimi itip-kakan, yoksulu doyurmayı teşvik etmeyen odur. İşte (şu) namaz kılanların vay haline ki onlar, namazlarında yanılgıdadırlar, gösteriş yapar, hayra da mâni olurlar.⁵⁴

Dini yükümlülüklerini yerine getirmemek için kendine çeşitli bahaneler uyduranların yanında, bazı dindar kişilere kızarak dine karşı tavır alan insanları da görmek mümkündür.

⁵³ 4 Nisa Suresi 142

⁵⁴ 107 Maun Suresi

Oysa din, kimsenin tekelinde ya da ailesinden kalan miras değildir. Sırf kızdığı bazı dindar kimseler hoşlanmadığı davranışlar sergiliyorlar diye, bir kimsenin hayatında dine yer vermemesi son derece anlamsız bir tavidir. Din, Allah'ın dinidir. Dine yönelmek ve onu yaşamak için kişileri değil bizzat Allah'ın dinini esas almak gerekir.

*Bu kadar kötülüğün ve
kötünün olduğu yerde ben yine iyiyim*

İNSANIN KENDİNİ KANDIRMA yollarından ve içine düştüğü önde gelen yanlışlardan bir diğeri de, kendini kötü örnekler ile mukayese ederek aklamaya çalışma yanlışsıdır. Bu yanlış dindar kabul edilen kişilerin oluşturduğu kötü örneklerden farklı olarak dindar ya da dini uygulamalardan uzak ayrımı gözetilmeksizin insanların geneline yönelik yapılan bir değerlendirmeye dayanır. Daha önceki başlıklarda da gördüğümüz gibi insan kendini aklamak ve kendince haklı gerekçeler ileri sürmek için her yolu kullanır. Kendi iyiliğinin ya da kötülüğünün ölçüsünün başkalarının iyilik ya da kötülüklerine göre belirleneceğini sanarak yanılır. Yeryüzündeki insanların tamamı da kötü olsa bu yine kişinin bireysel durumu için bir şey ifade etmez. Etmez çünkü ahirette herkes kendi yaptıklarından hesaba çekilir.

İnsan dini konularda hep kendinden kötü durumlarda olanlarla kıyaslar kendini. Dünyevi konularda ise hep üstün

durumda olanlarla. Bu da insanın ayrı bir samimiyetsizliği-
dir. Çünkü olması gereken tam tersidir esasen. Dünyevi bir
eksiklikten şikâyet etmek yerine, sahip olduklarından yoksun
bulunan sayısız insanın varlığı, şikâyet değil şükür sebebi ol-
malıdır kişi için. Dini konularda ise alınabilecek en iyi örnek-
leri almaktır insan için esas olan. İnsanların bir kısmı yaptığı
şeyleri o denli meşrulaştırır ve kendini temize çıkarır ki bir an
cennetin o kişi için yaratıldığını sanırsınız!

**Bakmaz mısın, şu benliklerini ak-berrak gösterip duranla-
ra!**⁵⁵

İnsan kendi yaptığını daima abartır. Kendine göre din-
darlık belirtisi saydığı bir takım şeyleri yapıyor olmayı yeterli
görür. Bazı insanlar “Evden besmelesiz çıkmam,” “Besmele-
siz işyerimi açmam,” “Ramazanda içki içmem,” “Kadir gecesi
camileri gezerim,” “Kandillerde namaz kılıp dua ederim” şek-
linde söylemler ile aslında dine karşı ilgisiz olmadığını hat-
ta biraz daha konuşsanız kendini oldukça dindar birisi olarak
kabul ettiklerini söyleyebilirler size. Şüphesiz belirli zamanlar-
da bile olsa insanların hatalardan uzak durarak Allah’a yaklaş-
maya çalışmaları sevindirici bir şeydir. Ancak şeytan insanın
günahlardan uzak durmak için yaptığı şeyleri o denli büyütür
ki kişinin gözünde, kişi günahlardan uzak durmadığı zaman-
larda vicdanen rahat hisseder kendini. “Canım benim yaptık-
larımı yapmayan bir sürü insan var” şeklinde sözler ile kendi
yaptığını yeterli görür çoğu kimse. Bununla birlikte bazen öy-
le sözler duyarsınız ki, tam anlamıyla dehşete düşmeniz kaçı-
nılmaz olur. Kimi insanların “Ben de cennete girmeyeceksem
kim girecek Allah aşkına?” şeklinde münasebetsiz ve yakı-
şıksız ifadeler kullandıklarına şahit olursunuz. Şeytan da boş
durmaz tabii, şiddetle destekler bu zanları. “Yahu baksana bir
etrafına; millet ne kadar kötü sen iyisin iyi, hem de çok iyi”

⁵⁵ 4 Nisa Suresi 49

bu kadar kötülüğün ve kötünün olduğu yerde ben yine iyiyim

vesvesesini düşürür insanın aklına. İnsan nasıl olsa bir şekilde cennete girerim sanır. Oysa ayetler uyarır:

Yoksa siz, Allah içinizden uğraşıp didinenleri seçmeden, sabredenleri seçmeden cennete gireceğinizi mi sandınız?⁵⁶

Şüphesiz Allah cennetlerini inanan ve ihlaslı kulları için yaratmıştır, ama insan her daim, şeytanın Allah'ın huzurundan kovulma sebebinin kibirlenmek olduğunu da hatırında tutmalıdır. Kur'an ayetleri uyarıda bulunur:

Benliklerine zulmedip durdukları bir sırada, meleklerin vefat ettirdikleri kişiler şöyle diyerek teslim bayrağını çekerler: "Biz hiçbir kötülük yapmıyorduk." İş hiç de öyle değil. Allah, sizin yapmakta olduğunuzu çok iyi bilmektedir.⁵⁷

Yine bazı insanlar dini birtakım emirleri yerine getiriyor olmalarını yeterli görerek iyi bir Müslüman olarak tanımlarlar kendilerini. Şüphesiz herkesin ibadetinin değerini ancak Allah bilir. Namaz, oruç, hac ya da zekât gibi ibadetlere indirgenmiş bir Müslümanlık anlayışı yaygındır toplumun geniş bir kesiminde. Söz konusu ibadetlerden uzak sayısız insanın yaşadığı yanılışıyla kişi gününün sınırlı bir zamanına sığdırdığı Müslümanlığı ile kendini yeterli görme gafletine düşer. Durum böyle olunca bu anlayıştaki çoğu kişi için zamanla aradan çıkartılacak birer ritüele dönüşür söz konusu ibadetler. Çünkü şeytanın ayrı bir tuzağıdır insanı Allah için ayıracağı vaktinde aceleye sürüklemek. "Şimdi acele işin var ama namazını kıl da aradan çıksın" diye vesvese verir şeytan insana. "Şeytan namaz kıl diye vesvese verir mi?" demeyin. Bu tarz bir namaz ancak şeytanı razı edecek şekilde aradan çıkarmaya yönelik aceleye getirilen bir ibadete dönüşür bir anda. Şuursuz bir şekilde gerçekleştirdiğimiz sayısız ibadetimiz

⁵⁶ 3 Ali İmran Suresi 142

⁵⁷ 16 Nahl Suresi 28

vardır. Tüm bunlardan bize kalan ise yapmış, yerine getirmiş olmaktır. Bir düşünelim ne için aceleye getiririz bir ibadetimizi? Yetişmemiz gereken hangi şey yerine getirmemiz gereken bir ibadetten daha önemli olabilir? Kıldığımız namaz sonrası son dakikalarımızı yaşayacağımızı bilsek neler yapmayız, bir düşünelim o namazımız bitmesin diye? Aceleye getirdiğimiz kulluk vazifelerimizin dünyamıza ve ahiretimize bir katkısı var mıdır? Şüphesiz bu ancak Allah'ın bilgisindedir. Ancak kişi kendini kandırmamalı ve dünyevi şeyler ne kadar çok olsa da yeterli görmüyorken Allah rızası için yapacağı şeyleri hemen yeterli görmemelidir.

Bununla birlikte bazı insanlar aynı zamanda kendilerince matematik hesabı yaparak bu kadar kötünün olduğu yerde cehenneme girmek için kendisine yer kalmayacağını ya da kendine sıra gelmeyeceğini düşünürler. “Bu kadar inançsız ve kötü insan nereye sığacak yahu bize yer kalmaz herhalde” der kimileri. Ya da “Cennette bize de bir yer olur herhalde” şeklinde cennete girmeyi kolay yoldan köşeyi dönmek gibi değerlendiren çoğu kişi. Oysa Kur'an ayetleri tokat gibi vurur insanın yüzüne bu gerçeği:

O gün cehenneme: “Doldun mu?” deriz. O ise: “Daha yok mu?” der.⁵⁸

Allah'ın cennetleri de cehennemleri de alabildiğine genişdir. Herkese fazlasıyla yer vardır. İnsanların bu gibi acınası hesap ve yorumlarla kendilerini kandırmayı bırakarak hesabını veremeyecekleri bir ömür sürmemek için çalışmaları gerektiğini anlamaları gerekir. Bununla birlikte gönülden Allah'a teslim olmuş bir kula yakışan, yaptığı hayır ve iyiliklerin hazzı ile değil yapamadıklarının hüznü ile yaşamaktır.

⁵⁸ 50 Kaf Suresi 30

Şeytana uyuyorum

İNSANLARIN BİR KISMININ tekrarladıkları hatalar sebebiyle sürekli olarak şeytanı bahane ettiklerini ve “Şeytana uyuyorum” sözü ile kendilerini savunmaya çalıştıklarını görebilirsiniz. Oysa işin aslı, insanların iradelerine yenik düşmeleri sebebiyle şeytanı bahane etmeleridir. Şeytan, insan için dost görünen bir düşmandır. Zihinlerimize atmaya çalıştığı çeşitli vesvese ve kuruntular ile yollarımıza tuzaklar kurar. Pek çok insan da iradesine yenik düşerek kolayca kapılır bu tuzaklara. Bazı insanlar şeytanı hâşâ Allah’a rakip kötü bir güç sanır. Dikine kulakları, kırmızı sureti ve elinde mızrağı ile ortalıkta dolaşıp etrafa kötülük saçan bir canavar canlanır zihinlerde. Oysa şeytanın insan üzerinde zorlayıcı bir gücü yoktur. Kendi eliyle kendini ateşe atan yine insanın kendisidir. İnsanı şaşır-tan ve saptıran herkes ve her şey şeytanın bir yansımasıdır ha-yata. İnsan şeytanın kendisi için apaçık bir düşman olduğunu ve onun adımlarını izlememesi gerektiğini bilmelidir.

Şeytanın adımlarını izlemeyin. Çünkü o, sizin için apaçık bir düşmandır.⁵⁹

Şeytanın adımlarını izlemeyin. Kim şeytanın adımlarını izlerse şeytan ona iğrençlikleri ve kötülükleri emreder.⁶⁰

(Şeytan) onlara söz verir ve onları ümitlendirir; hâlbuki şeytanın onlara söz vermesi aldatmacadan başka bir şey değildir.⁶¹

Şeytan günahları süslü ve çekici gösterir. Boş vaat ve kuruntularla kandırır insanı. “Şeytana uyuyorum” diyen insan aslında farkında olmadan nefsini kabartır ve o an için kendisine haz vereceğine inandığı şeye uyar. İnsanın günaha girmesi en çok şeytanı sevindirir. Oysa Kur’an şeytandan gelen vesveselerden kurtulmanın formülünü verir insanlara:

Şeytandan bir dürtü seni dürtüklediğinde hemen Allah’a sığın...⁶²

Aslında pek çoğumuz bir iş yapmadan önce az çok biliriz yapacağımız bu işin doğru olup olmadığını ya da kimin rızasına uygun olacağını. Ama söz geçiremeyiz nefsimize ve türlü bahaneler ile görmezden gelerek bu gerçeği bile bile günaha sürükleriz kendimizi. Şimdi sormak gerek insanın uyduğu şeytan mı yoksa şeytanın vesveseleri ile kabaran nefsi mi? Peki, kendi eliyle bile bile günaha giren birini hangi bahane kurtarabilir? Şeytanın boş vaatlerine aldanan insan hesap günü şeytanın tüm vaatlerinin boşa çıktığını gördüğünde içinde bulunduğu durumdan kendini nasıl kurtarabilir? İnsanın bu konuda da kendini kandırmayı bırakarak şeytanı bahane etmemesi gerekir. Çünkü hesap günü şeytan da, şeytanı bahane eden de kurtaramaz kendini.

⁵⁹ 2 Bakara Suresi 208

⁶⁰ 24 Nur Suresi 21

⁶¹ 4 Nisa Suresi 120

⁶² 7 Araf Suresi 200

**İş bitirilince şeytan onlara şöyle dedi: “Allah size hak bir vaa-
tle vaaite bulundu, ben ise vaat ettim ama vaadimden cay-
dım. Benim sizin üzerinizde bir sultam/hâkimiyetim yoktu.
Sizi davet ettim, siz de bana uydunuz. Hepsi bu. Şimdi beni
kınamayı bırakın da benliklerinizi kınayın. Ne ben sizi kurta-
rabilirim, ne de siz beni kurtarabilirsiniz. Aslında ben sizin,
daha önceden beni şirk aracı yapmanıza karşı çıkmıştım. Za-
limler için acıklı bir azap öngörülmüştür.”⁶³**

Şeytanın bizim apaçık bir düşmanımız olduğunu ve bizi
kötülöklere sürüklemek için elinden gelen her şeyi yapacağını
bilerek bizim de onu düşman bilmemiz gerektiği konusunda
uyarıda bulunur Kur’an bize.

**Gerçek şu ki, şeytan sizin düşmanınızdır, öyleyse siz de onu
düşman edinin. O, kendi grubunu, ancak çılgınca yanan ate-
şin halkından olmaya çağırır.**⁶⁴

Size düşmanlık eden biri olsa ve bu kişi her fırsatta sizin
ayağınızı kaydırmak için çalışsa ya da size maddi manevi zarar
vermeye, belki de canınıza kastetmeye yeltense herhalde bu
kişiden korunmak için gereken tüm tedbirleri alır ve başınıza
kötü bir olay gelmemesi için her yolu dener, tüm şartları zor-
lar ve daima tetikte beklersiniz. Peki şeytanın her birimiz için
son derece tehlikeli bir düşman olduğunu bildiğimiz halde bu
düşmanımıza karşı gardımızı düşüren nedir? Neden tedbir al-
mamız gerektiğinin farkında bile değiliz? Nasıl olsa ben şeyta-
na uymam ya da tuzaklarına kanmam mı diyorusuz? Bu konuda
bir garantimiz var mı? Ya da bizi bu tuzaklara karşı koruyacak
bir imanımız?

Şeytanı düşman bilmek ve tuzaklarından korunmak için
gerekli olan ilk şey şeytandan uzaklaşmak istediğimiz oranda
Allah’a yaklaşmaya vesile aramamızdır. Çünkü her ne kadar

⁶³ 14 İbrahim Suresi 22

⁶⁴ 35 Fatır Suresi 6

şeytan türlü hile ve tuzaklarıyla insanları Allah yolundan saptırmaya çalışacağını söyleyerek bunun için çabalasa da, kendisinin de farkında olduğu açık bir gerçek vardır ki, o da insanlar üzerinde bir sultası yani zorlayıcı gücü bulunmadığı ve ihlas sahibi samimi kullara yaklaşamayacağı gerçeğidir.

Dedi: “Rabbim! Beni azdırmama yemin ederim ki, yeryüzünde onlar için mutlaka süslemeler yapacağım ve onların tümünü kesinlikle azdıracam.” “İçlerinden riyaya sapsamış, samimi kulların müstesna.” Buyurdu: “İşte bana varan dosdoğru yol budur.” “Benim kullarım aleyhine senin elinde hiçbir güç/kanıt olmayacak. Azgınlardan sana uyanlar müstesna.”⁶⁵

Görüldüğü gibi “Şeytana uyuyorum” bahanesinin kişinin hatalarını aklaması mümkün değildir. Şeytani tuzaklar insanın dünya hayatındaki imtihanının bir parçasıdır.

Şeytan onları etkisi altına aldı da kendilerine Allah’ı anmayı unutturdu. İşte onlar şeytanın yandaşıdır. İyi bilin ki şeytanın yandaşı hep kayıptadırlar.⁶⁶

Samimi ve gönülden gelen bir teslimiyetle Allah’a sığınaarak gerçeği görmesi ise kişinin kendi elindedir. Çünkü Kur’an ayetlerinin de ifade ettiği gibi esasen şeytanın insanlar üzerinde zorlayıcı bir gücü yoktur⁶⁷ ve hiç şüphesiz, şeytanın hileli-düzeni pek zayıftır.⁶⁸ Yani istediği takdirde şeytana uymamak kişinin kendi elindedir. İnsanların bu bahaneyi ileri sürerek de kendilerini kandırmayı bırakmaları gerekir. Çünkü her işinde olduğu gibi kendini kandırmanın en büyük zararı başkasına değil bizzat kişinin kendisinedir.

⁶⁵ 15 Hicr Suresi 39-42

⁶⁶ 58 Mücadele Suresi 19

⁶⁷ 34 Sebe Suresi 21

⁶⁸ 4 Nisa Suresi 76

(Allah'tan) Sakınanlara şeytandan bir vesvese eriştiğinde (önce) iyice düşünürler (Allah'ı zikredip-anarlar), sonra hemen bakarsın ki görüp bilirler.⁶⁹

Küçükken sessizce bir arkadaşıma yaklaşarak ellerimizle gözlerini kapadığımız ve kim olduğumuzu bilmesini istediğimiz oyunlar geliyor aklıma. İşte tam da bu oyundaki gibi gözlerimizi kapatmaya çalışır şeytan, kurmuş olduğu tuzaklarla. Gerçeği görmemize engel olmaktır emeli. Üstelik bizce apaçık bellidir gözlerimizi kapatanın kimliği ama işimize öyle geldiği için açılın istemeyiz gözlerimiz. Bir ömür gözlerimizi kapatanın kim olduğunu bile bile bilmezden geliriz.

Safını belirlemelidir insan. Kimin tarafındasın? Yaratanın mı, aldatanın mı? Şeytanın tuzaklarına düşmekten sakınarak safını belirlemeli ve bilmelidir insan: Hiç şüphesiz galip gelecek olan Allah'ın taraftarlarıdır.

Kim Allah'ı, Resûlünü ve iman edenleri dost (veli) edinirse, hiç şüphe yok, galip gelecek olanlar, Allah'ın taraftarlarıdır.⁷⁰

⁶⁹ 7 Araf Suresi 201

⁷⁰ 5 Maide Suresi 56

*Peygamberler ve Allah dostları
gibi olamayız*

İNSANLARLA DİNİ KONULARDA sohbet ettiğinizde ve özellikle tarih boyunca peygamberlerin ve gerçek inananların Allah yolunda, O'nun rızasına uygun yaşamalarının bedeli olarak karşılaştıkları zorluk ve sıkıntılardan örnekler verdiğinizde, bazı insanların "Biz kimiz ki onlar gibi olalım" şeklinde yorumlar yaptıklarına şahit olursunuz. Anlatılanlar karşısında kimi zaman gözyaşlarına hâkim olamayan ya da "Allah!" diye haykıran insanların bir kısmından, dini gerektiği gibi yaşamak uğruna göze alması gereken basit bir fedakârlık beklediğinizde çoğu zaman hayal kırıklığına uğrarsınız.

Kur'an ayetleri, insanlar ibret ve örnek alsınlar diye gönderilmişken ayetlerdeki hakikatleri sanki başkalarını muhatap alıyor gibi okuyup dinlemek, insanların böyle yanılgılara düşmelerinin sebeplerinden biri olsa gerek.

İbrahim’le, beraberinde olanlarda sizin için çok güzel bir örnek vardır.⁷¹

Meryem’in oğlu, kendisine nimet verdiğimiz ve İsrailoğullarına örnek yaptığımız bir kuldu.⁷²

Yemin olsun, Allah resulünde sizin için, Allah’ı ve âhiret gününü arzu edenlerle Allah’ı çok ananlara güzel bir örnek vardır.⁷³

Ayetlerden de görüldüğü gibi Allah’ın peygamberleri ve yanlarındaki inananlarda insanlar için örnekler vardır. Peygamberler de, yanlarındaki inananlar da her birimiz gibi insandılar. Üstün insanlardı, ama insanüstü değillerdi. İnsanüstü olmadıkları için de yaptıkları yapılabilir, göze aldıkları fedakârlıklar göze alınabilir, kendilerini adadıkları gibi kişi kendini Allah’a adayabilir. Zaten yaptıkları yapılabilir şeyler oldukları için bizim için örnek teşkil etmektedirler. Bunu ifade etmek haşa gerektiğinde canlarını dahi feda etmekte bir an olsun tereddüt etmemiş olmalarını ya da sayısız zorluğa göğüs germelerini önemsizleştirmek için değil; bu üstün meziyetlere sahip olmak isteyen biri için bir engel bulunmadığının anlaşılması içindir. Eğer kişi peygamberler gibi teslim olup yalnız Allah’a dayanıp güvenirse gözünde büyüttüğü dünyalık şeylerin ancak bir pul kadar değeri olduğunu görecektir; Allah’ın lütfu sayesinde. Sahip olduğu canı da malı da kendisine verenin Allah olduğuna gönülden iman etmiş biri için Allah’ın rızası, canından da malından da daha üstün olacaktır.

Bununla birlikte bazı kişiler peygamberimiz döneminde yaşayan insanların çok şanslı, kendilerinin ise bu nimetten mahrum olmaları sebebiyle şanssız olduklarını ifade ederler. Hatta kimi zaman “Şayet peygamberimizin zamanında yaşasaydık Allah yolunda tereddüt etmeden mücadele eder ve her

⁷¹ 60 Mümtehine 4

⁷² 43 Zuhruf 59

⁷³ 33 Ahzap Suresi 21

türlü zorluğa katlanırdık ama ne yazık ki peygamberimizle aynı dönemde yaşamadık” şeklinde bahaneler ileri sürerler. Bahaneler diyorum, çünkü aynı pek çok kişinin yaşadığı dönem içinde karşılaştığı basit zorluk ve sakınma konularında dahi Müslümana yakışmayacak tutum ve tavırlar sergilediklerine ve ufak bir dünyevi hesap uğruna dini bir hakikati görmezden gelebildiklerine tanık olursunuz. Her dönemin kendi içinde ayrı bir zorluğu, ayrı bir imtihanı vardır. Bu yüzden bahanelerin arkasına sığınmadan herkes içinde bulunduğu dönemin ve şartların gerektirdiği meseleler noktasında, Müslümanlığını ispat etmesi gerektiğini bilmelidir.

Biz hiç kimseyi gücünün yettiğinden başkası ile yükümlü kılmayız.⁷⁴

Kur’an’da, dini emirleri dikkate almayan ve buna gerekçe olarak da türlü bahaneler sıralayan kişilerin kalplerinde olmayan şeyleri dilleri ile söyledikleri ifade edilir:

Onlar, kalplerinde olmayan şeyi dilleriyle söylüyorlar.⁷⁵

Dolayısıyla insanların bu konularda da türlü bahanelerin ardına sığınarak kendilerini kandırmayı bırakmaları gerekir. Şayet bir kişi gönülden bir samimiyetle Rabbine hayırlı bir kul olmak istiyorsa, peygamberler gibi olamayacağını değil aksine peygamberler gibi olması gerektiğini bilmesi gerekir. Yaşarken herkesin kendine örnek aldığı kişiler vardır hayatta. Gerçek inananlar için kendilerine örnek almaları gereken ilk kişiler Kur’an ayetlerinde örnekleri verilen peygamberler ve Allah yolunda tereddüt etmeden mücadele eden inananlardır.

⁷⁴ 23 Müminun Suresi 62

⁷⁵ 48 Fetih Suresi 11

Dini yařayanlar genelde gelir seviyesi dűşűk kimseler

ÖZELLİKLE ÜLKEMİZDE Allah'ı ve ayetlerini gerektiđi gibi takdir edememiř ve kendilerini 'elit' kiřiler olarak deđerlendiren bazı kimselerin inancının gereklerini yerine getirmeye çalıřan kiřileri, okumamıř, gelir seviyesi dűřűk, gűrgűsűz ve cahil insanlar olarak deđerlendirdikleri gűrűlűr. Gűnűműzde sayıları azalmıř olsa da halen daha bu řekilde ۆnyargılara sahip kiřilerle karřılařmak műmkűndűr. Sűz konusu kiřiler sırf bu gibi ۆnyarguları sebebiyle Allah'a ve dine gereken ۆnemi vermezler.

Okumuř ve kűltűrlű olmak dini gereklerin yerine getirilmesine engelmiř gibi bir algıya sahip olan bu kiřilerin ۆnemli bir kısmına sorsanız Allah'a inandıklarını ifade ederler. Ancak sűz ve davranıřlarına baktıđınızda Allah'ı da, dini de gerektiđi gibi kavrayamadıklarını anlarsınız. Bununla birlikte sűz konusu kiřilerin bir kısmının 'elit' ve modern insan olmanın ۆlűsűnű davetlerde iyi bir řampanya içmek ya da oldukça 'cesur'

kıyafetler giymek gibi son derece basit bir takım davranışlara indirgediklerini görmeniz mümkündür. Hatta söz konusu kesimi oluşturan insanların bir kısmının, dini hassasiyetleri olan insanların kendilerini avutmak ya da bir umut kapısı bulmak için dine sarıldıklarına inandıklarını görmeniz de mümkündür.

İnsanın Yaraticısına olan kulluğunu ifade etmek için O'na ibadet etmesinden daha tabii bir şey olmamasına rağmen yapılan tüm ibadetler bu kişiler tarafından anlamsız ve gereksiz uğraşlar olarak görülür. Peki, insanın yapması gerekli olan nedir, diye sorsanız, alacağınız cevaplar üç aşağı beş yukarı benzer olacaktır. Kaliteli ve nezih bir yaşam, seçkin insanlardan oluşan kulüp ve organizasyonların üyesi olmak, iş dünyasında kalıcı bir yer edinmek ya da gazetelerin hafta sonu ekleri ile magazin dergilerinde boy göstermek! Yaşamı içinde Allah, din ve ibadethaneler ile olan tüm ilişkisi, kaybettiği bir yakını ya da dostuna vefa borcu dolayısıyla katıldığı bir cenaze töreni ile sınırlı olan bu insanların içine düştükleri gaflet ve şeytanın onlar için hazırladığı bahaneler, kişilerin boş ve anlamsız bir hayat sürmelerine sebep olmaktadır.

Bazı insanlar mesleklerini de çok abartır ve kendini olduğundan ya da olması gerekenden çok daha önemli bir konumda görürler. "Senin karşında kim var biliyor musun?" diye başlayan cümlelerle içinde buldukları durumdan çok daha fazla değer verilmesini beklerler kendilerine. Ama kendilerine bekledikleri değer az bir kısmını bile Allah'a ve dine göstermezler.

Kendini halk kalabalıklarından ayrı gören ve dolayısıyla onların yaptıkları ibadetleri kendine yakıştıramayan insanların kendilerini kandırmak için sayısız bahane bulmaları mümkündür.

Onlara, "İnsanların inandığı gibi siz de inanın" dendiğinde, "Yani biz de kafası çalışmayan zavallılar gibi mi inanalım?"

**derler. Haberiniz olsun ki, kafası çalışmayan düşük seviyeli-
ler onların ta kendileridir; fakat bilmiyorlar.**⁷⁶

Ancak farkında olmadıkları bir şey var ki, bu da kibirle-
nerek kendilerini üstün gördükleri şey alt sınıftan gördükleri
halk değil Allah'tır. İbadetleri kendine yakıştıramayan biri Al-
lah'a olan teslimiyetini kabullenmekten ya da fiili olarak ifade
etmekten kaçınmaya çalışan biridir. Oysa Kur'an ayetleri bu
konuda da uyarılarda bulunur insanlara:

**Rabbiniz buyurmuştur ki: Dua edin bana, cevap vereyim si-
ze! Kibre saparak bana ibadetten uzaklaşanlar, aşağılanmış
bir halde cehenneme gireceklerdir.**⁷⁷

İnsan Rabbine karşı kendini bir şey sanır. Oysa çok anlamlı
bir şekilde sorar Kur'an: "**Kendisi, akıtılan meniden bir damla su
değil miydi?**"⁷⁸ diye. Geçmiş bir damla su olan daha da geç-
miş ise tabiri caiz ise portakalda vitamin olan insan, kendini
bir şey sanarak bir anlamda kafa tutar Rabbine. Kur'an ayet-
leri açık bir şekilde uyarıda bulunur insanlara: "**Allah'a karşı
büyüklenmeyin**"⁷⁹ diye.

Yine kimi insanlar Allah'a karşı büyüklenmelerinin yanın-
da bir de Allah'a gönülden teslim olmuş ya da teslim olma gay-
reti içindeki insanları aşağılık görme sapkınlığına düşerler. Bu
anlayış yeni değil aksine oldukça eskilere dayanan bir gafleti
temsil eder aynı zamanda. Geçmiş toplumlarda örneğin Hz.
Nuh'un kavminde de benzeri aşağılama ve yakıştırmaları gör-
mek mümkündür. Hz. Nuh kavmine Allah'ın ayetlerini tebliğ
eder ve elçilik vazifesinin görev ve şanı gereği onlardan hiçbir
dünyevi beklenti içine girmez. Kavminin önde gelen ve azmış
topluluğu ise Hz. Nuh'un tebliği üzerine Allah'a iman eden in-

⁷⁶ 2 Bakara Suresi 13

⁷⁷ 40 Mümin Suresi 60

⁷⁸ 75 Kiyamet Suresi 37

⁷⁹ 44 Duhan Suresi 19

sanları basit görünümlü ve aşağı tabakadan olarak tanımlayarak imanı küçük görürler:

Dediler: “Biz sana inanır mıyız? Seni, o sıradan zavallılar izliyor.”⁸⁰

İnanan insanların bir kısmı da ne yazık ki kendilerini küçük göyerek kibirlenen insanlara hak ettiklerinden fazla değer biçtikleri ya da imanın kıymetini tam anlamıyla kavrayamadıkları için zaman zaman aşağılık kompleksine kapılabilmekte ve aslında kendilerinin de onlar gibi olduklarını ispat etmek ya da onlar tarafından beğenilmek uğruna komik hallere düşebilmektedirler. Oysa inanan biri, Allah'a iman etmenin ve kurallarına gerektiği gibi riayet etmek için çalışmanın yeryüzündeki en onurlu şey olduğunun farkında olmalıdır. İnsanların üstünlüklerinin sahip oldukları dünyevi imkân ve konumda değil Allah'a olan yakınlıklarında olduğunu unutmamalıdır. Gerçek anlamda iman etmek, Allah'ın en büyük lütfuna sahip olmak demektir. Kur'an ayetleri gerçek üstünlüğün takvada yani sakınılması gereken şeylerden en iyi şekilde sakınarak iman etmekte olduğunu hatırlatır bizlere:

Gevşemeyin, üzülmeyin; eğer (gerçekten) iman etmişseniz en üstün olan sizlersiniz.⁸¹

Bu dünyadaki geçmişi bir su damlacığı, geleceği toprak olan insan neyine güvenip de kibirlenir? Yaşarken kibre girmek ölmeden kabre girmek gibidir. Kibirli insanların kendilerini bir şey sanan hallerini görüp de aldanmamak gerekir. O kendini bir şey sanıp durmadan övünen, yeryüzünde kasılıp kabarak yürüyen ve inananları küçük gören kibirlileri, bir de Hesap Günü görmek gerekir. Her kim sanıyorsa kendini eşsiz biri bilmeli; Allah'a yakınlığı kadardır insanın değerli.

⁸⁰ 26 Şuara Suresi 111

⁸¹ 3 Ali İmran Suresi 139

dini yaşayanlar genelde gelir seviyesi düşük kimseler

Kibirlenerek insanlardan yüzünü çevirme, yeryüzünde kasılarak yürüme. Allah, kurula-kurula kendini övenlerin hiçbirini sevmez.⁸²

⁸² 31 Lokman Suresi 18

*Bana dini anlatmasının ardında
bir beklentisi var mutlaka*

DİNİ KONULARDA İNSANLARIN faydasına olan çeşitli öğüt ve tavsiyelerde bulunmanız rahatsız edebiliyor kimilerini. Üstelik bu tavsiyeleri olabilecek en uygun dil ve kibarlıkta yapsanız da durum değişmiyor çoğu zaman. Ya da bazen çeşitli yakıştırmalara maruz kalabiliyor, aslında ardınızda çok başka planlarınız olduğu şeklindeki senaryoların kahramanı haline gelebiliyorsunuz. Şüphesiz komplo teorilerini çok seven bir milletiz. Ve şayet bir şeyi yapmak işimize gelmiyorsa daima kötü örnekleri dikkate almak da vazgeçilmez bir özelliğimiz. “Bana anlattığı bu şeylerden bir beklentisi var mutlaka” şeklindeki anlaşılmasız önyargıları daha anlatırken bile görebiliyorsunuz kimi insanların gözlerinde. Durum böyle olunca kafasındaki kurgu ve kuruntular sebebiyle anlattıklarınıza kulak veremiyor çoğu kimse. Muhtemelen bunun en büyük sebebi, öncelikle insanların işlerine öyle geldiği için dini gerçek-

bana dini anlatmasının ardında bir beklentisi var mutlaka

lerle yüzleşmek istememeleri sonra da Allah'ın buyruklarını anlatmanın Allah'ın açık bir emri olduğunu bilmemeleridir.

Hatırlat/öğüt ver; çünkü hatırlatıp öğüt vermek inananlara yarar sağlar.⁸³

İnsanların büyük kısmının gerçeklerden ve bu gerçekleri onlara hatırlatacak kişilerden kaçmaları benim de defalarca şahit olduğum ve etrafımda gözlemlediğim bir şeydir. Çoğu insan aslında sizden hiçbir zarar görmemiş, hatta muhabbet ve iyilik görmüş olsa bile yine de çok fazla yakın olmak istemez size. Sebebi sizin hayatınızın merkezinde yalnız Allah'ın olması, etrafınızda ise sizin gibi gönülden Allah'a adanmış samimi dostlarınızın bulunmasıdır. Sizden uzak durmak istemelerinin sebebi, sizin bu insanların yaşamak istedikleri hayata uygun olmayan bir yaşantı içinde olmanızdır. Onlar gibi içki içmeyen, fırsatını bulduğunda zina yapmayan, gereksiz ve boş sözden uzak duran, kimseyi aldatmayan, her açıdan güvenilir, insanlara hem dünyaları, hem de ahiretleri için hayırlı şeyler tavsiye eden ve hiçbir dünyevi beklenti içinde olmayan biri olsanız da yetmez. Çünkü sorun sizde değil, sizi, vicdanını rahatsız edecek biri olarak gören kişilerdedir. Dolayısıyla sizden uzak durarak gerçeklerden kaçtıklarını zanneder ve kendilerini aldatırlar. Öyle ki, kazara bir sürçme yaşasanız da istemeden bir hata yapacak olsanız bunu fırsat bilip kendilerini haklı çıkarmak için siperde beklerler. Ama Allah'a gönülden adanmış kişiler Allah'ın izni ile onlara bu fırsatı vermezler. Siz onları doğruya ve iyi olana davet edersiniz ama onlar şeytanların şaşırttığı kimseler gibi yeryüzünde aylak aylak gezip hayatın zevklerine varmak isterler.

Allah bizi doğru yola ulaştırdıktan sonra öşkelerimiz üzerinde gerisin geriye mi dönelim? O kişi gibi ki, şeytanlar ken-

⁸³ 51 Zariyat Suresi 55

disini ayartıp yeryüzünde şaşkın dolaşır hale getirmişlerdir. Oysa onun, “Bize gell!” diye doğruya ve güzele çağırın arkadaşları vardır.” De ki: “Allah’ın kılavuzluğudur gerçek kılavuzluk. Âlemlerin Rabbi Allah’a teslim olmakla emrolunduk biz.”⁸⁴

Kur’an ayetleri peygamberlere de benzer şekilde yaklaşımlarda bulunulduğunu ve insanların hayrına olan şeyleri onlara tebliğ ettiklerinde bu tebliğ karşılığında dünyevi bir beklenti içinde olduklarının sanıldığını, peygamberlerin ise tek beklentilerinin Allah’tan olduğunu ifade ettiklerini bildirir bizlere:

Hem ben sizden buna karşı bir mal da istemiyorum. Benim ücretim Allah’tandır.⁸⁵

Ey toplum! Bu tebliğime karşılık sizden bir ücret istemiyorum. Benim ücretim, beni yaratandan başkasına düşmez. Hâlâ aklınızı çalıştırmayacak mısınız?⁸⁶

Ben bunun için sizden bir ücret istemiyorum. Benim ödülüm sadece âlemlerin Rabbindedir.⁸⁷

İnsanlar kendilerini fazla abartırlar. Olduklarından önemli kişiler olarak görürler. Başkalarının samimi bir şekilde onların iyiliğini isteyebileceklerini anlayamazlar. “Acaba ne beklentisi var” sorusunun cevabını aramaktan kendilerine verilen nasihatlerden almaları gereken faydayı alamazlar. Hele bir de malca zengin biri ise iş daha da çirkinleşir bu kişinin gözünde. “Acaba beni kandırıp benden para mı sızdıracak” zannına kapılması, gerçekleri görmesine engel olur. Şüphesiz her yolu kullanarak insanları aldatan kişiler dini de bu aldatmalarına alet edebilirler. Ama bu gibi insanlıktan nasibini almamış ve

⁸⁴ 6 En’am Suresi 71

⁸⁵ 11 Hud Suresi 29

⁸⁶ 11 Hud Suresi 51

⁸⁷ 26 Şuara Suresi 109

Allah'tan korkusu kalmamış kişilerin varlığı, her işinde yalnız Allah'ın rızasını gözeten insanların varlığına engel olmadığı gibi, bu gibi kötü niyetli kişilerin varlığı insanın hayırlı işlerin bir parçası olmamasına da bahane değildir. Çok sevdiğim rahmetli bir arkadaşımın bu şekilde önyargılara sahip kişilerle karşılaştığımızda söylediği sözler geliyor aklıma: “Sana dini anlatmamızın arkasında bir beklentimiz var mutlaka; ama senden değil, seni yaratandan beklentimiz.” Kendileri de dâhil sahip oldukları her şey hatta yeryüzündeki şeylerin tamamını da bunlara eklense tüm bunların Allah'ın bir kulundan razı olmasının yanında ancak okyanusta bir su damlası olabileceğinin farkında değildir pek çok insan. Farkında değildir çünkü Allah'ın rızasının büyüklüğünü ve onun dışındaki tüm beklentilerin geçiciliğini anlayabilmesi için Allah'ın hayatının merkezinde olması gerekir. Kendi hayatının merkezinde Allah olmadığı için de hayatının merkezinde Allah olan insanları anlayamaz. Kur'an'dan haberdar olmadığı için de bir kişinin tüm benliğini Allah'a adamasının, her işinde Allah'ın rızasına öncelik vermesinin değerini kavrayamaz.

İnsanlardan öylesi de vardır ki, benliğini Allah'ın hoşnutluğunu elde etmeye satar. Allah, kullarına karşı Rauf'tur, çok şefkatlidir.⁸⁸

Yalnız insanların kendileri değil, dini hassasiyeti olan olmayan pek çok aile de çoluk çocuğunun samimi ve inanan insanlarla bir arada olmasını istemezler. “Aman dini konularla fazla ilgilenme başına bir iş gelir,” “Aman çocuğum beynini yıkamasınlar” anlayışıyla çocuklarını dindar insanlardan uzak tutmak isterler ve şayet uzak kalırsa çeşitli hediyeler ile kendisini ödüllendireceklerini vaat ederler. “Oğlum/kızım sen işine gücüne bak,” “Önce kariyerini düşün,” “Toplum içinde itibarlı bir yer edin kendine” sözleri ile bir gün ölüp gideceğimiz ve

⁸⁸ 2 Bakara Suresi 207

dünyalık ne varsa ardımızda bırakacağımız bu dünyadan ibaret sınırlar her şeyi ama farkında değildir çoğu aile. Dinini doğru bir şekilde yaşamasına engel değildir kişiden beklenen dünyevi şeyler. Ya da yapacağı hiçbir şey daha önemli değildir; Allah rızası için yapacağı herhangi bir işten. Asıl dünyalık zevk ve eğlenceleri için yaşayan arkadaşlarından zarar görür insan. Hem dünyada hem de ahirette belaya sürükler insanı bu arkadaşları.

Allah bunların kalplerindeki biliyor. Artık aldırma onlara; öğüt ver kendilerine ve nefisleri hakkında etkili sözler söyle onlara.⁸⁹

İnsanların önemli bir kısmı dünyalık hesap, kitap, beklenti ve menfaat peşinde olduğundan derdi dünya olmayan insanları anlayamazlar. Bu insanlar etraflarına yararı olan samimi ve temiz özlü insanlar olsalar da pek çok aile çocuğunun dindar insanlarla bir arada olmasını hoş karşılamaz. Ne yapıp edip çocuğunu dindar kişilerle görüştürmemek için çeşitli kuruntu ve zanlarla hem kendi çocuğunun, hem de başkalarının kafasını bulandırmaya çalışırlar. Dindar insanlarla ilgili hep bir bahane hep bir açık ararlar. “Dinini yaşamak istiyorsan kendi başına yaşa” diyen pek çok aile aynı zamanda dini gereklerini yerine getirmesi için yapması gereken her şeye karşı dururlar, ama zengin ya da meşhur bir ailenin çocuğu ise bir kişi, kötü huyları görmezden gelinir. Yine de arkadaşlık etsin ister çoluk çocuğu bu kişilerle. Çocuğunu zengin aile çocuklarına yakın tutmaya çabalarken kendilerini de yakın tutmaya çabalarlar zengin ailelere. Çok ucuzdur insanların hesapları ama görmez ya da işine gelmediği için olsa gerek bu gerçeikle yüzleşmek istemez hiç kimse. Kendini haklı çıkarmak için hep kötü örnekleri seçer. Sonuçta ise dünyaya o kadar büyük yer açılır ki, ister istemez dine dair her şey hayatın dışında kalır.

⁸⁹ 4 Nisa Suresi 63

bana dini anlatmasının ardında bir beklentisi var mutlaka

Ben onları, Sen kendilerini affedesin diye çağırırken, parmaklarını kulaklarına tıkadılar, elbiseleriyle sarılıp sarmalandılar, inat ve ısrar ettiler ve kibirlendikçe kibirlendiler.⁹⁰

⁹⁰ 71 Nuh Suresi 7

Bu kadar hassas olma, ince düşünme

MÜSLÜMAN BİR TOPLUM içinde dahi dindar olmak lüks hale gelmiş adeta. Kur'an'da tarif edilen örnek bir inanan olmaya çalıştığınızda en Müslüman geçinen insanlardan bile çeşitli tepkiler alabiliyorsunuz. “Kardeşim bu kadar ince düşünme,” “Bu kadar hassas olma” şeklinde sözlere muhatap olabiliyorsunuz bir konudaki sizce normal olan bir tutumunuz sebebiyle. İnsanların ince düşünmek ya da hassas olmak şeklinde değerlendirdiği şeyler ise hak, hukuk, adalet gibi en tabii meseleler de olabiliyor ne yazık ki. Bunun yanında, örneğin herhangi bir ibadetinizi yerine getirmek için göstereceğiniz bir hassasiyet de çok gelebiliyor insanlara. Namazınızı kaçırmamak için girmek istemediğiniz bir sinema seansı, yine namazınızı vaktinde kılmanızın zor görüldüğü bir uçak ya da otobüs seyahatinin saatini değiştirmek istemeniz, içki satışı yapan bir yerden alışveriş yapmamayı, yine içkili ya da domuz eti servisi yapan bir restoranda yemek yememeyi tercih etmeniz bir anda ‘aşırı dindar’ kılabilir sizi kimi insanların gö-

zünde. Ya da kimsenin hakkına girmemek için trafikte, markette veya herhangi bir yerde sıranızı beklemeniz kimilerinin gözünde işini bilmez, enayi durumuna sokabiliyor sizi.

Bir de “Bu zamanda” diye başlayan cümleler vardır ki hiç bitmek bilmez. “İşini bileceksin,” “Akıllı olacaksın,” “Fırsatları değerlendireceksin,” “Dünyayı sen mi kurtaracaksın,” “Vakit nakittir” gibi sayısız sloganlaşmış kalıp cümle ile aslında sizin çağa ayak uyduramadığınızı söylemek isterler bazı kişiler. Bunları duyduğunuzda “Uyanıklık buyusa ben uykuda kalmayı tercih ederim” diyesiniz gelir.

Çoğu insan farkında değildir ama insanın yaptığı her şey kayıt altına alınır. Ve zerre ağırlığınca hatta bundan bile daha küçük olan her şey Hesap Günü kişinin karşısına getirilir.

Sen bir iş ve oluştta bulunsan, Kur’an’dan bir şey okusan; siz herhangi bir iş yapsanız, siz ona dalıp gitmişken biz üstünüzde mutlaka tanıklarız. Ne yerde, ne gökte zerre ağırlığınca bir şey, ondan daha küçüğü de daha büyüğü de Rabbinden uzakta/gizli kalmaz; tümü apaçık bir Kitap’tadır.⁹¹

İnsanlar bu konuda da aldatıp kandırırlar kendilerini. “Aman canım bu kadardan ne olacak” şeklinde cümleler tutsağı eder insanları. Oysa azımsanan hatalar birikerek insanın boyunu aşar zamanla. Şeytanın tuzağına düşerek açtığınız ufak bir günah kapısı davetiye çıkartır tüm şeytanlara. Bir de bakarsınız o ufak dediğiniz aralık hissettirmeden ardına kadar açılmıştır kolayca. Sonunda günahlarınızla baş başa kalırsınız. Oysa Allah’ın rızasını ve kendi menfaatini düşünen biri küçük, büyük demeden özen göstermelidir hata ve günahlardan sakınmaya. Çünkü şeytan detaylarda gizlidir ve detayları önemsiz görerek gaflete düşmemek gerekir.

Bununla birlikte, herkes ilk önce kendine samimi olmalıdır. Dini hassasiyet taşıyan insanların gereksiz detaycı olduğu-

⁹¹ 10 Yunus Suresi 61

nu düşünen insanların büyük çoğunluğu konu kendi menfaatleri ile ilgili bir durumla alakalı olduğunda her zamankinden daha fazla titiz ve dikkatli kesilirler. Bu anlayışta birinin girmeyi çok istediği bir iş görüşmesinde mülakata katıldığını hayal edelim. Mülakat için günlerce önceden hazırlıklar başlar. Güzel bir kıyafet ve etkileyici bir görüntü için provalar yapılır. Mülakatta nelerin sorulabileceği ve bu sorulara en güzel şekilde nasıl cevap verileceği düşünülür, yazılır, ezberlenir. Görüşmeye girildiğinde pozitif bir hava oluşturmak için taktikler düşünülür. Görüştüğünüz kişi size sorular sorarken pür dikkat kesilirsiniz. Hem soruyu, hem de vereceğiniz cevabı son derece dikkate alırsınız. Sizinle konuşulurken cep telefonunuz ile ilgilenmez, dışarıda manzara nasıl diye etrafa bakınmaz, akşam ne yesem diye düşünmezsiniz. Tüm dikkat ve ciddiyetiniz üzerindedir. Tüm alıcılarınız sonuna kadar açıktır. Kendinizi karşınızdakine ispat etmek için size verilen kısıtlı süreyi en iyi şekilde kullanmaya çalışırsınız. Sizden beklenenleri ve haklarınızı en ince ayrıntısına kadar bilip öğrenmek istersiniz. Ya da üniversite sınavına giriyor ve zamana karşı yarışıyor olsanız size tanınan saatleri hayal kurarak geçirmez, tüm dikkatinizi sorulara yöneltirsiniz. Örnekleri çoğaltmak mümkün. Önemli olan insanın kendini kandırmayı bırakarak hem dünyası, hem de ahireti için hayırlı olacak şeylere karşı titiz davranması ve şeytanın tuzaklarına düşmekten korunmak için her daim Allah'a sığınmasıdır. Aksi halde tüm yaşamı boyunca Allah'ın uyarılarından daha fazla dikkate alması gereken daha ciddi bir şey olmadığını anlayacağı Hesap Gününde, insanın işine yaramaz hiçbir bahane.

Elhamdülillah biz de Müslümanız

HALK ARASINDA EN FAZLA tekrarlanan cümlelerden biri bu olsa gerek. Ama ne yazık ki genellikle yapılan uygun-suz bir davranış karşısında uyarıda bulunduğunuz kişilerden duyarsınız bu sözü. “Kardeşim bu yaptığın dinen sakıncalı değil mi?” dediğiniz bir arkadaşınız ya da “Önce ekmeğinin derdine düşeceksin,” “İş ibadetten önce gelir,” “Şimdi iş var akşam eve gidince kııarsın namazını” cümlelerini söyleyen kişiler “Ama” ile başlayan bir cümle dahi kurmanıza fırsat vermeden hemen yapıştırırlar savunmayı size: “En nihayetinde biz de Müslümanız.” Oysa hepimizin Müslüman olması kişinin gerekçelerini haklı çıkarmaz şüphesiz. Müslüman olmak, onu kimlik olarak taşımakla değil, gereklerini yerine getirmekle kazanılacak bir sıfattır. Tek başına inanmak yeterli değildir. İncanın gereklerini yerine getirmek gerekir.

İnsanlar, inandık demeleriyle kendi hallerine bırakılacaklarını ve hiçbir imtihana çekilmeyeceklerini mi sandılar!⁹²

⁹² 29 Ankebut Suresi 2

İnsanları Müslümanlığın gereği olan şeylerden alıkoyarak Müslüman olunmaz. Bu gibi şeyler ikiyüzlülere has özelliklerdir. Kimsenin elinde bir başkasının imanını ölçecek bir alet yok şüphesiz. Ben Müslümanım, diyen birine yok sen değilsin, diyecek halimiz de. Ama şayet bu iddia ile ortaya çıkıyorsa biri, o zaman tüm yaşantısıyla Müslümana yakışır bir duruş sergilemeli.

Bazı insanlar lafa geldiğinde halk arasındaki tabiriyle mangalda kül bırakmaz ve herkesten daha şiddetli bir şekilde Müslümanlığa sahip çıkıp dini en doğru şekilde anlayıp yaşadığını sanır. Oysa Allah'ın indirdiği Müslümanlık değildir onun yaşadığı. Büyük oranda kendi öncelikleri ve kendi arzuları doğrultusunda şekillendirdiği bir dindir. Hepimiz Müslümanız demekle asıl söylenmek istenen "Biz de biliyoruz neyin ne olduğunu," "Bir sen değilsin Müslüman olan" demektir esasen, ama farkında değildir insan. Bilmek değil, gerekeni yapmaktır önemli olan.

Müslümanlık denilince genelde namaz, oruç, hac, zekât, içki, domuz eti gibi örnekler gelir çoğu kişinin aklına. Oysa tüm bunlarla birlikte mümkün olduğunca sabırlı olmak, daima şükretmek, yetim ve öksüzün hakkını gözetmek, iyi huy- lu ve temiz özlü olmak, çalıp çırpılmaktan, ölçü ve tartıda hile yapmaktan uzak durmak, adil olmak, kendi yakınları aleyhine de olsa şahitlikten kaçınmamak gibi şeyler gelmez insanların aklına. Yine örneğin kötü şartlarda işçi çalıştırmamak, insanların çalışma haklarını ve emeklerinin karşılığını tam olarak vermek, piyasa koşullarını ve şirketler arası rekabeti bahane etmemek, işverenden önce Müslüman olduğumuzu ve şirketin daha çok kâr etmesi için insanların haklarını göz ardı etmememiz gerektiğini unutmamak gerekir. Müslüman olduğun- u söyleyen kişiden bu ve benzeri hassasiyetler beklenir. Aksi takdirde o kişinin Müslümanlığından şüphe etmek gerekir.

Kendisini Müslüman olarak tanımlayan biri en azından

anlam itibariyle “Ben Allah’a teslim olmuş bir kulum” dediğinin farkında olmalıdır. Tüm eylem ve sözlerinde bu gerçeği gözeterek hareket etmelidir. Hatta öyle ki bu hassasiyetten uzak insanlardan çok daha titiz olmalıdır yaşam içinde yüz yüze geldiği olaylar karşısında. Müslüman olmak dini gereklilikleri her şeyin önüne geçirmek demektir. Bu ise her işinde, her söz ve davranışında bu şerefli unvana layık bir tavır sergilemekle mümkün olabilir. Nasıl ki her iş ve her mesleğin layığıyla yapılabilmesi için tam anlamıyla o görevin gereklerini yerine getirmek gerekiyorsa, gerçek manada Müslüman olabilmek için de dini görevlerin layığıyla yerine getirilmesi ve bunun bir yaşam şekli olarak benimsenmesi gerekir. İnsanların bahaneleri ve dini gerekleri yerine getirmemeleri üzerine geliştirdikleri gerekçeler hiç bitmez. Şüphesiz insanız ve hepimiz hatalar yaparız ama şayet bir hatamız varsa Müslüman oluşumuzu hatamıza kalkan yapamayız. Aksine kendimizi kandırmayı bırakmalı, olur olmaz bahanelerin ardına sığınmamalı ve hatamızı kabul ederek örnek bir inanana yakışacak şekilde davranmalıyız. İşte o zaman gönül rahatlığı ile “Elhamdülillah biz de Müslümanız” diyebiliriz.

Artık devir değişti

İNSANLARIN DİNE BAKIşLARINI çok çeşitli başlıklar altında değerlendirmek m¼mk¼n elbette. Ancak yaklaşımlarındaki samimiyet derecesini kestirmeniz zor olmaz çoğu zaman. Kimi insan yerine getiremediği dini gereklilikleri sebebiyle utanç duyarken kimileri kendince birtakım bahaneler ileri s¼rerler. Bu bahanelerden muhtemelen en rahatsız edici ve samimiyetsiz olanlarından biri artık devrin değiştiği ve eskiden çeşitli sebeplerle haram edilmiş ya da yapılması emredilmiş Şeylerin artık geçerli olmadığı iddiasıdır. Bu zamanda faizin ekonomik hayatın bir gerçeği olduğu, eskiden pis olduğu için domuz etinin yasaklandığı ama artık domuzların sağlıklı koşullarda yetiştirildikleri için bu Şekilde bir yasağın gereksiz olduğu, eskiden bazı insanlar içki iğip kavga ettikleri için iğkinin yasak edildiği yoksa yasaklanmayacak olduğu ve Şimdi kendini bilenin iğmesinde bir sakınca olmadığı ya da eskiden Araplar pis ve tembel oldukları için namaz kılmalarının emredildiği ama artık buna gerek kalmadığı Şeklinde asılsız ve uydurma

bahaneler ile bazı dini emir ve gerekliliklerin günümüz dünyası için anlamsız oldukları iddia edilir.

Bununla birlikte bireysel ve toplumsal yaşamı ilgilendiren çeşitli konularda da eskilerin tabiriyle ‘Asri,’ yani çağdaş olunması şeklinde çeşitli söylemler ile karşılaşır insan. “Canım senin o dediğin eskidenmiş şimdi asri olmak, günümüze göre düzenlemek gerek” şeklinde cümleler ile birtakım dini emir ve yasakların artık uygulanması mümkün olmayan şeyler olarak değerlendirildiği görülür. Eşcinsellik ve evlilik dışı birliktelik gibi şeylerin artık hayatın bir gerçeği olduğu ve bu gibi şeylerin çağdaşlaşmanın bir göstergesi olduğu iddia edilir. şüphesiz herkes yaşantısının ve tercihlerinin hesabını Allah’a vereceği için dilediği şekilde bir hayat sürmekte serbesttir. Ama bu serbestlikler dini anlamda hoşgörü ile karşılanamayacağı gibi bu ve benzeri yaşam şekillerinin çağdaşlık göstergesi olarak algılanmaları da mümkün değildir. Bu şekilde bir anlayışla ‘çağdaş’ olunamayacağı gibi, bu gibi şeylerin dini açıdan kabul edilebilir olmadıklarının söylenmesi ile de kimilerinin ifadeyiyle “örümcek kafalı” olunmaz.

Yapmak istemediği bir şey için sayısız bahane üretmesi mümkündür insanın. Ama yapmaması bir yana, yapmamasının gerekçesi olarak ileri sürdüğu şeylerle ya da yapılmasında artık bir mahsur olmadığı iddialarıyla Allah’a ve kitabına iftiralarda bulunması kabul edilebilir değildir.

Kur’an’da ifade edilen dini buyruklar tabiatı itibariyle evrensel ve kıyamete kadar geçerli olan kurallardır. Allah, ilim ve rahmetinin yüceliği ile her dönem ve şartta uygulanabilir hükümler bildirmiştir. Dolayısıyla Allah’ın herhangi bir buyruğunun hükmünün kalkması da zaman aşımına uğraması da söz konusu edilemez. İlahi hükümler insani kurallar gibi değildirler. İnsani kurallar, içinde bulunulan dönemin ihtiyaçları doğrultusunda şekillenir, tecrübe ile değişikliğe uğrayabilir ya da tamamen ortadan kalkarak tarihe gömülebilir. Ancak

ilahi kurallar yapısı itibariyle insani kurallardan farklıdır. Zaten aynı olmaları da beklenemez çünkü aynı olsalar ilahi olamazlar.

Dolayısıyla ilahi buyruklar açısından devrin değişmesi ya da Müslümanın çağa ayak uydurması söz konusu edilemez. Edilemez, çünkü Kur'an evrensel buyrukları ile zaten her dönemin ilerisindedir. Dini konularda Kur'an'ı esas alarak dinini yaşamaya çalışan kişinin, içinde bulunduğu dönem ile uyumsuz olması mümkün değildir. İlahi buyruklar her türlü insani yorum ve anlayışın üzerinde oldukları için her dönem insanına hitap ederek insan tabiatı ile uyum arz ederler. Tarih boyunca dünya medeniyetlerine ve günümüz toplumlarının sosyal ve kültürel açıdan geldikleri seviyeye baktığımızda halen daha insanlığın ilk indirildiği dönemde Kur'an tarafından ortaya konulan insanlık onuruna yaraşır ilkelerin seviyesine ulaşamadığı görülecektir. Bunu görebilmek için bahanelerin ve asılsız gerekçelerin arkasından çıkmak, önyargılardan sıyrılmış ve tarafsız bir bakış ile Kur'an'ı okuyup anlamak gerekir.

Önce geleceğimi garanti altına almalıyım

ŞEYTANIN İNSANLARI KANDIRMA ve onları çeşitli vesveseler ile yanılgı ve bahanelere sürükleme yollarından biri de hiç şüphesiz insanların gelecek ile ilgili sahip oldukları endişe ve kaygılardır. Daha annesinin karnındaki çocuğa meslek seçmekle başlarız bu endişelere. Seçilen bu meslekler ise genellikle çok para kazanıp rahat edeceği mesleklerden olur her ne hikmetse. Aileler belki kısmen kendilerine göre haklı gerekçelerle küçük yaşlardan itibaren işlemeye başlarlar çocuklarını; “Aman yavrum ileride çok büyük adam ol,” “İyi bir meslek sahibi ol,” “Ele güne muhtaç olma,” “Kendini ve geleceğini garanti altına al” gibi çeşitli nasihatlere muhatap olmanız kaçınılmaz hale gelir. Daha küçük yaşlardan itibaren bu gelecek kaygı ve endişesi ile büyüyen çocukların da tüm hedefleri geleceğini garanti altına almaya endekslenir. Üstelik geleceği bile garanti olmayan geleceği! Öyle ki çoğu insan kısa yoldan

köşeyi dönme mantığı ile girer işlerin içine. Fırsatını bulduğundaysa hak, hukuk ve adaleti terk etmesi işten bile değildir. İnsan farkında değildir ama bu kaygılar da şeytanın insanlara kurduğu tuzaklardan biridir. Kur'an ayetleri bu konuda da uyarılarda bulunur insanlara:

Şeytan sizi fakirlikle korkutur, sizi görünür görünmez çirkinliklere sürükler, Allah ise size kendisinden bir bağışlanma ve lütuf vaat eder.⁹³

Sürekli olarak gelecek endişesi ile şekillenen zihinler kendi geleceğini garanti altında alınca bu sefer çoluk çocuğunun geleceğini düşünmeye başlar. "Önce çocuklarımla geleceğini garanti altına almalıyım. Onları en iyi okullarda okutmalıyım" gibi kendi içinde iyi niyetli düşünceler hayatın merkezine konulur ve bu idealler uğruna çalışırken tüketilir ömürler. Oysa gerçek anlamda kişinin duyması gereken gelecek kaygısı dünya hayatı için değil ahireti için olmalıdır. Çünkü şu üç günlük geçici dünya hayatında gerçek anlamda kaygılanmasına neden olacak kayda değer bir şey yoktur. Allah yarattığı her canlıyı rızkı ile yaratır. Kendi rızkını temin etmeye dahi güç yetiremeyecek acizlikte nice canlılar vardır ki Allah bir başka canlıyı vesile kılarak onu da rızıklandırır.

Nice hayvanlar var, kendi rızkını taşıyamaz. Allah onları da rızıklandırıyor, sizi de.⁹⁴

İnsan geleceği bile şüpheli olan geleceğini, edindiği dünyevi nimetler ile garanti altına alacağını sanarak aldanır. Sahip olduğu ya da olacağı şeylerin sonsuza kadar yanında kalacağını sanır. Oysa Kur'an asıl yatırımın neye yapılması gerektiği konusunda insanları uyarır:

Sizin yanınızdaki tükenir, ama Allah'ın yanındaki sonsuza

⁹³ 2 Bakara Suresi 268

⁹⁴ 29 Ankebut Suresi 60

önce geleceğimi garanti altına almalıyım

dek kalıcıdır. Sabredenlere ödülleri biz, işleyip ürettiklerinin en güzeliyle mutlaka vereceğiz.⁹⁵

Bunun yanında dünya nimetini isteyip tüm ömrünü dünya için yaşayanlara dünya nimetlerinin tam olarak verileceği ama bu kişilerin ahirette nasiplerinin olmayacağı da ifade edilir ayetlerde:

Kim dünya hayatını ve onun çekiciliğini isterse, onlara yapıp ettiklerini onda tastamam öderiz ve onlar bunda hiç bir eksikliğe uğratılmazlar. İşte bunların, ahirette kendileri için ateşten başkası yoktur. Onların orada (dünyada) bütün işledikleri boşa çıkmıştır ve yapmakta oldukları şeyler de geçersiz olmuştur.⁹⁶

İnsanın gereksiz dünyevi endişelerinden sıyrılması, bir gün öleceği gerçeğini unutmaması, geçici olana değil kalıcı olana yatırım yapması, kısacası daldığı derin uykudan bir an önce uyanarak Rabbinin çağrısına kulak vermesi gerekir. Kendince geleceğini garanti altına aldığı sanıyorsa da nefes aldığı her an, Allah'a muhtaç olduğunu bilmelidir insan.

Ertelenmesine Allah'tan izin çıkmayacak o gün gelmeden önce Rabbinizin çağrısına uyun. O gün, sığınacak yeriniz olmayacak; yaptıklarınızı inkâr etmeniz de mümkün olmayacak.⁹⁷

⁹⁵ 16 Nahl Suresi 96

⁹⁶ 11 Hud Suresi 15-16

⁹⁷ 42 Şuara Suresi 47

Dünyaya bir kere geliyoruz

İNSANLARIN DİNİ ESASLARA uygun bir hayat yaşamamak için ileri sürdükleri bahanelerden bir diğeri de “Gezip eğlenmene bak, bir daha mı geleceğiz dünyaya” anlayışıdır. Kendi varlığının da dünyaya geliş amacının da zerre kadar farkında olmadan yaşamı, hayvanlar gibi yemek ve içmekten ibaret gören kişilerin sayısı yazık ki azımsanmayacak kadar çoktur.

Özellikle İslâm dini açısından meseleye bakıldığında Kur’an’ın ortaya koymuş olduğu din anlayışı dünya ve ahiret arasında müthiş bir denge kurmakta ve pek çok ayetinde dünya hayatının ahiret hayatına geçişte bir imtihan alanı olduğunu vurgulamaktadır. Ayetler dünya hayatının geçiciliğine ve boş arzulara kapılınmaması gerektiğine dikkatleri çeker, ancak kulların helal dairesi içinde dünyadan da nasiplerini aramalarını söyler.

Allah’ın sana verdikleri içinde âhiret yurdunu ara, dünyadan da nasibini unutma. Allah’ın sana güzel davrandığı gibi sen de güzel davran/Allah’ın sana lütufta bulunduğu gibi sen de

lütüfta bulun. Yeryüzünde fesat isteyip durma, çünkü Allah fesat peşinde koşanları sevmez.⁹⁸

Ayetlerdeki emir ve yasaklar hem beşeri hayata, hem de toplum hayatına düzen ve intizam getirir. İnananları adaletin, barış ve kardeşliğin temin edilmesi için çalışmaya sevk eder. Helal dairesi içinde dünya nimetlerinden istifade edilmesini söylediği gibi Allah tarafından haram kılınmayan şeylerin haramlaştırılmasını da yasaklar.

Bir kenara çekilip sürekli ibadet yapılmasını ve bir anlamda dünyadan el etek çekilmesini değil sürekli olarak dinamik bir şekilde hayatın içinde bulunulmasını, Allah'ın emir ve yasaklarının insanlara bildirilmesini, hayra ve barışa yönelik işlerde yarışılmasını ve bir anlamda sosyal hayatın tüm damarlarına nüfuz edilmesini emreder. Bununla birlikte dünyalık işlerin Allah rızası için yapılacak iş ve ibadetlerin önüne geçirilmemesinin önemine de dikkatleri çeker. İnanan bir kimse için dünya hayatı, mahsulü hem dünya hem de ahirette alınacak bir tarla hükmündedir. Tarlanıza ne ekerseniz ahirette onu biçeceksiniz.

Ama çoğu insan dinin ortaya koymuş olduğu dünya ve ahiret dengesini kuramadıkları gibi ağırlığı da daima dünyaya vermeye çalışırlar. “Anı yaşa,” “İçinde bulunduğun zamanın tadını çıkar,” “Gününü gün et” gibi süslü ve büyülü cümleler ile hayattan alınacak hazzın maksimize edilmesi, sıkıntı veren düşüncelerden uzak durulması ve bu şekilde yaşamın anlık zevklere indirgenmesi kaçınılmaz olmaktadır. İşin özeti şudur:

Onlar kendi dinlerini eğlence ve oyun haline getirdiler, iğreti hayat onları aldattı. Onlar bugüne kavuşacaklarını unutmuşlardı.⁹⁹

⁹⁸ 28 Kasas Suresi 77

⁹⁹ 7 Araf Suresi 51

Geçenlerde yayınlanan bir haberde İngiltere’de spor kıyafetler üreten bir firmanın insanların hayat sona ermeden yapmak istediklerini belirlemek için yaptırdığı bir ankette iki bin yetişkine “Ölmeden önce en çok yapmak istediğiniz şeyler neler?” sorusunu yönelttiğini okuduk. İşte yanıtlar:

1. Zengin Olmak
2. Çin Seddine Gitmek
3. Dünyanın Yedi Harikasını Görmek
4. Mısır Piramitlerine Gitmek
5. Antarktika’ya Gitmek
6. Afrika’da Safari Yapmak
7. Yunus ve Köpekbalıkları İle Yüzmek
8. Dünya Kupası Finalini İzlemek
9. Tac Mahal’i Görmek
10. Michelin Yıldızlı Lokantada Yemek Yemek
11. Bir Ada Sahibi Olmak
12. Roman Yazmak
13. Pilotluk Yapmak
14. Hayalini Kurduğum İşi Yapmak
15. Las Vegas’ta Kumar Oynamak
16. Bir Hollywood Filminde Konuk Oyuncu Olmak
17. F1 Yarış Arabası Sürmek
18. Kraliçe ile Tanışmak
19. Everest Gibi Bir Dağa Tırmanmak

Görüldüğü gibi genelde insanlar ölmeden önce yapmak istedikleri şeylerin içinde Allah’ın rızasını ve ahiret saadetini hedefleyen tek bir şeye dahi yer vermemekte. Bu nasıl bir hayat anlayışıdır ki, öncesi ve sonrası konu edinilmez. Bu nasıl bir çelişkidir ki, Allah’ın emirlerine uymaya çalışan insanlar hataları sebebiyle Allah’tan af dileyerek affedilmeyi umarken, Allah’a inanmasına rağmen Allah yok gibi yaşayan insanlar bu kadar umursamaz olabiliyorlar. O kadar umursamazlar ki

bazen insanın acaba bizim bilmediğimiz bir şey mi biliyorlar diye sorası geliyor kendine. Ama cevabını bulmak çok sürmüyor. Peki, bunca insanı içinde bulunduğu bu gaflete düşüren nedir? Şüphesiz Allah dışında her şeyin hayatlarının merkezinde olması ve maddi şeylere hak ettiklerinden fazla değer biçilmesidir. Dünyaca ünlü bir komedyen olan Jim Carrey'nin çarpıcı bir sözünü okumuştum. Aynen şöyle söylüyordu: “Umarım bir gün herkes zengin ve ünlü olur. Hayal ettikleri her şeye kavuşur ve böylece asıl cevabın bu olmadığını anırlar.” Gerçekten de insanlar gelip geçici hevesler uğruna hayatlarını harcar dururlar. Bu hevesler peşinde tüketilirken ömürler, asıl sorulması ve cevabının aranması gereken soruları umursamadan yaşarlar.

Hayat felsefesini “Anı yaşa” ya da “Hayatın tadını çıkar” şeklindeki süslü sözler üzerine kuran bunca insanın durup bir düşünmesi gerekir. Geride bıraktığı yılları boyunca defalarca yaşadığı anlık zevk ve tatlardan ne kaldı insanın yanına. Ya da yıllar geçtikçe hep aynı şeyleri tekrarlayarak benzer tatların peşine düşmesi ne kazandıracak insana. Yıllar su misali akıp gidince ne olduğu bile belli olmayan bir gaflet; “Yapmış olmak” kalacak insanın yanında. Üstelik bu yapılanlar Allah'ın rızasına uygun olmadıkları oranda bela olacaktır hesap günü insanın başına. İnsan Allah'ın sayısız uyarısını, sevmediği birinden aldığı mektubu okumak istemediği için bir kenara atan biri gibi dikkate almazken, kendisini felakete sürükleyecek her türlü şeytani daveti büyük bir heves ve iştah içinde açıp heyecanla okumaktadır. Oysa bilmelidir insan: Hayatı anlamlı kılan ne yaşadıklarıdır ne de sahip oldukları. Hayatı anlamlı kılan, ahireti için topladıklarıdır.

Ahiret yerine bu dünya hayatına mı razı oldunuz? Dünya hayatının nimetleri ahiret hayatına oranla pek azdır.¹⁰⁰

¹⁰⁰ 9 Tövbe Suresi 38

Gün boyu izlenen dizi ve filmlerdeki aşk ve macera dolu hikâyelere kaptırır insanlar kendilerini. Dizinin hikâyesi öyle bir yer eder ki kişinin zihninde, o hikâyenin bir parçası kılar kendini. Dizinin esas oğlanına ya da kızına dönüşür bir anda. Onun gibi konuşmaya, onun gibi yürümeye ya da onun gibi giyinip tavırlar sergilemeye başlar. Kalıptan kalıba girer insanoğlu. Manevi dünyasındaki eksiklikleri hayal kahramanları ile doldurmaya çalışır. Hikâye ile ağlar, hikâye ile güler ve kendi hayatında da işlenen konudaki gibi bir aşk ve mutluluk ister. Amaçsız dünyasının amaçsız kahramanı olur insan. Bir o yana bir bu yana savrulur. Kalıptan kalıba, şekilden şekle girer ve dünyaya neden geldiğini unuttuğu gibi neden tek yaşamlık hakkı olduğu gerçeğini de unutarak eksilir gider bu hayattan.

Hep bir hayali vardır insanların. Geleceğe yönelik planları. Hep bir şeyleri elde etmek ya da birileri gibi olmaktır hayatta ki emelleri. Bu toz pembe hayaller o denli etkisine alır ki insanı, sisler içinde kalır ve gerçeği bir türlü göremez kişi.

Kim çarçabuk olanı (geçici dünya arzularını) isterse, orada istediğimiz kimseye dilediğimiz kadar peşin veririz ama sonra yerini cehennem yaparız! Kınanmış ve kovulmuş olarak girer oraya. Kim de ahireti ister ve inanarak ona yaraşır biçimde çalışırsa, öylelerinin çalışmalarının karşılığı verilir.¹⁰¹

Pek çok insanın amaçsız, doyumsuz, bencil bir yaşam sürerek iğreti arzular peşinde koştuğu bir gerçektir. Son yıllarda çeşitli kitaplar vasıtasıyla tüm dünyada yaygınlaşan bir söylemin geliştirildiğini görüyoruz. Argo ve küfür içerikli başlık ve söylemlerle insanların her türlü olaya karşı umursamaz ve aldırma bir şekilde yaklaşmalarını tavsiye eden bu gibi kitaplar pek çok insan için hayatın ne kadar boş ve anlamsız olduğunu biraz daha tescillemekte. “Hayatta hiçbir şey senden daha önemli değil,” “Hayatı tespih yapıp sallayacaksın,” “Ka-

¹⁰¹ 17 İsra Suresi 18-19

fana tokadan başka bir şey takmayacaksın” mesajını zihinlere işleyen bu hoyrat umursamazlık zaten her türlü sorumluluk duygusundan kaçmak isteyen insanlara ilaç gibi gelmekte. Stres ve gerginlikten kurtulmak ve hiçbir şeyi kafaya takmamak için reçete olarak sunulan bu boş verme ve aldırmaçlık duygusu içinde insanlara başkaları hakkınızda ne düşünürse düşünsün siz bildiğinizi ya da yapmak istediğinizi yapın mesajı verilmekte. Bu gibi insanlar için sadece gündelik zevklerin önemi bulunmakta; sadece gündelik zevkleri için yaşadığı ve varlık amacını sorgulamadığı için de, bu gibi insanların hayvanlar gibi bir hayat sürmesi kaçınılmaz olmaktadır. Bu durum Kur’an-ı Kerim’de şu şekilde ifade edilir:

Kalpleri vardır bununla kavrayıp-anlamazlar, gözleri vardır bununla görmezler, kulakları vardır bununla işitmezler. Bunlar hayvanlar gibidir, hatta daha aşağılıktırlar. İşte bunlar gafil olanlardır.¹⁰²

Karnınız çok acıktığında önünüze çok sevdiğiniz güzel ve leziz bir yemek konulduğunda onu iştahla yiyerek ondan zevk alır ve kimi zaman heyecan içinde çarçabuk yemek istersiniz. Açlığınız bastırıldığında gereğinden fazla yediyseniz şayet ağzınızda güzel tat, midenizde ise sancı kalır. Her seferinde kızsınız gereğinden fazla yediğinize ama nefsinize söz geçiremez aynı hatayı tekrarlıyorsunuz yine. Dünya hayatı da böyledir; önce lezzet verir sonra karın ağrısı çektirir. Dolayısıyla her işte olduğu gibi dünya algısında da dengeyi tutturmak önemlidir.

İnsanların bu dünya ile ilgili hevesleri hiç bitmez. Sahip olması gereken maddi şeyler söz konusuysa örneğin ne kadar çok şeye sahip olsa da bir türlü bitmez ihtiyaçları. Evlenecekse evlilik öncesi ihtiyaç ve hazırlıkları, taşınacağı yeni evin tadilat ve eşyaları, gardrobundaki eski elbiselerin yenilenmesi, eski arabanın yeni model ile değiştirilmesi ya da çocukların

¹⁰² 7 Arâf Sûresi 179.

eksik ve ihtiyaçları gibi listelerin sıralanması hiç bitmez. İnsanlar hep bu dünyadaki eksikliklerinin peşindedirler. Oysa farkında değildir insan asıl eksikliğinin ahiretine yönelik işleminde olduğunun. Ahirete yönelik yapılan her şey yeterli hatta fazla bile görülürken dünya için eksikler hiç bitmez. Dünyalık eksiklerin tamamlanması koşuşturmacası içinde ahiretteki eksikliklere sıra gelmez. Ya da tutkuya dönüşen hobileri vardır insanların; anlamsız yere hayatlarını heba ettikleri. Bir futbol takımıdır örneğin kiminin varı, yoğu, her şeyi! Stadlara giderek son nefesine kadar haykırdığı marşları, şarkıları vardır “..... sen çok yaşa canım feda olsun sana” dediği. Oysa insan, o canı kendisine verenin bir gün verdiği canın hesabını soracağını bilerek bu kadar ucuza heba etmemeliydi kendini. İnsan unutmamalıdır! Bu dünyada tamamlanan eksiklikler öldüğünde kişinin ardında; ahiretteki eksiklikleri ise karşısında kalır. Bu dünyadaki tutkuları insana ayak bağı olur. Yine unutmamalıdır kişi: Ruhun ıstırabı bitmez; dünyanın esaretinden kurtulmadıkça. Keşke kılık kıyafetine, evine, mobilya ve aksesuarlarına, geçici zevk ve tutkularına özendiği kadar, dini hayatına da özenip çekidüzen verse insanlar. Ey nefsim kurtul artık şu ten sevdasından dünya kafesinden. Sıkışıp kaldın bu akvaryumda, okyanusta yüzmek varken!

Şüphesiz biz, yeryüzü üzerindeki şeyleri ona bir süs kıldık; onların hangisinin daha güzel davranışta bulunduğunu de-neyelim diye.¹⁰³

¹⁰³ 18 Kehf Suresi 7

*Düşündürmeyin beni!
Hatırlatmayın bana!*

E TRAFINIZDAKİ İNSANLARIN büyük çoğunluğunun yaşadığı dünyasına da ahiretine de faydası olmayan sayısız şeye karşı ilgi ve merak duyduklarını, gerekli gereksiz bir sürü şeyi düşünüp hatırlarında tutmaya çalıştıklarını görür ama bunun yanında asıl düşünüp akıllarından çıkarmamaları gereken şeyleri akıllarına dahi getirmeye cesaret edemediklerine şahit olursunuz. ‘Müslüman’ ülkemizin ‘Müslüman’ çoğunluğunu oluşturan halkımızın önemli bir kısmının sadece belirli gün ve gecelerde Allah’ı ve dini pratikleri akıllarına getirdiklerini görünce kahrolursunuz ama acı bir gösterge olarak karşınızda durur yine de bu gerçek. Dini gerçekleri dikkate almadan umursamaz bir şekilde yaşamaya çalışan bunca insan kendi kendine yaptığı ihanetin farkında olmadan nefes alıp verir tüm yaşamı boyunca. Üstelik hatırına getirmemenin gerçeği değiştirmeyeceğini bile bile kandırır kendini.

Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve herkes, yarına ne hazırladığına baksın. Allah'tan korkun, çünkü Allah, yaptıklarınızdan haberdardır.¹⁰⁴

Çoğu kişi etrafında olup da ona dini teori ya da pratikleri hatırlatacak şeylerden ve kişilerden olabildiğince uzak durmaya çalışır. Dindar insanlar ile mümkün olduğunca iletişime girmek istemez. Neme lazım aklımı bulandırır ya da kafamı karıştırır düşüncesi ile aynı ortamlarda bulunmamaya çalışır. Dini gerekliliklerini yerine getirmeye çalışan kişilerin bu konudaki hassasiyeti vicdanını rahatsız eder. Dini vazifeleri kendisinin de yerine getirmesi gerektiğini düşünmesi kişiyi sıkıntıya sokar. Bu sıkıntıdan kurtulmanın yolu ise çoğu zaman yapması gerektiğini bildiği şeyi yapmak yerine, ondan kaçmaktan geçer. Geçenlerde bir arkadaşımın artık içki içmeyi bıraktığı için eskiden birlikte içki içtikleri yakın arkadaşları tarafından birlikte çıkılan yemeklere çağırılmadığını duydum. Nedenini sorduğundaysa “Abi sen artık içmiyorsun. Namaz da kılıyorsun. Şimdi senin yanında rahat içemeyiz” şeklinde bir cevap ile karşılaşmış. Gerçekten de pek çok insan ancak etrafında kendisi gibi olan insanlar varsa rahat edebilmekte aksi halde içinde bulunduğu atmosferden vicdanen rahatsız olmaktadır. Peki, bundan kurtulmanın yolu nedir? Şüphesiz kaçmak değildir. Çünkü farkında değildir insan. Kaçmakla kurtulunabilecek türden şeyler değildir dini gerçekler. İnsan tek bir an dahi kaçamaz, bedeni var olduğu, ciğerleri nefes alıp verdiği sürece, üzerine yükümlülük getiren şeyden. Her şeyden kaçsa ya da daha doğru bir ifade ile kaçtığını sansa da kaçamayacağı bir şey vardır insanın: Ölüm. Her gün binlerce göz açılır kapanır da dünyada, kimse ölümü hatırlamak istemez hâlâ. Oysa bilmelidir insan: Herkes bir şeyler yaparken ölür bu hayatta. Kimi mal mülk telaşında, kimi

¹⁰⁴ 59 Haşr Suresi 18

fazla yaşama hırsında. Ama günü gelir ve herkes ölür.

Ölüm sarhoşluğu hak olarak geldi. İşte bu, senin kaçıp durduğun şeydi.¹⁰⁵

“Önemsememek, kasıtlı veya kasıtsız terk etmek, farkına varmamak, kayıtsız kalmak, ihmal etmek, boş bulunmak ve aldanmak; dalgınlık, yanılğı ve dikkatsizlik” gibi anlamlara gelen acı bir kelime vardır sözlüklerimizde: Gaflet. Öyle bir tuzak öyle bir ağdır ki gaflet, sarıp sarmalar insanı boylu boyunca. En zeki, en bilinçli zannettiğiniz kişileri bile kolayca dize getirir maharetiyle. Çok uyanık ve canlıdır çünkü bizzat gaflete düşen kişinin nefsinden beslenir. Kanını iliğini emer ve dünya hayatının ışıltısı altında sarhoş eder insanı. Hatırlatmaz insana hatırlamak istemediklerini.

Şu bir gerçek ki, bize kavuşmayı ummayanlar, iğreti hayatla tatmin bulup onunla rahatlayanlar ve ayetlerimizden uzaklaşıp gaflete dalanlar; kazandıkları şeyler yüzünden varış yerleri ateş olacakların ta kendileridir.¹⁰⁶

İnsanın gaflete düşmesinin en büyük nedenlerinden biri de unutkan bir varlık oluşudur. İnsan kelimesinin unutkanlık anlamına gelen ‘nisyan’ kelimesinden türediğı kabul edilir. Zaten unutkan olan bir varlığın bir de kasıtlı olarak düşünmek ve hatırlamak istememesi kaçınılmaz olarak gaflete düşmesini kolaylaştırmaktadır. İnsan ne için yaratıldığını ve kendisini kimin yarattığını unuttur. Varlık amacını ve dünyası ile birlikte ahiretini de gözetmesi gerektiğı gerçeğini hatırlamaz. Oysa insanın, unutan bir varlık olduğu gerçeğini dikkate alarak sürekli olarak kendisini, dini gerçekleri ona hatırlatacak şeylere yöneltmesi ve bu sayede şeytani tuzak ve vesveselere karşı korunması gerekir. Bunun yolu ise âlemlere rahmet olarak

¹⁰⁵ 50 Kaf Suresi 19

¹⁰⁶ 10 Yunus Suresi 7-8

gönderilmiş Kur'an'ı sürekli olarak okumak, anlamak ve hayata yansıtmaktan geçer.

Gerçeklere karşı şuarsuz davranan bazı insanlar çocuklar gibidirler. Çok ilginç yönleri vardır çocukların. Örneğin yapacakları işin sonunu düşünmez, hesap etmezler çoğu zaman. Etraflarında olup bitenin farkında olmadan kendilerine mutluluk veren oyunlara dalar, oynarlar. Hani dünya yıkılsa umurlarında olmaz çoğu zaman. Oyunlarının bozulması ya da karınlarının acıkmasıdır onları huzursuz edecek olan. Kapatırlar kendilerini dış dünyaya ve büyüklerini derinden sarsacak olaylar karşısında bile tebessüm görebilirsiniz yüzlerinde. Ya da elindeki bebeğinin saçlarını taramaya devam edebilir bir kız çocuğu zorlu bir savaşın tam içinde. Ya da bir bebek örneğinin. Annesinden süt içmek ve uyumak üzerine geçer bebeklik günleri. İşte pek çok insanın da bebekler ve çocuklar gibi benzer bir şuarsuzluk halinde olduğunu görmeniz mümkündür hayatta. Neden var olduklarının ve öldükten sonra kendilerine ne olacağını farkında olmadan şuarsuzca yaşar giderler bu hayattan. Oysa küçük bir çocuk gibi farkında değildir insan. Aslında yağın bombaların altındadır, ahiretini düşünmeden yaşadığı her an. İnsanların bu durumları Kur'an'da şu şekilde ifade bulur:

Düşünüp taşınmaya çağıldıklarında düşünmüyorlar.¹⁰⁷

Bununla birlikte bazı insanların, kendi yararlarına olan hayırlı tavsiyelere inat ve aldırmaçlık içinde kulak tıkadıklarına şahit olursunuz. Öyle ki bu kişiler için dikkate alınmaya değer tek şey üzerinde buldukları hataların bir şekilde meşrulaştırılması ya da takdir edilmesidir. Öğüt ve uyarıları kulak arkası eden kişiler aslında kısaca şunu söylemek isterler: “Sen kendini parçalasan da ben dilediğimi yaparım; değişmem.”

¹⁰⁷ 37 Saffat Suresi 13

düşündürmeyin beni! hatırlatmayın bana!

Dediler: “Sen ha öğüt vermişsin, ha öğüt verenlerden olmamışsın. Bizim için fark etmez.”¹⁰⁸

Ey insan boşa kandırma kendini. Sen değilsin o ben dediğin şeyin gerçek sahibi. Kiracı olduğun yerde ev sahipliği taslama kimseye. Şayet ahirette unutulanlar arasında olmak istemiyorsan hatırlaman gereken gerçekleri hemen şimdi hatırla. Yok, eğer bunca apaçık gerçeğe rağmen hâlâ Allah'ın ayetlerini unutmaksa niyetin, bil ki Hesap Günü sen de unutulanlar arasına gireceksin!

Allah buyurur: “Ayetlerimiz sana geldiğinde sen böyle unuttuğun; bugün de sen aynı şekilde unutuluyorsun.”¹⁰⁹

¹⁰⁸ 26 Şuara Suresi 136

¹⁰⁹ 20 Taha Suresi 126

Günahı benim boynuma

BAZI İNSANLAR HAYRET edilecek şekilde garip davranırlar. Bu davranışlardan en garip olanlarından biri ise hiç şüphesiz “Sen yap. Günahı benim boynuma” söylemidir. İnsan bu kadar mı kendini bilmez? Kendi günahları yetmedi mi bir de el âlemin günahına talip olmaya cüret ediyor, demek gelir içinizden. Günah bu kadar rahat taşınabilir bir şey midir ki, önüne gelenin günahını alır sırtına. Kendince dini bir hassasiyet taşıdığı için günahlardan uzak kalmaya çalışan birini çeşitli bahaneler ile kötülüğe sürükleyen bu gibi kişiler, etraflarındaki herkesin kendileri gibi günahkâr olmasını isterler. Üstelik sorsanız inançlıdırlar da. Ama nasıl bir gaflet uykusudur ki bu ben zaten nefsimi yenilip hata yapıyorum bari şu adam uzak dursun demek yerine kendi gibi suça teşvik eder insanları. Oysa, Kur’an uyarır bu duruma aldanmasınlar ve günahlarını kendilerinden başka kimsenin taşıyamayacağını bilsinler, diye insanları:

Her benliğin kazandığı kendi üstünde kalır. Hiçbir günahkâr bir başka günahkârın yükünü taşımaz.¹¹⁰

Bazı insanların bu şekilde “Sen yap günahı benim boynuma” demelerinin ardındaki asıl neden kendi yapmış olduğu hataya başkalarını da sürükleyerek yaptığı işi zihnen ve vicdannen meşrulaştırmaya çalışmasıdır. Bununla birlikte kendi gibi hatalar yapan inanların sayısı ne kadar çok olursa etrafında yaptığı şeyi hata olarak görmesi ve bu sebeple vicdan azabı duyması da o kadar az olacak sanır. Bu sanısında haklı da olsa yani gerçekten etrafında kendisi gibi hatalar yapan insanların bulunması kişiyi psikolojik açıdan rahatlatırsa da bu rahatlama kişiyi kaçınılmaz olan hesaptan kurtaramaz. Olsa olsa daha cahilce ve daha cesur bir şekilde günahlara girmesine vesile olarak hesabını zorlaştırır. Bu gibi söylemlerde bulunan kişinin de, bu söylem sebebiyle günaha giren kişinin de kendini kandırmaması ve inanan kişilerin birbirlerini günaha teşvik etmek yerine günahlardan uzak tutmaları gerektiği bilinmelidir.

İnanan erkeklerle inanan kadınlar birbirlerinin dostlarıdır. İyilik ve güzelliği belirlenene özendirir, kötülük ve çirkinliği belirlenenden sakındırırlar.¹¹¹

Bununla birlikte o günahınızı üstleneceğini söyleyen kişileri Hesap Günü görmek gerekir. Kendi günahı yetmezmiş gibi bir de başkasının günahına bu denli korkusuzca talip olan biri bırakın kendi günahının hesabını vermeyi ya da başkasının günahını üstlenmeyi kendi günahlarını bile başkasına yüklemek ister ve tüm dünyanın servetine sahip olsa hepsini verip kendini kurtarma derdine düşer; gerçeklerle yüzleştiği anda. Dolayısıyla bu gibi kişilerin cesaretleri cehaletlerinden

¹¹⁰ 6 En'am Suresi 164

¹¹¹ 9 Tevbe Suresi 71

kaynaklanır. Kimse iddia ettiği gibi başkasının günahını yüklenemez, herkesin günahı kendinedir. Ancak birinin iyi ya da kötü bir davranış sergilemesine vesile olan kişinin o işten bir payı olacağı da bilinmelidir.

Kim iyi bir işe aracılık ederse onun da o işten bir nasibi olur.

Kim kötü bir işe aracılık ederse onun da ondan bir payı olur.

Allah her şeyin karşılığını vericidir.¹¹²

Yine sıklıkla karşılaşılan bir diğer söylem de “Bir kereden hiçbir şey olmaz” şeklindeki cümledir. Bu da şeytani planın bir diğer yüzünü gösterir. Çoğu insan hatalardan uzak durmaya çalışırken daha önce bu hatayı yapmamış olmasından da güç alır zaman zaman. Bunu bilen şeytan hemen zorlar nefsin sınır kapısını ve türlü hile ve tuzaklar ile fısıldar insana süslü sözlerini. O bir kereden hiçbir şey olmaz tekrarlandıkça bir de bakar insan tutsağı oluvermiş o hatanın. Aynı hatayı tekrarlandıkça vicdan azabı da azalmaya başlar zamanla ve farkında olmadan, şeytanın tuzağının tam ortasında bulur kendini.

Bazı insanlar hayatı alaya alırlar. Bu tutumları ilahi emirlere de ciddiyetsiz yaklaşımlarına sebep olur. Bu gibi kişilerin nazarında önemli olan sadece içinde bulunulan anın tadını çıkarmaktır. Hayatı anlamlandırmak üzere kurulan neden ve niye ile başlayan cümlelere yer yoktur yaşamları içinde. Bir anlamda hayat, akışına bırakılmış ve nereye savrulacağı belli olmayan bir yaprak gibidir. Karşılaşılması muhtemel fırsatların en verimli şekilde değerlendirilmesi dışında bir amaç ve hedefleri yoktur hayatta. Derin bir umursamazlık derin bir gafleti doğurur aynı zamanda. Bir günahın insan üzerindeki ağırlığının farkında olmadan önüne gelenin günahını taşımaya cüret ederler. Ölümüne dahi meydan okuduklarına inandırır kendilerini. Korkusuzdurlar ve hiç düşünmezler ölüm sonrasındaki akıbetlerini. Oysa gerçek ile yüzleşme günü kaçmak

¹¹² 4 Nisa Suresi 85

için bir yol arayacak insan, ama iş işten geçtiği için bir yol bulamayacak. Derin bir pişmanlık ve zillet içinde bir ah çekecek ve ayetlerin ifadesiyle sorumluluk taşımamak adına yaşarken insan değil de keşke toprak olsaydım diyecek:

Biz sizi yakın bir azap ile uyardık. Bir gündedir ki o, kişi kendi ellerinin önden gönderdiğine bakar ve inkâra sapan şöyle der: “Keşke toprak olsaydım!”¹¹³

¹¹³ 78 Nebe Suresi 40

*Dedikodu değil,
ben doğruları söylüyorum*

KURAN TARAFINDAN ORTAYA konulmuş ahlak ilkelerinden biri olan insanların arkalarından çekiştirilmemesi yani dedikodularının yapılmaması konusu inanan insanlar tarafından dahi en fazla ihlal edilen yasaktır. Allah her konuda gerçek bilgiye sahip olunmasını ister. Zannederek, hatalı bir şekilde haksız yere insanlara çeşitli yakıştırmalarda bulunmak ve insanların ayıplarını ortaya çıkarmak için çalışmak yasaklanır. Yine insanların arkasından olur olmaz şekilde konuşmak, inananların arasını bozacak türlü söz ve fiillerde bulunmak da yasaklanmıştır. Zanda bulunduğunuz bir kişiye yaptığınız yakıştırmada yanılıyor ve bu yüzden günaha giriyor olabilirsiniz. Ayetlerde: “**Zan, gerçek adına hiçbir şey ifade etmez**”¹¹⁴ buyurulmakta ve inanan birinin açık delil üzerine hareket etmesi gerektiği söylenmektedir. İnsanlar hak-

¹¹⁴ 10 Yunus Suresi 36

kında gıybet etmeyi: “**Sizden biri, ölmüş kardeşinin etini yemek ister mi?**”¹¹⁵ şeklinde oldukça çarpıcı bir benzetme ile kınayan ayetler inananları gıybet etmekten ve zanda bulunmaktan meneder. “Dedikodu değil ben doğruları söylüyorum” şeklindeki savunmalar da söylenen şey doğru bile olsa söyleyen kişiyi temize çıkarmaz. Bununla birlikte “Ben doğruları söylüyorum” diyerek kendini savunan çoğu insanın farkında olmadığı bir şey vardır ki bu da insanların arkasından yapılan dedikodunun zaten doğru olması gerektiğidir. Aksi halde doğru olmayan şeyler hakkında gıybet yapmak dedikodu değil iftira olur.

Ben kimsenin yüzüne söyleyemeyeceğim şeyi arkasından da söylemem, gibi sözlerle insanlar hakkında ağzına geleni söyleyip saydırmak da inanan birine yakışmaz. İnsanların yüzlerine kabahatlerini saymanız sizin değil, ama kibrinizin büyümesine sebep olur. Samimi bir inanan ise inanan kardeşinin kabahatlerini örten, ona hayırlı tavsiye ve öğütlerde bulunan kişidir.

Ey iman edenler! Zandan çok sakının! Çünkü zannın bir kısmı günahtır. Sinsi casuslar gibi ayıp aramayın! Gıybet ederek biriniz ötekini arkasından çekiştirmesin!¹¹⁶

Bununla birlikte insanların aleyhinde söz taşımamak da önemlidir. Halk arasında oldukça yaygın olan “Ben gerçek bilinsin diye söylüyorum” şeklindeki savunma ile insanlar yaptıkları şeyin doğru olmadığı gerçeğinin üzerini örtmeye çalışarak farkında olmadan kendi samimiyetsizliklerini ortaya koyarlar.

Sunların hiçbirine uyma: Yemin edip duran, aşağılık, kötüleyip duran, söz götürüp getiren, hayrı engelleyip sürdüren,

¹¹⁵ 49 Hucurat Suresi 12

¹¹⁶ 49 Hucurat Suresi 12

saldırğan, olabildiğince günahkâr, kaba, sonra da kötülükle damgalı.¹¹⁷

Toplum içinde insanların arasını bozmak için uğraşan ve yaptığı bu kötülükten zevk alan insanlara şahit olmak mümkündür. Bu kişiler ufacık meseleleri dahi abartarak aktarmakta ve insanları birbirine düşürmektedirler. İnananların bu gibi kişilerin oyununa gelmemeleri ve hakkında kesin bilgiye sahip olmadıkça insanlar hakkında konuşmamaları gerekir. Gerçek bir inanana yakışan, ciddi meseleleri bile insanların arasında barış ve kardeşlik duygularını besleyici şekilde çözmeye yönelik girişimlerde bulunmaktır. Bir kişinin arkasından o kişiye hissettirilmeden yapılan bir haksızlık ya da ihanet varsa ve siz de buna tanıksanız şayet, bunu o kişi ile paylaşarak uyarıda bulunmanız gerekir.

İnanan biri etrafındaki haksızlıklara duyarsız kalmaz. Şahit olduğu konulara umursamazca göz yumamaz. Gerektiğinde başkasının hakkını savunmak ya da gerçeğin bilinmesi için çalışır.

Ancak bunu yeterli bilgi ve delile dayanmadan başkalarını zan altında bırakacak veya haklarında yanlış düşünülmesini sağlayacak bir hataya dönüştürmemek gerekir. Bu yüzden inanan bir kişinin önce dinlemesi, araştırması, sorgulaması, üzerine düşünmesi ve delile dayalı hareket etmesi gerekir. Yeri geldiğinde konuşmak kadar zamanında susmanın da erdem olduğunu bilmek ve ancak halk arasındaki yaygın ifadesiyle haksızlık karşısında susanın dilsiz şeytan olacağını da unutmamak gerekir.

İnsanların aleyhinde söz taşıyarak onları birbirine düşman eden kişilerin çok olduğu toplumlarda huzur ve barış kalmaz. Aileler yıkılır, yuvalar dağılır. Kardeşler birbirine düşer. Bu yüzden insanlar arasında fitne ve fesat çıkarmak gayesiyle kö-

¹¹⁷ 68 Kalem Suresi 10-13

dedikodu değil, ben doğrularını söylüyorum

tlk için laf taşıyan kişilere fırsat vermemek ve bu kötülüklerden kurtulmaları için onlara nasihat etmek gerekir.

Allah irkin sözün açıklanmasını sevmez. Zulme uğratılan kişi müstesna. Allah işitendir, bilendir.¹¹⁸

¹¹⁸ 4 Nisa Suresi 148

Allah beni böyle yaratmış

İNSANLARIN BİR KISMINA dini buyrukları ciddiye alıp yaşamaması gerektiğini hatırlattığımızda içinde buldukları yaşam ve çalışma şartları ile kişisel özelliklerini bahane ettiklerini görürsünüz. Çoğu kişinin kendine göre geliştirdiği bir kader anlayışı vardır ve bu anlayış içinde zaruri yaşamını idame ettirmek için gerekli şeyler dışında bir şeye yaşam şansı yoktur. “Çok ağır şartlarda çalışıyor ve yoruluyorum,” “Ben yaratılış itibari ile zayıf iradeliyim yapamıyorum,” “Allah beni böyle yaratmış ne yapayım,” “Ben böyleyim değişemem,” “Hormonlarım böyle salgılanıyor,” “Beni böyle kabul edin” şeklinde bahaneler ile karşılaşsınız. Bunun yanında Allah’ın yasak ettiği bir takım şeyleri yapan bazı kişilerin de aynı zamanda “Bu benim kaderim” şeklinde bahane ve savunmaların ardına sığındığına şahit olursunuz. Oysa tüm bunlar insanın kendini kandırmak için ileri sürdüğü bahanelerden ibarettir. Allah kullarını çeşitli şekillerde sınavıp imtihana tabi tutar. Kişinin kulluğunun hakkını vermesi, içinde bulunduğu zor-

luk ve sıkıntılara tahammül ve sabır göstermesi ile ortaya çıkar. Bununla birlikte bu gibi iddialarda bulunmak inkârcıların ileri sürdükleri bahanelerdendir. Kur'an-ı Kerim ayetleri bu konuya dikkat çeker:

Şirke batanlar şöyle diyecekler: “Allah dileseydi, ne biz şirke sapardık ne de atalarımız. Hiçbir şeyi haram da yapmazdık.”¹¹⁹

Bir de dediler ki: “Rahman dileseydi, onlara tapınmazdık.” Bu konuda hiçbir bilgileri yoktur. Sadece saçmalyorlar.¹²⁰

Ayetlerden de görüldüğü gibi kimi kişiler Allah'a ortak koşmalarını ya da Allah'ın ayetlerini inkâr etmelerini dahi kaderlerine bağlamakta ve bu şekilde sorumluluktan kurtulabileceklerini sanmaktadırlar. Hiçbir surette kader, Allah'ın emirlerine uymamanın ya da yasaklarından uzak durmamanın bahanesi yapılamaz. Bu sadece insanın kendini kandırmasıdır. Çünkü bu gibi iddialarda bulunan pek çok insan örneğin fakir bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmişse bu benim kaderim diyerek içinde bulunduğu duruma razı olmaz. Hırslı çalışıp zengin olmak ister. İnsan işine gelen şeylerde şartları olabildiğince zorlar, ama şayet bir şey işine gelmiyorsa bitip tükenmek bilmeyen sayısız bahaneyi ardı ardına sıralar. Oysa Allah çok büyük lütuf sahibi olduğu için hiç kimseye taşıyabileceğinden fazla yükümlülük getirmez.

Hiç kimseye yaratılış kapasitesinin üstünde yükümlülük getirmiyoruz.¹²¹

Kur'an ayetleri, dünya hayatının bir imtihan yeri olduğunu haber verir bizlere. Dolayısıyla herkesin kendine göre bir imtihanı vardır hayatta. Allah'a gerçekten inanan birinin kar-

¹¹⁹ 6 En'am Suresi 148

¹²⁰ 43 Zuhruf Suresi 20

¹²¹ 6 En'am Suresi 152

şılaştığı imtihanları en güzel şekilde geçmek için samimi bir şekilde çabalaması gerekir. Dünya hayatının olumsuz şartlarına teslim olmamak için yaşam mücadelesi verip çabalarken dini konularda üretilen türlü bahanelere kolayca teslim olmak kişinin samimiyetsizliğinin bir göstergesidir. Samimi bir insan “Hatalarım var ama ne yapayım ben böyleyim” değil, “Hatalarımı düzeltmeliyim. Rabbim bana fırsat ver” demelidir.

İbadetlere güç yetiremiyor, vakit bulamıyorum

BAZI İNSANLARIN ALLAH'A olan kulluğunu ifade etmek için ibadet etmesi gerektiğinin farkında olduğunu ancak yerine getiremediği kulluk vazifeleri ile ilgili bir takım bahaneler ileri sürdüklerini görürsünüz. Aslında her ne bahane ileri sürülürse sürülsün tüm bahanelerin ortak bir noktada birleştiğini anlarsınız: üşengeçlik. “Namaz kılmak istiyorum ama belimden, dizimden rahatsızlığım var,” “Çok istesem de oruç tutamıyorum midem rahatsız,” “Bünyem zayıf olduğu için doktor uzun süre aç kalma, dedi,” “Benim uyku sorunu var, sabah namaz için kalkamıyorum,” “Gelirim giderimi karşılamıyor ki başkasına zekât sadaka vereyim,” “Gün boyu çok yoğun oluyorum ibadete vakit bulmam mümkün değil” gibi bir türlü sonu gelmeyen uzun listelerle çeşitli bahaneler sıralanır. Oysa gerçek bir inananın ibadetlerine vakit ayırması değil, ibadetlerini öncelikle diğer tüm işlerini ibadetleri dışındaki zamanlarına göre ayarlaması gerekir. Bununla birlikte örne-

ğin oruç tutmaya güç yetirilemeyen günlerin orucunun başka günlerde tutulması ya da şayet hiç güç yetiremiyorsa karşılığında fakir doyurulması söylenir Kur'an'da. Acaba bu şekilde bir mazerete sahip kaç kişi tutamadığı orucunu başka bir günde tutmayı ya da hiç tutamıyorsa karşılığında fakir doyurmayı denedi?

Öyle ya kimilerince “Vakit nakittir” ve şayet insanın boş bir vakti ya da bir fırsat yaratmaya imkânı varsa bunu nakde çevirmek için çabalaması gerekir. Şöhret olmak, bir film ya da reklamda oynamak için katlanmayacağı zorluk, ezberlemeyeceği metin, almayacağı şekil, girmeyeceği kılık kalmaz insanın. Kendine yarar sağlayacağına inandığı bir şey için vakit de bulur, onu yerine getirmek için imkân da. Hayranı olduğu sanatçının konser biletini alabilmek uğruna günlerce önceden uzun kuyruklara girerek saatlerce ayakta bekler insan. Yağmur çamur demeden günlerce gidip gelir bir reklam filminin figüran seçimlerine.

Kendini beğendirmek, güzel görünmek uğruna yapmayacağı kalmaz insanın. Çoğu insan samimiyetsizdir aslında. Dini konulara yeterli vakit bulamadığını söyleyen biri kişisel bakım ve gelişimine yıllarını ayırabilir örneğin. “Yaşam koçluğu” ve “Kişisel gelişim” başlığı altında yığınla kitap okuyabilir. Öğrendiklerini pratik olarak uygulamaya ve toplum içinde karizma sahibi olmaya çalışabilir. Vücut dilini kullanmayı bilmek, diksiyonunu geliştirmek ya da yabancı bir dil öğrenmek için kurslara katılabilir.

Güzel ve atletik bir vücut için spor salonlarına gitmeye vakit bulabilir. Defalarca eğilip kalkar, saatlerce ter atar. Nefesini tüketene kadar koşar ya da kilolarca ağırlığı kaldırıp indirir; kaslarının estetik bir görünüm kazanması uğruna. Pilates der, yoga der yerde türlü şekillere girer. Sağlıklı ve zinde bir yaşam için bunların hepsinin gerekli olduğuna inandırır kendini. “Her şeye vakit buluyorsun da bir namaz kılmak mı çok

geliyor sana?” diyecek olsanız genellikle “Ne yani spor da mı yapmayalım?” şeklinde bir cevapla karşılaşsınız.

Samimiyetsizdir çoğu insan. Kandırır durur kendini hayatı boyunca. Bir sınav olsa saatlerce bekler çocuklarını bir sınav salonu bahçesinde. Gecenin bir yarısında ya da sabah erkenden köpeğini gezdirmek için hiç üşenmez dışarıya çıkar. Bir ürün almadan önce saatlerce fiyat performans araştırması yapar. En ucuz nereden alabileceğini ya da daha önce kullananların memnuniyet ve şikâyetlerini sorgular. Ürün hakkındaki onlarca yorumu okur. Olmadı mağaza mağaza dolaşır. Ölçer biçer. Garantisi var mı yok mu, dayanıklı mı değil mi diye saatlerce kafa yorar. Ne için; üç kuruş fazla vermemek ya da kalitesiz ürün alamamak için. Bazen bir filme gitmeden önce filme kaç puan verilmiş, ne oranda beğenilmiş ve hakkında ne yorumlar yapılmış diye saatlerce internette gezinir.

Metro, metrobüs ya da otobüs içinde yolculuk esnasında insanların neler ile meşgul olduklarına veya hangi konularda sohbet ettiklerine bir dikkat edin. Özellikle son yıllarda akıllı diye ifade edilen cep telefonlarının yaygınlaşmasıyla neredeyse herkesin gözününün telefon ekranına kilitlendiğini görebilirsiniz. Kimi yol boyunca oyun oynar, kimi sosyal medyayı tarar ya da kulaklığını takıp müzik dinler, kimi de haberleri inceler... Yanında bir arkadaşı varsa geçen akşam oynanan maçın kritiği yapılır dakikalarca. “Kiraladım, aldım, sattım, yaptım, ettim, geldim gittim...” muhabbetleri bitmez hiç. Ya da gazete, roman okur kimileri. Hele uzun uçak ya da otobüs yolculuğu öncesinde saatlerce düşünür insan; nasıl geçirsem yoldaki zamanımı diye. Film üzerine film izler ya da saatlerce müzik dinler. Kısacası insan istedikten sonra vakit de, fırsat da buluyor işine gelen her şeye. Ama iş Allah'ın bir emrini yerine getirmek olunca üşenir çoğu kimse. Şimdi bu satırları okurken birileri “Ama ne var bunlar da helal” diyebilir. Oysa burada dikkat çekilmeye çalışılan helal ya da haramlığı değil. Ne-

den hep hoşuna giden şeylerin peşindedir kişi? Ya da neden hep arzularıdır istediği şeyleri ona yaptıran? Kişi için öncelikli olan, kulluk vazifelerini yerine getirmesidir. Bunlardan kaçıp başka her şeye vakit ve bahaneler bulurken kulluk vazifelerine vakit ve imkân bulamaması ise ikiyüzlülüğünün göstergesidir. Allah için yapması gereken şeyleri yapmayanların ileri sürdükleri bahanelerden birine şu şekilde dikkat çeker Kur'an ayetleri:

Mallarımız ve ailelerimiz oyaladı bizleri.¹²²

Ve şu şekilde buyurur Allah, kullarına:

Ey inananlar, mallarınız ve çocuklarınız sizi Allah'ı anmaktan alıkoymasın. Kim bunu yaparsa, işte onlar ziyana uğrayanlardır.¹²³

Bazı insanların şayet imkânları olsa, örneğin çalıştıkları yerin şartları müsait olsa, namaz kılıp Allah'ı anmak için gün içinde vakit ayıracaklarını ifade ettiklerini görürsünüz. Gerçekten de söz konusu insanların bir kısmının bu konuda samimi olduklarında en ufak bir şüphe yok. Kabahat sadece bu kişilerin değil, aynı zamanda insanın en tabii hakkı olan Yaratacısına ibadet hakkını gasp edenlerindir. İnsanlara duyguları olmayan makineler gibi muamele ederek manevi dünyalarını hiçe saymak nasıl bir iş ve insanlık ahlakıdır?

Zamanla dini hassasiyeti olan ve dinin gereklerini yerine getirmek isteyen insanların büyük çoğunluğunun da bu duruma alıştığı ve bunu hayatın bir gerçeği olarak kabullendiğini görebilirsiniz. Bu da insanın kendini kandırma yollarından biridir. Çalıştığımız işyerinin mesai saatleri içinde telefonla görüşme yasağı koyduğunu hayal edelim. Kendinizce önemli gördüğünüz bir durumunuzla ilgili olarak ne yapar eder kim-

¹²² 48 Fetih Suresi 11

¹²³ 63 Münafıkun Suresi 9

senin görmeyeceği bir kuytuya çekilip yaparsınız o telefon görüşmesini. Benzer örnekleri çoğaltmak mümkündür. Ama iş namaz kılmanıza ya da Allah'ı anmak için vakit ayırmanıza geldiğinde her ne hikmetse şartlar hiçbir zaman müsait olmaz. Ya da öylesi işine geldiği için olsa gerek çoğu kişi şartları zorlamaz. Bu kadar ucuz şeyler uğruna hiçe sayılabilir mi sahip olduğumuz her şeyi bize veren Allah'ın herhangi bir emri? Hâl böyle olunca da kılamadığı bir namazının ya da tutamadığı bir orucunun sıkıntısını çekmez insan; yetiştiremediği bir işi ya da yer kalmadığı için alamadığı bir konser bileti kadar.

Bazen de kimi kişiler Allah'ı gerektiği gibi anmayı ya da üzerine vazife olan bir ibadeti yerine getirmeyi unuttuklarını ifade ederler gün içindeki yoğun tempo ve koşturmaya içinde. Oysa aynı kişilerin işyerinde yapmaları gereken işleri unuttuklarını, yetiştirmeleri gereken projeler için gece gündüz çalıştıklarını ya da örneğin son gününden önce yatırmaları gereken kredi kartı ya da fatura borçlarını hatırlamak için çeşitli yerlere notlar aldıklarını görebilirsiniz. Kısacası insan kendince önemseddiği şeyleri unutmamak için her türlü tedbiri en ince ayrıntısına kadar almaktan geri kalmaz. Ama iş, yerine getirmesi gerekli olan bir ibadete gelince unutuverir her nedense. Üstelik daha önce de ifade edildiği gibi gerçekten inanan biri için ibadetler, yerine getirilmeleri için vakit ayrılacak ya da aradan çıkartılacak şeyler olmadıkları gibi aksine tüm vaktin ve yapılacak işlerin ibadetlere göre belirlenmesi gerekir. Gerçek manada inanan kişinin günü namaz ve Kur'an ile başlar yine namaz ve Kur'an ile son bulur. Zira gerçek anlamda kulluk denilen şey budur. Çünkü bilmelidir insan: Allah'a gönülden kul olan tüm köleliklerinden kurtulur. Allah insanı kulu kılıp yükseltmiş, insan dünyanın kölesi olup alçalmıştır.

Hayır, siz, dünya hayatını tercih edip üstün tutuyorsunuz. Ahiret ise daha hayırlı ve daha süreklidir.¹²⁴

Cuma günü namaz için çağrı yapıldığında Allah'ı anmaya koşun der, Kur'an ayetleri. Ama imtihandır işte, iş dünyasının en hareketli zamanı olur Cuma öğle saatleri. Dosyalardan başınızı kaldıramaz bir an olsun ayrılamazsınız masanızdan. Ama bir yakınınız ölse, ya da ani bir rahatsızlık geçirse ne yapar eder gidersiniz cenazesine ya da kaldırıldığı hastaneye. Peki ya aniden siz ölseniz ve birileri gelip alsa sizi yoğunluğunuz sebebiyle bir türlü başından kalkamadığınız işyerinizdeki o masanızdan? Geri dönüp hatalarınızı telafi etme imkânınız olur mu sizce? Kandırdığı kişinin bizzat kendisi olduğunu bile bile durmadan devam eder insan, bu gerçeği görmemeye. Öte taraftan çalıştığınız işi de değiştirmeniz mümkündür imkânlar dâhilinde. Daha az maaşlı ama daha insani şartlar altında çalışmayı tercih edebilirsiniz. Belki dolgun bir maaşınız ve geleceği parlak bir kariyeriniz olmaz, ama Allah için yaptığınız bu kadar küçük bir fedakârlık için bile emin olun Allah katındaki itibarınız yükselir. Her gün kendimize sormamız gereken bir soru var hayatta: Yaşadığın bu hayatın ve boşa geçen vaktinin hesabını nasıl vereceğin konusunda bir fikrin var mı? Allah'ın verdiği bedenle O'na ibadet etmeyen, Allah'ın verdiği imkânı O'nun rızası için sarf etmeyen ve zamanını O'nu anmak ve kulluğunu ifade etmeye göre belirlemeyen kişi, Rabbine karşı nankörlük eder. İnsanlar cimrilik ederek malı yığıp depoladıkları gibi bedenlerini ve vakitlerini de yalnız kendilerine saklayarak cimrileşirler. Oysa bu anlayış üzerine bina edilmiş bir yaşamın, uçurumun kenarına kurulmuş bir evden farkı yoktur.

Binasının temelini, Allah korkusu ve hoşnutluğu üzerine kuran kimse mi hayırlıdır, yoksa binasının temelini göçecek bir

¹²⁴ 87 A'la Sûresi 16-17

**yarın kenarına kurup onunla birlikte kendisi de cehennem
ateşi içine yuvarlanan kimse mi?**¹²⁵

İnsanın dünya hayatının gelip geçici olduğu gerçeğini fark etmesi için kendisine verilen vakti olabildiğince doğru zamanlama ile kullanması gerekir. İş işten geçtikten sonra ah vah etmenin faydası olmaz kimseye. Öldükten sonra önemli olacak ne ise ona göre önem vermelidir insan hayatındaki şeylere. Vefat etmiş ve şu an kabirde olan bir yakınımızı düşünelim. Şayet bir fırsatı daha olsaydı dünyaya dönmeye, ne gibi işlerle uğraşırdı sizce? Allah'ın rızasını kazanmak ve kulluğunu güzel bir şekilde ifade etmek için daha hayırlı işlere yönelmez miydi? Mezardaki birinin tekrardan dünyaya dönerek hatalarını düzeltme şansı olmadığı da bir gün aynı şekilde toprağın altına gireceğimiz de kesin olduğuna göre hâlâ elimizde fırsat varken kendimize çeki düzen vererek Allah'ın hoşnut olacağı bir şekilde yaşamamıza engel olan ne? İnsanın tekrarı mümkün olmayan tek deneyimi ölümdür.

¹²⁵ 9 Tövbe Suresi 109

Din yeterince açık ve anlaşılır değil

İNSANLARIN DİNİ KONULARDA kendilerini kandırma yollarından bir diğeri de dinin yeterince açık ve anlaşılır olmadığına kendilerini inandırmış olmalarıdır. Şüphesiz bu da şeytanın insanlara hazırladığı tuzaklardan biridir. Bu bahaneyi ileri süren kişilerin büyük çoğunluğu dini öğrenmek için okuyup araştırma yapmış değildir. Bu düşüncede olmalarının sebebi halkın büyük çoğunluğunda bulunan bir yanlıgıyı tekrar etmekten ibarettir. Bazı insanlar Kur'anı bir kez olsun okumadan Kur'an hakkında türlü zanlarda bulunurlar. Sanki okuyup anlaması kendi görevi değilmiş gibi Kur'an'daki bazı konuları farklı anlayıp yorumlayan hocaları bahane ederler. Sonra da kendilerince çeşitli değerlere indirgerler Kur'anı: İyilik, sevgi, barış, hoşgörü...

Bu konuda kayda değer bir inceleme yapmadan, dinin yeterince açık ve anlaşılır olmadığını düşünen ve bu sebeple dine gereken ilgiyi göstermeyen insanların günlük yaşamları içinde

nelere ilgi duyduklarını gördüğünüzde hayrete düşüyorsunuz. Örneğin sansasyonel bir haber çıksa ortaya insanların hemen türlü yorum ve değerlendirmelerle bu habere dikkat kesildiğini, haber ile ilgili daha detaylı bilgi edinmek için sorup sorduklarını görürsünüz. Yine toplu ulaşım araçlarında kimin ne okuduğu, yanındaki ile ne konuştuğu ya da telefonundan an itibarıyla ne izleyip, ne yazdığı insanların merak konusu olabilmektedir. Arkadaşının üzerindeki elbiseyi ya da ayağındaki ayakkabıyı nerden aldığı, hangi mağazada ne oranda indirim olduğu gibi konulara pek bir ilgili olur insanlar. Yani kısacası insanların büyük çoğunluğu etraflarındaki gerekli gereksiz her şeye karşı yoğun bir ilgi ve merak içinde yaşarlar. Mağaza sahibi bir kişi mağazaya gelen müşteriyi memnun etmek ve ona satış yapabilmek için her yolu dener. Mutlaka almak istediği bir iş ya da ihale olsa kişinin yapmadığı girişim, araya sokmadığı kişi kalmaz. Çok önemli bir işi bağlamak için çok etkileyici bir sunum yapması gereken kişi, defalarca tekrar ederek günlerce önceden hazırlanır ama iş hem dünya, hem de ahiretleri ile ilgili olan kaçınılmaz gerçek ile yüzleşmeye geldiğinde ne hikmetse bir anda çoğu kişi bu gerçeğe karşı ilgisiz kalır.

Bazı insanlar, Allah'ın mesajını dikkate almadıkları gibi aynı zamanda önyargılı yaklaşırlar mesaja. Yazık ki özellikle ülkemizde Kur'an'ı açıp okuyan ve anlamaya çalışandan çok Kur'an hakkında olumlu ya da olumsuz bilgi ve görüş sahibi olan insan vardır. Sanki mesajı okuyup dikkate almaları kendi yararlarına değilmiş gibi rahat ve umursamaz davranır ya da Kur'an'daki ifadesiyle bilgisizlerin yolu izlenir ve "Allah bizimle konuşmalı veya bize de bir delil gelmeli değil miydi?"¹²⁶ dercesine Allah'ın bizzat iman etmeleri için kendilerini ikna etmesini bekler kimileri.

¹²⁶ 2 Bakara Suresi 118

Bu anlayışa sahip kişiler için Allah'ın buyruklarının ne olduğu değil, kendi işine gelen ve anlamak istedikleridir önemli olan. Bir öğrenci ya da bir çalışan elindeki proje veya ödev anlaşılması güç olsa da ne yapıp edip anlamaya çözmeye çalışır onu. Ama iş Kur'an'ı anlamaya gelince nasıl olsa anlamak zor düşüncesiyle bir kenara atarır kitabı. Oysa Kur'an değerlidir anlaşılması zor; insanın ne yapıp edip bu gerçeğe yüzleşmek istememesidir.

Yemin olsun ki, biz, Kur'an'ı öğüt ve ibret için kolaylaştırdık. Fakat düşünen mi var?¹²⁷

Oysa pek çok insanın sandığının aksine, Kur'an hem açık anlatımlı ve anlaşılır, hem de hacmine nazaran oldukça zengin içeriğe sahip bir kitaptır. Allah'ın varlığına, birliğine, isim ve sıfatlarına, her an her şeye hâkim oluşuna, lütuf ve inayetine dikkat çeken ayetler; yerler, gökler ve canlılar gibi tüm yaratılmışlar üzerine düşünmeye sevk eden ayetler; ibadetler, emirler ve yasaklar, beşeri ve sosyal ilişkileri düzenleyerek ahlâki ilkeleri belirleyen ayetler; peygamberlik ve vahiy, geçmiş dinlere uyanlar ile çeşitli toplumların düştükleri hataları bildiren ayetler; cennet ve dilediğince mükâfatlar vaat eden ayetler ile cehennem ve azap ile tehdit eden ayetler; inkârcıların iddialarına verilen cevaplardan oluşan ayetler; inananların imanlarını sağlam temellere dayandırmalarını sağlayacak imana teşvik edici ayetler; insanların Hesap Günündeki, cennet ve cehennemdeki durumları ile ilgili ayetler, kısacası insanın hem bu dünyada, hem de ahirette hayır ve iyiliğe ulaşmasına yönelik ilahi bildirimler içerir.

Yemin olsun ki, size, gerçeği açık-seçik anlatan ayetler, sizden önce gelip geçmiş olanlardan örnekler, korunanlar için de bir öğüt indirdik.¹²⁸

¹²⁷ 54 Kamer Suresi 17

¹²⁸ 24 Nur Suresi 34

Birbirinden ayrı pek çok konuya temas etmesine rağmen Kur'an ayetleri arasında müthiş bir uyum ve tutarlılık bulunur. Bir bilim kitabı değildir ama, örneğin yerin ve göğün bitişik-ken birbirinden ayrılmasını ifade eden evrenin tek bir noktadan başlayan macerasını¹²⁹ (Big Bang/Büyük Patlama) ya da evrenin genişlediğine dair bir yığın fizikçi ve matematikçinin yıllarını vererek formüle ettikleri modern bilim tarafından ortaya konulan gözleme dayalı bir gerçeği tek bir cümlesiyle ifade eder.¹³⁰ Bir şiir kitabı değildir, ama en klasik şiirleri gölgede bırakır. İnsanların hem beşeri, hem de toplumsal durumlarıyla ilgili olarak sosyolojik ve psikolojik tahlillerde bulunur. Klasik kitaplardaki tasnifler gibi giriş, gelişme ve sonuç kısımlarına ayrılmaz. Emir ve yasaklar, ahlaki buyruklar, geçmiş din ve toplumlardan haberler, dünya hayatının gerçeği ve ölüm sonrasıyla ilgili hükümler kitabın tamamına yayıldığı için okuyucusunu sıkmaz, az sözle çok bilgi öğretir ve bu özelliği sebebiyle daima dinamizmini korur.

Biz ayetleri, gerçeği apaçık bilmek isteyenler için iyiden iyiyeye açıklamışızdır.¹³¹

Kur'an'ın dini, akli, ahlaki, sosyal ve beşeri konularda ortaya koymuş olduğu eşsiz ruhu yakalayabilmek için önceden edinilmiş dini bilgi ve kabullerle değil, temiz bir zihinle Kur'an'a başvurmak ve ilahi mesajı bu yolla kavramak gerekir. Şüphesiz Kur'an-ı Kerim sadece emir ve yasaklardan oluşan bir buyruk kitabı değildir. Az önce de ifade edildiği gibi ahlaki prensiple-riyle hem beşeri, hem de toplumsal anlamda bir yaşam kılavuzudur. Okumayı, incelemeyi, araştırmayı ve düşünüp anlamayı teşvik eden ayetleriyle ilme sevk edici bir nurdur. Bunun yanında insanların doğru ile yanlış öğrenip birbirinden ayırt

¹²⁹ 21 Enbiya Suresi 30

¹³⁰ 51 Zariyat Suresi 47

¹³¹ 2 Bakara Suresi 118

etmelerini sağlayan bir ‘furkan,’ toplumsal düzenin sağlanması ve bireylerin hem bu dünyası, hem de ahireti için hayırlı olacak emir ve yasaklarıyla ilahi bir hukuk kitabıdır.

Bu, Rabbinin dosdoğru yoludur. Öğüt alıp düşünebilmesini bilen bir topluluk için ayetleri ayrıntılı bir biçimde açıkladık.¹³²

Allah’ın emir ve yasakları son derece açıktır. Kula düşen, söz konusu emir ve yasakları okuyarak Yaratıcısının kendisinden neler istediğini öğrenmeye ve uygulamaya çalışmaktır. Sürekli olarak Kur’an okumak ve bu yolla ayetlerdeki ilahi ruhu kavrayarak Kur’an’ı yaşam rehberi edinmek gerekir. İnsanlar Kur’an’ı anlamadıklarını iddia ederler çünkü onu okumazlar. Oysa Kur’an ayetlerinden hareketle Kitabın indiriliş sebebi şu şekilde ifade edilir:

Biz bu Kitabı sana, her şeyin ayrıntılı açıklayıcısı, bir doğruya iletici, bir rahmet, Müslümanlara/Allah’a teslim olanlara bir müjde olarak indirdik.¹³³

Bu Kitabı sana yalnız şunun için indirdik: Hakkında ayrılığa düştükleri şeyi onlara iyice açıklayasın ve Kitap, iman eden bir topluluk için kılavuz ve rahmet olsun.¹³⁴

¹³² 6 En’am Suresi 126

¹³³ 16 Nahl Suresi 89

¹³⁴ 16 Nahl Suresi 64

*Dinin sürekli ceza vurgusunda bulunması
rahatsız ediyor beni*

BAZI KİŞİLER DİNİ BUYRUKLARI dikkate almama ya da başka bir ifade ile Kur'an'ı okumamalarına neden olarak Kur'an ayetlerinin sürekli olarak cehennem ve ceza vurgusunda bulunduğunu ileri sürerler. Bu gibi bir iddiada bulunmalarının bir sebebi bilgisizlikleri ise bir diğeri samimiyetsizliktir. Çünkü bu gibi iddialar kulaktan dolma asılsız bilgilere dayanır. Kişi ise işine geldiği için oturup araştırmak yerine bu asılsız bilgilere itibar eder. Bu önyargısı sebebiyle de bazı kişilerin 'Allah'ın kullarını cezalandırmayacağını' iddia ettikleri görülür. Esasen bu tutumu ile farkında olarak ya da olmayarak kendini kandırır insan. Kur'an ayetlerinde hem dünya hayatı, hem de ahiret ile ilgili insanlar için yararlı olan pek çok uyarı bulunur. Ama şayet bir insan kendi anlamak istediği gibi bu uyarıları dikkate almaya çalışırsa doğru olmayan neticelere ulaşması kaçınılmazdır. İnsanların işledikleri günahlar sebebiyle ceza görebileceklerinin bildirilmesi, bu günahlar-

dan uzak durmaları için insanın menfaatine olan bir şeydir. Ama bununla birlikte insanlar aynı zamanda Allah'ın rızası ve cennetler ile de müjdelenerek motive edilirler. Her ikisi de bir denge içinde sunulur insanlara.

Herkesin anlayacağı dil bir olmaz şüphesiz. Kimisi sevgi ve şükürün ön plana çıkartıldığı bir yaklaşımla tatmin olup Allah'ın emir ve yasaklarına saygılı olurken, kimi insan ise ancak ceza ve tehdit ile hatalardan uzak durabilir. Allah'ın bunca açık tehdit ve ceza uyarısına rağmen dünyada bu kadar zulüm ve kötülüğün olduğu dikkate alındığında şayet söz konusu uyarılar olmasaydı ne gibi durumlar ile karşılaşmış büyük bir karmaşanın içinde olacağımızı kestirmek zor olmasa gerek.

Bununla birlikte şayet bazı insanların sandığı gibi, din sadece ceza ve cehennem ile tehditlerde bulunuyor olsa da, bu durum kişinin dini dikkate almaması için bir gerekçe değildir. Aksine daha da ciddiye alınmanın önemini fark etmesi gerekir. Alternatifi de yoktur insanın. Diyelim ki hâşâ Allah sadece korkutan bir Allah. İnsanın buna karşı yapabileceği ne var? Değiştirebilir mi bu durumu? Karşı gelebilir mi? Şüphesiz hayır. O zaman insan kendine türlü bahaneler bulmayı bırakarak bahanelerin değil gerçeğin peşinde olmalıdır. Gerçeği öğrenmek istediğindeyken zaten bu zanlarında yanıldığını anlayacaktır. Bazı insanlar "Allah kullarını yakmak gibi bir kötülük yapmaz" diyerek ahiretteki ceza ve azabı inkâr edebilmektedirler. Oysa insanların anlaması gereken bir gerçek vardır ki bu da bir kişinin yaşarken işlemiş olduğu kötülükler sebebiyle ahirette ceza görmesi, bu kişiye kasten kötülük yapmak için değil, o kişinin bu cezayı hak etmek için yaptığı kötülüklerin hakkının sorulması içindir.

Bununla birlikte zaman zaman aslında Allah'a ve dine inanan ama ahiretteki hesap, ceza ve mükâfat gerçeğini kavrayamayan ya da kavramak istemeyen kişilerle de karşılaşırız. Bu insanların kendilerine göre geliştirdikleri bir ceza ve

mükâfat anlayışları vardır. Buna göre aslında kişinin cenneti de cehennemi de bu dünyadadır ve kişiyi yargılayacak olan bizzat kendi vicdanıdır. Yani insan yaptığı kötülükler sebebiyle vicdan azabı, iyilikler sebebiyle de vicdan huzuru duyar. Bir başka anlayışta ise aynı şeyin ahiret ve sonsuz yaşam için de söylenmesi mümkündür. Bu anlayışa sahip kişilere göre öldükten sonra cennet ya da cehennem değil sonsuz bir vicdan huzuru ya da sonsuz bir vicdan azabı vardır insan için. Şüphesiz bu ve benzeri yorumları dini açıdan makul bulmak ya da kayda değer bir dayanağa sahip olduklarını düşünmek mümkün değildir.

Allah'ın rahmet ve merhameti çok büyüktür. Kullarını affetmek istediği için onlara uyarılarda bulunuyor olmasının sebebi de rahmetinin büyüklüğü sebebiyledir. Kur'an'da ceza uyarısından çok daha fazla Allah'ın hoşnutluğu ve cennet müjdesi yer alır. Bu ise inananlar için çok büyük bir motivasyon kaynağıdır. Ayetler insanları hayra ve barışa yönelik işlere teşvik ederler. Allah'ın rızasına uygun yaşayanlar cennetler ve nimetler ile müjdelenirler. Ama pek çok insan Allah'ın ayetlerinden habersiz oldukları için dini her konuya olduğu gibi bu konuya da önyargı ile yaklaşırlar. İnsan görmek istediği gibi değil olduğu gibi görmeli ve kendisini kandırmayı bırakmalıdır. Çünkü kendisini kandırmanın zararını yine kendi görecektir.

Rableri onlara kendisinden bir rahmet ve hoşnutluk ile kendileri için, içinde tükenmez nimetlerin bulunduğu cennetler müjdeliyor.¹³⁵

¹³⁵ 9 Tevbe Suresi 21

Dini konulara fazla dalmak aklını kaybettirir insana

BAZI İNSANLARIN DİNİ yaşamamak için ileri sürdükleri bir diğer bahane, dini konularla fazla ilgilenmenin insanın aklını kaçırmasına sebep olacağı yanlıgıdır. Zaman zaman “Bizim mahallede bir hacı amca vardı, sabah akşam Allah’ı anardı, sonunda kafayı sıyırdı” ya da “Bizim Ahmet yok mu, çocuk dini meselelere girdi ve keçileri kaçırdı” şeklinde asılsız bahanelerin ileri sürüldüğünü görebilirsiniz. Din adına uydurulan şeylere itibar eden bazı kişilerin işin içinden çıkmayarak dini konulardan uzaklaştığı ya da ruhsal bir takım sorunlar yaşadığı örneklerin görülmesi mümkündür. Ancak bunun sebebi din değil, yanlış din algısıdır. Allah tarafından indirilen ve peygamberi tarafından tebliğ edilen din kadar insan tabiatına uygun olan başka bir şey daha yoktur insan için. Dini doğru bir şekilde öğrenip yaşamak isteyen biri için engel nedir? Bunun yanında hangi şey din üzerine düşünmemeye bahane olabilir. Basit ve dayanaksız örnekler ile dinden uzak

durmayı çok akli başında bir iş gibi göstererek bu şekilde dini gerekliliklerden uzak bir hayat yaşamak kişinin kendini aldatması değil de nedir?

Şeytanın insanlar için kurduğu tuzaklardan biri, insanlardaki din duygusunu ve bilgisini saptırmaktır. Dini zorlaştırmak, hurafe ve bidatler ile dinin özünü bozmaya ve insan yaratılışına aykırı hale getirmeye çalışmaktır. İnsanların bir kısmı muhtemelen işine de öyle geldiği için kolayca düşer bu tuzaklara. Dini anlaşılmasız ve içinden çıkılmaz kabul eder ve böylece yaşamı içinde dine gereken önemi vermez. Oysa bu durum şeytanın insanlar için hazırladığı tuzaklardan biridir. Çünkü şeytanın, **“Beni azdırmana yemin ederim ki, onları saptırmak için senin dosdoğru yolun üzerine kurulacağım”**¹³⁶ diyerek en çok Allah’ın dinini saptırmaya çalışmakla insanlara tuzaklar kuracağına dikkat çekilir Kur’anda.

Dini konulara fazla dalmanın insanın aklını kaçırmaya sebep olacağı inancındaki kişilerin yaşantılarına baktığımızda sayısız şeye gereğinden fazla dalıp önem verdiklerini görürsünüz. İçine daldığı işin sonunda maddi menfaate dönüştürülmeye müsait bir konu varsa ne yapıp edip en iyi şekilde üstesinden gelmeye çalışır kişi bu işin. İleride yapacağı iş başvurusunda kendisine referans olsun diye çok iyi bir ortalama ile üniversiteden mezun olmak isteyen biri derslere fazla dalmanın insana aklını sıyırtacağını düşünmez. Ya da terfi etmek için gece gündüz dosyalar içinde kaybolan ve yemek içmek ve yeterince uyumak için dahi vakit bulamayan pek çok insan, aman bu kadar dalmak iyi değil işlere, demez ve her türlü imkânını zorlar başarılı olabilmek uğruna.

Aksine doğru bir şekilde dinde derinleşmek, insanı tam anlamıyla geliştirip olgunlaştıracak, hayatı anlamlandırmasına ve tatmin olmuş bir kalp ile ömür sürmesine vesile olacak

¹³⁶ 7 Araf Suresi 16

eşsiz bir nimettir. Dini gerçek manada özümsemiş biri dünyada sahip olunabilecek tüm zenginlik ve güzelliklere sahip olmuş demektir. Dünyalık hiçbir şeyin kaybı üzemez onu. Allah'ın rızasına uygun olmayan bir davranış, kılmakta gecikeceği bir namaz ya da yapacağı bir hayrın ertelenmesi veya engellenmesidir onu mutsuz edecek şeyler.

Allah size ayetleri işte bu şekilde açıklıyor ki, inceden inceye ve derinden derine düşünebilirsiniz.¹³⁷

¹³⁷ 2 Bakara Suresi 266

Aman 'dinci' demesinler bana

DİNİ HASSASİYETİ OLAN insanların bir kısmının gerek okulda, gerekse işte bu hassasiyetlerini açık etmekten çekindikleri görülür. Yapıyor olmaktan şeref duyması gereken şeyler utanılacak şeyler haline gelir zamanla. Üniversiteye girene kadar dini hassasiyetler taşıyan, namazını kılp orucunu tutan pek çok gencin üniversiteye girdikten sonra içinde bulunduğu ortam ve kurduğu arkadaşlıklar sonucunda aşama aşama dinden uzaklaştığını ve zamanla Allah'ın sınırlarının dışına çıktığını görmek mümkündür. Hayatı boyunca ağzına alkol ya da sigara adına bir şey sürmemiş gençlerin, arkadaşlarının kendisiyle alay etmesi korkusuyla içki içmediğini gizlememesi ve kendince artık büyüdüğünün ispatı olarak içmeye başlaması örnekleri azımsanmayacak kadar çoktur. Kılması gereken bir namazı kılmak için üniversitenin yakınındaki camiye girmekten çekinen ve arkadaşlarının arasında 'dinci' görünüp 'küçük duruma düşmemek' adına dinle alakası yokmuş gibi görünen kişilerin sayısı da.

İşyerlerinde de benzer manzaraların görülmesi mümkündür. İnsanların bir kısmı günah olan şeyleri yaptıkları için pişmanlık duyar ve yapmayan kişilere saygı göstererek takdir eder. Ama bir kısım kendini bilmezler, kendilerinin günahkâr olması yetmezmiş gibi, bir de günahlardan uzak durmaya çalışan insanları alaya alıp şeytani yönlerini tatmin etmeye çalışırlar. Dini hassasiyeti olan insanların büyük kısmı ise günah kabul ederek yapmadığı şeyleri dini inancı gereği yapmadığını itiraf etmekten çekinir. Biraz iradesine hâkim olabileni inançları sebebiyle içki içmediğini belli etmemek için “Midem ağrıyor” ya da “Doktor yasakladı” gibi çeşitli bahaneler ileri sürer. Bir kısmı ise aman kimse beni ‘dinci’ görmesin diye içerek kendini ispat etmeye çalışır. Oysa Kur’an, bu konuda da insanların dikkatlerini çeker ve gerçek anlamda inanan kişilerin başkalarının kınamasından korkmadıklarını ifade eder:

Ey iman edenler, içinizden kim dininden geri dönerse, Allah (yerine) kendisinin onları sevdiği, onların da kendisini sevdiği, inananlara karşı alçak gönüllü, inkârcılara karşı ‘güçlü ve onurlu,’ Allah yolunda mücadele eden ve hiçbir kınayanın kınamasından korkmayan bir topluluk getirir. Bu, Allah’ın bir fazlıdır, onu dilediğine verir. Allah (rahmetiyle) geniş olandır, bilendir.¹³⁸

Kendini tüm benliği ile Allah’a beğendirmesi gereken kul, Allah’tan başka herkese beğendirmeye çalışır kendini. Kendisi gibi aciz ve ölümlü olan, yıkanmasa iki günde leş gibi kokan, herkes gibi yiyip içmeye ve tuvalete gitmeye muhtaç olan birilerine kendini beğendirmek bu kadar önemli olmasa gerek! ‘Dinci’ yaftası yememek uğruna Allah’ın değil insanların beklentilerine göre yaşamaya çalışır insan. Ne için? İşinden olmasın, terfi etmesi engellenmesin, aman insanlar hakkında kötü konuşmasın! Kötü konuşmasın? Dindar olmak arkasından

¹³⁸ 5 Maide Suresi 54

kötü konuşulma sebebi olmamalıydı oysa. Ya da bunu sebep edinen biri, insan olarak değerlendirilmemeliydi. Din, insanın tüm hayatı boyunca üzerinde şerefle taşıyacağı bir madalya gibidir. Kişinin alnındaki secde izi utanmasının değil, Allah'a olan kulluğunu ifade etmenin vereceği huzur ve gururun nişanesidir. Kendini Allah'a beğendirmeyip rızasına uygun yaşamadıktan sonra tüm dünya seni beğenip senden razı olsa ne olur? Yeter artık koy bir kenara nefsinin dinlendir; biraz da kendini Allah'a beğendir.

*Kimseye zararım yok
kendi halinde bir insanım*

FARKINDA OLARAK YA DA olmayarak günaha giren birini uyardığınızda çoğu zaman “Evet yapıyorum, ama kimseye zararım yok” şeklinde ortak bir tepki ile karşılaşsınız. Birilerine zararı olup olmaması ile alakalıymış gibi değerlendirilir kimilerince mesele. Bunun yanında sanki kişinin kendi menfaatine bir şey söylememişsiniz gibi “Allah ile arama girmesene” der kimileri. “Yahu ben Allah ile senin arana girme derdinde değilim. Ama görüyorum ki Allah ile senin arana nefsin ve nefsinin bitmeyen istekleri girmiş, ben ona dikkat et diyorum” diyesiniz gelir. Ama yine de insanları kırmamak adına uyarınızı yapar ve susarsınız çoğu zaman. “İçiyorsam günahı bana” ya da “Ben kendimi biliyorum” şeklinde savunmalara da şahit olursunuz. Şüphesiz herkesin günahı kendine. Dinde baskı ve zorlama da yoktur amenna. Ama uyarı vardır. Dileyen dikkate alır dileyen kulak arkası eder. Ama bilmelidir ki kişi, kimseye zararı olmaması geçerli bir bahane değildir ve

farkında olmadan kendini kandırdığı bir başka yanılığda ısrar etmektedir.

İnsanların hoşlarına gitmeyen bir şey duyduklarında verdikleri tepki ya da başka bir ifade ile kendilerini savundukları sözlerden biri de “Her koyun kendi bacağından asılır” sözüdür. Şüphesiz her koyun kendi bacağından asılacaktır. Ama Allah inananlara, birbirlerini uymaları için tavsiyelerde bulunmalarını emreder.

Hatırlat/öğüt ver; çünkü hatırlatıp öğüt vermek inananlara yarar sağlar.¹³⁹

Allah'ın emirlerine uymak için zorlamalıdır kişi kendini; isyan edip bir de gerekirse her şeyi göze alacağını beyan ederek değil. Herkesin kendinden sorumlu olması hatanın hata olduğu gerçeğini değiştirmez. Şeytan insana “Bu yaptığın niye günah olsun? Kimseye zararım yok” diye vesvese verir. Kişi de farkında olmadan bu tuzağa düşer ve gerçekten kimseye zararım yok, diyerek günahlara sürüklenir. Oysa her günah, başkasına zararı olup olmaması ile alakalı değildir. Bunun yanında asıl tehlikeli olan şey, kimseye zararı olmadan yapılan eylemin günah olmayacağını düşünülmesidir. Bazı emir ve yasaklar kimilerince başkalarına zararı olup olmamasına indirgendiği için bu şeylerin neden günah olacağını anlamadığı hatta bu günahların inkâr edildiği görülmektedir. Bir günahı gereksiz ve anlamsız bularak önemsizleştiren biri, nefesine yenildiği için hata yapan birinden çok daha tehlikeli bir hataya düşmektedir. Bu konuda da uyanık olmak gerekir. Bu tuzağa düşen kişinin kimseye zararı olmasına gerek yoktur, çünkü zaten en büyük zararı kendine vermektedir.

¹³⁹ 51 Zariyat Suresi 55

Allah ile kul arasına girilmez

BAZI İNSANLARIN EN SEVDİĞİ sözlerden biri muhtemelen “Allah ile kul arasına girilmez” sözüdür. Bu söz anlam itibariyle doğrudur. Ancak insanların bu sözün içeriğini nasıl doldurdıkları ya da bu söze nasıl anlamlar kazandırdıkları ayrı pencereler açar önümüze. Bakara Suresinin 256. ayetinde “Dinde baskı-zorlama-tiksindirme olmadığı” ifade edilir. Şüphesiz dinde baskı yoktur; Allah ile kul arasında herhangi bir aracı da. Kur’an, Allah ile kul arasındaki her türlü aracıyı reddetmiş ve her fırsatta Allah’ın kula, kulun da Allah’a olan yakınlığını ifade etmiştir.

Ancak insanların büyük çoğunluğunun kendini kandırmak için ardına sığındığı bir hal alır bu anlayış. Bu söz ile kastedilen “Ben dilediğim gibi inanır, dilediğim gibi yaşarım” olur çoğu zaman. Ama siz insanlara öğüt ve nasihat verirken Allah’ın bu buyruğunu çiğnemeye değil, aksine insanlara uyarılarda bulunma ve hakkı gösterme emrini yerine getirmeye çalışırsınız. Yoksa gerçek bir inananın Allah ile yarattığı kulu

arasına girme derdinde olması söz konusu değildir.

Şeytan da boş durmaz ve ardı ardına sıraladığı bahaneler ile vesveseler verir kişiye. “İçiyorsan senin derdin, ne diye Allah ile senin arana giriyorlar,” “Allah senin niyetinin iyi olduğunu biliyor sen boş ver onları” şeklinde aldatıcı vesveselere itibar eden kişinin alıcılarını kendi hayırına olacak tüm nasihatlere kapattığını görürsünüz. Ya da bir ara moda olan bir başka söylem de çıkar karşımıza: “Yalnız Allah yargılar beni.” Şüphesiz bu da doğrudur. Ancak bunun da kimi insanlar tarafından “Ben dilediğim gibi özgür yaşarım sen beni yargılamazsın” anlayışına dönüştürüldüğü görülür. Şeytan da boş durmaz ve insanı uyuşturan vesvese gazını sonuna kadar açar: “Herkes kendine baksın bir sen mi günahkârsın.”

Yine kişi “Allah ile kul arasına girilmez” derken buna nefsinin de dâhil olduğunu bilmelidir. Çünkü pek çok insan Allah ile arasına nefsini sokar farkında olmadan. Nefsinin bitip tükenmek bilmeyen istek ve tutkuları galip gelir insana. Tutsağı olduğu nefsi öyle bir girer ki Allah ile arasına, hissettirmeden türlü bahaneler fısıldar insanın kulağına. İnsan ise Allah’a kul olduğunu sanır ama Kur’an ayetleri bu konuda da insanları uyarır:

Kendi istek ve tutkularını ilah edineni gördün mü?¹⁴⁰

Aslında pek çok insan farkında olarak ya da olmayarak Rabbine karşı nankörlük etmektedir. Allah’ın peşinen vermiş olduğu sayısız nimet ve imkâna rağmen insan her fırsatta sırt çevirir Rabbine. Neden yaratıldığını ve ne için yaratıldığını unutarak şükretmesi gerekirken her fırsatta nankörlük eder ve kibirlenir.

İnsan, Rabbine karşı gerçekten çok nankördür! Ve gerçekten, kendisi buna tanıktır.¹⁴¹

¹⁴⁰ 25 Furkan Suresi 43

¹⁴¹ 100 Adiyat Suresi 6-7

Allah sevenleri affeder

İNSANIN KENDİNİ KANDIRMA, yaptıklarını meşrulaştırma ve sonuçta kendini aklama konusundaki gerekçe ve bahaneleri hiç bitmez. Ama bunlardan muhtemelen en garip olanı halk arasında yaygın bir söylem olan “Allah sevenleri affeder” inancıdır. Bu nasıl bir sevgi, nasıl bir aşk anlayışıdır ki her türlü gayri meşru ilişki ve davranışı meşru kılarak masumlaştırmaktadır. Örneğin evlilik dışı ilişkilerin ya da Allah’a inanmayan biri ile yapılan evliliğin romantizm ve aşk başlığı altında meşru kılınmaya çalışılması anlaşılır gibi değildir. Aile ve meşru ilişki anlayışını temelinden sarsan bu ve benzeri şeytani söylemlerin ciddi bir şekilde insanların önemli bir kısmının zihninde yer ettiğini görebilirsiniz.

İzlenen dizi ve filmlerdeki yasak aşkların insanların kanını kaynatması, heyecan içinde yapılan kaçamakların ahlaksızlık olarak değil de tutkulu bir aşkın masum belirtileri olarak görülmesi kabul edilebilir değildir. İnsanların romantizm başlığı altında Allah’ın sınırlarının dışına çıkmaları kendilerini kan-

dırmak için buldukları bir kılıftan ibarettir. Hiçbir aşk insanın yaptığı gayrimeşru bir şeyi meşru kılamaz.

Bazı insanlar “Bunda utanılacak bir şey yok; sen aşık olmuşsun,” “Aşka karşı konulmaz,” “Aşkın kuralı kanunu olmaz” gibi cümleler ile meşru olmayan ilişkiler içinde bulunan kişileri teselli etmeye çalışmakta, yaptıklarını da aslında çok masum ve yaşanılabilir bir duygu olarak makul karşılamaktadırlar.

Durum böyle olunca pek çok genç kızın ya da erkeğin hayalini tutku ile aşık olacağı bir karşı cinsin süslemesi kaçınılmaz olmakta ve evlilik dışı ilişkiler yaşanması doğal karşılanmaktadır. Şüphesiz inanan insanlar da eşlerini, çocuklarını, anne ve babalarını, kardeşlerini çok sevip sayarlar. Tüm bunlara Allah’ın birer emaneti gözü ile bakarlar ama hiçbir sevginin Allah’ın sevgisi ve emrinin önüne geçirilemeyeceğini de bilirler. Hangi duygu olursa olsun, bunun masumiyetinden söz edilebilmesi için söz konusu duygunun meşru, yani helal dairesi içinde olması gerekir. Aksi halde neyin ardına sığınırsa sığınsın bilmelidir kişi; sığındığı şey yapmak istediği şeyler için ileri süreceği bahanelerden ibarettir.

Bununla birlikte sevginin Allah katında kutsal olduğu ya da sevdiği için ölümü dahi göze almanın aşkın büyüklüğünün göstergesi olarak algılandığı da görülür. Kimi insanlar tutkulu aşkları sebebiyle sevdiği için ya da yaşadığı yasak ilişki uğruna cehennemde yanmayı ya da uğruna ölmeyi göze aldıklarını ifade ederler. Bu, cahilliğin ve samimiyetsizliğin son noktasıdır. Bu gibi iddialarda bulunan, ancak ufacak bir zorluk ya da dünyevi menfaat uğruna canını vereceğini söylediği sevdiğini yarı yolda bırakan sayısız örnek görmek mümkündür. Kimse kendini ve başkasını kandırmasın. Uğruna ölünecek tek bir gerçek vardır; o da Allah’tır.

Ardında kalıcı bir iz bırakmalıyım

İNSANLARIN, YAŞADIKLARI bu dünya hayatını anlayıp anlamlandırma noktasında kendilerini kandırdıkları bir diğer konu da ardında ölümsüz eserler ve izler bırakma yanılığısıdır. Şüphesiz Allah kendi yolunda hayra ve barışa yönelik ihlaslı davranışlar sergileyerek insanların faydasına işler yapan ve ardında hayırlı izler bırakan kullarından razı olacaktır. Ama inanan insanların yapacağı işler, bir gün yok olup gidecek olan bu dünya hayatında iz bırakmak ya da kendisinden sonra da ismini yaşatmak için değil Allah'ın rızasını ve ahireti kazanmak için yapılır.

Tarih boyunca inşa edilmiş ama şu anda yıkık bir virane-den ibaret sayısız gösterişli eser vardır yeryüzünde. Kimi hükümdarlar kendilerinden sonra unutulmamak için devasa heykeller ve sütunlarla dolu şehirler inşa ettirmişlerdir. Ne için? Ölümsüzleşmek için. Kur'an dikkatlerimizi çeker bu konuya:

Ölümsüz kılınmak umuduyla sanat yapıları mı ediniyorsunuz?¹⁴²

Şüphesiz ayette eleştirilen şey insanların sanat yapıları edinmeleri değil, bu sayede isimlerinin kendilerinden sonra da anılmasını yani ölümsüzleşmesini istemeleridir. Oysa yüzündeki her şey tıpkı onları inşa ettirenler gibi gelip geçicidir. Kalıcı olan ise insanın Allah'ın rızasını gözeterek yaptığı ve ardında bıraktığı hayırlı iş ve eserlerdir.

Toplum tarafından örnek alınan bazı kimseler vardır. Evet, bu insanların bir kısmı gerçekten güzel işler de yapmışlardır. Çoğu zaman bu kişiler inançlı olup olmadıklarına bakılmaksızın örnek alınırlar. Hayatı boyunca Allah'ı ve emirlerini yaşamının parçası yapmamış, ama öldükten sonra isminin ölümsüz olması ya da insanlar tarafından iyi anılması için işler yapan kişilerin izinden gitme anlayışı da insanın gaflet içinde yanılığa düşerek dini yaşamasının önünde bahaneler oluşturmasına sebep olmaktadır.

Allah'ın rızası gözetilmeksizin yapılan işlerin dünyada da, ahirette de bir değeri yoktur. Yaptığınız işleri takdir edecek olanlar bir gün sizin gibi ölümlü olarak, kalıcı olmak istediğiniz bu dünyaya veda edecek kişilerdir. Önemli olan Allah'ın kulundan hoşnut olması yani Allah'ın beğenisinin kazanılmasıdır. Bazı insanlar sırf etraflarına hava ve gösteriş olsun, diye bir takım hayır işlerinin parçası olurlar. Ya da yaptıkları her işi etraflarına anlatarak insanlar üzerinde olumlu bir etki bırakmaya çalışarak önemli olanın insanların takdiri olduğunu sanırlar. Şüphesiz Allah'ın razı olacağı bir işin insanlar tarafından da takdir edilmesi kişinin motivasyonunu olumlu yönde etkileyebilecek itici bir güçtür. Ancak her zaman için asıl hedefin Allah'ın rızası olduğunun unutulmaması gerekir. Dünya hayatının “ünlü” gibi süslü sıfat ve yakıştırmalarına aldanma-

¹⁴² 26 Şuara Suresi 129

mak gerekir. Ün de, karizma da, makam, mevki ve servet de öldüğünde kişinin ardında kalacak şeylerdir. Bunların ve benzeri birçoklarının Hesap Günü insana bir faydası olmaz. İnsana faydalı olacak şey, her işinde Allah'ın rızasını gözetmesidir.

Çünkü insanın geçici olanın değil kalıcı olanın rızasını gözetmesi, tüm işlerini bu gerçeğe göre gerçekleştirmesi ve şunu bilip hesap etmesi gerekir: Hergün bir adım daha atarken ölüme; bu gösteriş, bu kibir, bu hırs ne? Bilmem ki neden kendimizi bu kadar bir şey sanır, yaptığımız işleri bu kadar abartır ve bu kadar kibirleniriz? Hepimiz dökülen meniden bir damla ve Hesap Günü tekrardan diriltilene kadar toprağa karışacak olan bir parça değil miyiz?

Şu iğreti dünya hayatı, geçici bir nimetlenmeden ibarettir. Ahiret ise sürekli durulacak yurdun ta kendisidir.¹⁴³

¹⁴³ 40 Mümin Suresi 39

Aklım ve mantığım yeter bana

GEREK EĞİTİM AMACIYLA, gerekse kültürlü olmak için doğal olarak pek çok kitap okuruz hayatımız boyunca. Gerek isteyerek, gerekse mecburiyet sebebiyle hayatı boyunca bir sürü kitap okumasına rağmen ilahi mesajdan habersizdir çoğu insan. Yıllarca derin araştırmalar yapmış, sayısız kitap makale okumuş ya da yayınlamış kimi ilim insanları vardır. Ama aynı insanlar hayatları boyunca bir kez olsun açıp da yaratıcımın bana gönderdiği mesaj nedir, diye ilahi kelamı okumamıştır. Sanki herkesin vardır da kendisinin ihtiyacı yoktur ilahi uyarı ve bildirimlere. Ya da kendince hayatta daha önemli, daha öncelikli şeyleri vardır kimi insanların.

İnsana bir zorluk/zarar dokunduğunda bize yalvarır-yakarır; sonra ona bizden bir nimet lütfettiğimizde şöyle der: “Bu bir ilim sayesinde verildi bana!” Hayır, öyle değil; o bir fitne(kendisini bir deneme)dir. Ama onların çokları bilmiyorlar.¹⁴⁴

¹⁴⁴ 39 Zümer Suresi 49

Bazı insanların dini buyruklara uymamalarına bahane olarak ileri sürdükleri gerekçelerin bir diğeri de kendi akıllarınca Allah'ın bazı emirlerini gereksiz ve anlamsız bulmalarıdır. Hatta bu gibi kimselerin büyük çoğunluğunun “Böyle olmalı değil miydi?” ya da “Madem öyle bu konu neden şöyle değil?” veya “Bence bu daha doğru ve mantıklı” şeklinde cümleler ile itiraz ve savunmalarda buldukları görülür. Yani nefislerine yenildikleri ve Allah'a dayanıp güvenmeleri gerektiğini bilmedikleri için bazı konuların hikmetini anlayamayıp, anlamlı bulamamaları bir yana bir de kendini bir su damlasından var eden Yaratıcısına akıl vermeye kalkar insan.

Gerçek şu ki, insan azar; kendini yeterli gördüğünden.¹⁴⁵

Allah'ın varlığına bir şekilde inanan ama bu inancının gereğini yerine getirmeye ihtiyaç duymayan bu gibi kimseler günlük yaşamlarında Allah'a da ihtiyaç duymadıklarına inanırlar. Çünkü bu anlayıştaki kişilere göre sahip oldukları her şey kendi bilgi ve becerileri sayesinde edindikleri şeylerdir. Oysa insanın önce kendini, sonra da haddini bilmesi ve sahip olduğu her şey için Yaratana şükretmesi gerekir.

Sahip olduğunuz her nimet Allah'tandır. Sonra size bir zorluk/keder dokunduğu zaman yalnız O'na yakarısınız.¹⁴⁶

Bazı kişiler “Allah insana akıl vermiş aklını kullanacaksın” derler. Şüphesiz aklın kullanılması, Kur'an'da sıklıkla vurgulanan bir gerekliliktir. Ancak bu ve benzeri söylemlerde bulunan çoğu kimsenin aklı kullanmaktan anladığı, kendi istek ve beklentilerine uygun şeylerin akla uygun görülmesinden ibarettir. Bu anlayıştaki kişiler için işlerine gelen şeyler akla uygun, gelmeyenler ise akıl dışıdır. Bu durum öyle noktalara gelir ki bazen Allah'ın apaçık bir hükmü bile söz konusu ki-

¹⁴⁵ 96 Alak Suresi 6-7

¹⁴⁶ 16 Nahl Suresi 53

şiler açısından mantıksız olduğu gerekçesi ile hiçe sayılabilir. Oysa kendisini yoktan var eden ve her şeyin en iyisini bilen Allah'ın açık bir hükmü varken 'Bence' diye başlayan bir cümlenin kurulmasından bile hayâ etmelidir insan. Allah'ın ilahi mesajını yetersiz görerek mesaja değil istek ve arzularına uyarak bu doğrultuda hareket etmek isteyen ve bunun en doğru yol olduğuna inanan insanlara uyulması durumunda yeryüzünde fesat ve karmaşa çıkacağını çok güzel ifade eder Kur'an:

Eğer hak (gerçek) onların istek ve tutkularına uyacak olsaydı hiç tartışmasız, gökler, yer ve bunların içinde olan herkes (ve her şey) bozulmaya uğradı. Hayır, biz onlara kendi şan ve şeref (zikir)lerini getirmiş bulunuyoruz, fakat onlar kendi zikirlerinden yüz çeviriyorlar.¹⁴⁷

Aklım ve mantığım bana yeter diyen insanların muhtemelen tamamı, akıl ve mantıklarının içinde buldukları toplum ve kültürün etkisi altında şekillendiğinin farkında bile değildirler. Bunun en büyük göstergesi çok zeki ya da pek çok konuda çok makul yaklaşımlara sahip bazı kişilerin toplum ve kültürün genelleştirmiş olduğu kimi konularda tıkanarak çok mantıksız kabullere sahip olabilmeleridir. Toplumların sahip oldukları kültür ve geleneklerin insanların akıl ve mantıkları üzerinde çok etkili olduğu konusunda tarih boyunca çok fazla olaya tanıklık etmek mümkündür. Örneğin antik dönemin meşhur filozofu Aristoteles, *Politika* adlı eserinde köleliğin akla ne denli yatkın olduğunu savunarak köleleri kullanma ile hayvanları evcilleştirme arasında benzerliğe dikkat çeker. Bir diğer meşhur antik dönem filozofu olan Platon da *Gorgias* adlı eserinde benzer görüşleri dile getirir. Eğer akıl tek başına doğruyu bulmakta yeterli olsaydı, muhtemelen onlar bunu başarırlardı. Biyolojiden siyaset felsefesine, etikten, astronomiyeye kadar her alanda fikir yürütmüş bu insanların aklından şüphe

¹⁴⁷ 23 Müminun 71

edemeyiz. Ama daha önce de ifade edildiği gibi içinde yaşadığı toplumun etkisinden kurtulamaz insan akıl yürütürken. Dolayısıyla aklın tek başına rehber olabileceğini iddia ederek ilahi buyrukları dikkate almamak mümkün değildir.

Bununla birlikte özellikle dini konular söz konusu olduğunda, aklının ve mantığının yeterli olduğuna inanan ve bu noktada kendi aklından hareket etmek isteyen pek çok insan, her ne hikmetse konu dünyevi işleri ya da kendince önemli gördüğü bir kararı vermek olunca, sırf kendi akli ve mantığına güvenmeyip başkalarına danışıp akıl almak ve tecrübelerden faydalanmak ister. Ancak mesele ölüm sonrası sonsuz yaşamını belirleyecek olan hayattaki en önemli konu ve kararlara gelince Allah'ı ve kurallarını hiçe sayarak sadece kendi aklından hareket etmek ister.

Allah ve din ile arasına mesafe koyan insanların içine düştükleri çıkmazlar ve hayatı anlamlı kılama arayışları karşısında onlara sakin ve huzurlu bir yaşam vaadinde bulunan çeşitli mistik içerikli yeni akımların ortaya çıktığını görüyoruz. İnsanların ruhsal boyutlarına yönelik psikolojik bir harekât yapılmaya çalışılmakta. “Sen kendine yetersin” ya da “Çare, içindeki seni keşfetmende gizli” gibi süslü sözler ile ruhu tıka basa madde ile dolmuş insanların önüne alternatif menüler verilmekte. İnsan ise zaten içinden çıkamadığı anlam karmaşası içinde ne istediğini bilmeyen ya da bir türlü karar veremeyen bir müşteri gibi boş gözler ile kendisine sunulan menüyü izlemekte. Çoğu kişi bu kararsızlık ve arayış içinde kendisine tavsiye edilen alternatifini tercih etmekte ve hayatını bu alternatif ile doldurarak kendini tatmin yoluna gitmekte. Kimi zaman da kişiyi inançsızlığa sürükleyen örneklerle karşı karşıya kalınmaktadır.

2013 yılında *The Atlantic* dergisinde insanların neden ateist olduklarını inceleyen bir çalışma yayımlanmıştı. Bilindiği gibi genellikle pek çok ateist rasyonel sebeplerle yani akıl ve mantıklarını kullanarak ateist olduklarını iddia ederler. An-

cak derinlemesine analizler bunun tersini gösteriyor. Buna göre çoğu kişi ateizm tercihini yaparken rasyonel değil duygusal nedenlerle hareket ediyorlar. Örneğin söz konusu çalışmada Meredith isimli bir öğrenci kendisiyle yapılan röportajda ateizmi tercih etmesinin nedeni olarak antropolojinin ateizmi desteklediğini anlatmış. Öte yandan ailesinden bahsederken babasının tacizine uğradığını itiraf etmiş. Konuşmanın ilerleyen bölümlerinde ise babası ölünce ateist olduğunu söylemiş. İşte tam da bu noktada duygusal bağlantıyı itiraf etmiş Meredith. Çünkü babasının bir yerlerde yaşıyor olma ihtimali onu ürkütüyormuş. Meredith'e göre dinlerin böyle bir iddiayı savunması, yani tacizci babasının yok olmadığını söylemesi ateist olmasında etkili olmuş. Kısacası ateist olmaya duygusal bir tepkiyle karar vermiş, ancak sonra antropolojiden buna destek aramış. Yine benzer şekilde pek çok ateistin ateizme yönelmesinde sevdiği birinin ölmesi, sevgilisinden ayrılması, dindar bir yakınının din konusunda kendisine baskıda bulunması ya da başarmak istediği bir şeyi başaramaması sebebiyle Allah'ı suçladığı ve bu sebeple O'nu inkâr etme yoluna gittiğini görmek mümkündür. Şüphesiz ateizmi tercih eden insanların tamamının da bu şekilde bir taciz ya da bir yakını kaybetmesi sonucunda ateist olduklarının iddia edilmesi doğru olmaz. Ancak pek çok ateistin ateizme yönelme nedenlerini sorguladığınızda bir şekilde duygusal tepkilere sahip olduklarını görmeniz mümkündür. Söz konusu çalışmaya göre, insanlar ateist olmaya en çok 14-17 yaş arasında karar veriyorlar. Ancak öngörüleceği gibi bu yaşlarda verilen kararlar genellikle rasyonel değil duygusal olur. Dolayısıyla aklını ve mantığını kullanarak ateizmi tercih ettiğini iddia eden insanların da büyük çoğunluğu rasyonel değil duygusal sebeplere dayanmaktadırlar ki akıl tek başına insanın doğruyu bulmasında yeterli değildir.¹⁴⁸

¹⁴⁸ Bakınız: Larry Alex Taunton, Listening to Young Atheists, <http://www.theatlantic.com/national/archive/2013/06/listening-to-young-atheists-lessons-for-a-stronger-christianity/276584/>

Yalnız kendi aklından hareket etmek isteyen ve kuralları Allah tarafından belirlenmiş olan ilkeleri kendince uygun bulmayarak sorgulayan insanlar günlük yaşamları içinde kendi menfaatleri bozulmasın diye kuralları başkaları tarafından konulmuş şeylere hiç sorgulamadan harfiyen uyarlar. Çoğu zaman mantıksız bile gelse bu kuralları sorgulamaz ve olduğu gibi kabul ederler. Örneğin namaz kılmaya, oruç tutmaya ya da Kur'an okumaya üşenen veya bunları gereksiz faaliyetler olarak değerlendiren ya da neden gerekli olduklarını anlamlandıramayan pek çok insan basit bir yarışma için bile göze alması gereken zorluklara ya da uyması gereken kurallara sorgulamadan teslim olur.

Allah'a nasıl nankörlük ediyorsunuz/Allah'ı nasıl inkar ediyorsunuz?! Siz ölülersiniz, O sizi diriltti. Sizi yine öldürecek ve sonra diriltecektir. Nihayet O'na döndürüleceksiniz.¹⁴⁹

Dünyanın pek çok yerinde düzenlenen ve ıssız bir adada yaşam mücadelesi vermek üzere çeşitli oyunlar ile sınanan insanları düşünelim. Muhtemelen günlük yaşamlarında Allah'ın kurallarını makul bulmayarak sorgulayan insanların büyük çoğunluğu böyle bir yarışmaya katılsa, yarışmanın kurallarını olduğu gibi kabul edecek ve her türlü zorluğu aşarak kazanmak için canla başla mücadele edecektir. Üstelik yarışmayı düzenleyen heyetin kuralları sorgulanmadığı gibi oyun içinde heyetin dilediği takdirde kuralları değiştirebiliyor olması da kabullenilecektir.

Peki, bir yarış uğruna aç, susuz, uykusuz kalmak, günlerce birbirinden zorlu aşamaları geçmek için çırpınmak ne için? Belki biraz para, biraz şöhret ya da kendini ispat ederek karızma sahibi olmak için! Her sınavın kuralları olduğu gibi dünya hayatındaki yaşam sınavımızın da kuralları olması gayet tabiidir. Üstelik bu kuralları koyan, bizi ve sahip olduğu-

¹⁴⁹ 2 Bakara Suresi 28

muz her şeyi yoktan var eden, varlığını sürdürmemizi nasip eden, her an kendisine muhtaç olduğumuz ve her şeyi en iyi bilen Allah'tır. İnsan kendini kandırmayı bırakmalı ve sınava kurallarına göre geçmesi gerektiğini unutmamalıdır. Gerçek kul; kendini yeterli görmekten sakınan, her türlü şirk zincirini parçalayan ve kendini yalnız Allah'a prangalayandır.

Ey insan! O sonsuz cömertliğin sahibi Kerim Rabbine karşı seni aldatıp gururlu kılan nedir? Rabbin ki seni yarattı, düzgün hale koydu, en güzel ölçülerle şekillendirdi. Dilediği herhangi bir biçimde seni oluşturdu. Hayır, iş sanıldığı gibi değil! Siz dini yalanlıyorsunuz. Ve şu kuşkusuz ki, sizin üzerinizde koruyucular-bekçiler var. Çok değerli yazıcılar, bilirler yapmakta olduğunuzu.¹⁵⁰

¹⁵⁰ 82 İnfitar Suresi 6-12

Din ilerlemeye manidir

ESKİDEN BERİ DİNİ, beşeri ve toplumsal gelişme ve ilerlemenin önünde engel kabul eden çevrelerin var olduğu bilinmektedir. Özellikle 17. ve 18. yüzyıllarda Batı toplumunun bu noktada büyük bir değişim sürecine girdiği ve 'Aydınlanma' olarak kabul edilen düşünce hareketinin bir neticesi olarak özellikle Batı düşüncesine yön veren kimi entelektüellerin dünyevileşme sürecini yaşadığını görmekteyiz.

Söz konusu bu değişimin son dönem Osmanlı'da da hissedilir etkilerinin görülmesi mümkündür. Son dönem Osmanlı aydınlarının özellikle Batı düşünürlerinin etkisinde kaldıkları ve söz konusu düşünürlerin Hıristiyanlığa yönelmiş oldukları çeşitli iddiaları İslam dinine yönelmeye çalıştıkları ve bu konuda dinleri insani ve toplumsal ilerlemenin önündeki engel olarak gördükleri bilinmektedir.

18. yüzyıl ile gerçekleşen yenilenme veya ıslahat, ardından da Tanzimat olarak ifadelendirilen hareketlerin etkisiyle ortaya çıkan modernleşme ve yenileşme arayışlarının temelini

Batı'nın Osmanlı karşısındaki üstünlüğüne dayandığı kabul edilmiştir. Zamanla bu yaklaşımın Batılılaşma anlayışını ifade etmek üzere, muasır medeniyetlere ulaşma anlamında muasırlaşma ve daha anlaşılır kılınmak üzere zamanla çağdaşlaşma olarak kullanıldığı görülmektedir.¹⁵¹

Doğal olarak bu arayışlardan İslâm dini ve toplumun din anlayışı da ciddi manada nasibini almış ve bazı çevreler tarafından bütün bozukluk İslam dinine fatura edilmişti. Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde doğup yetişen ve aynı zamanda Cumhuriyet aydınları arasında da yer alan özellikle Ziya Gökalp (1876-1924), Abdullah Cevdet (1869-1932), Celâl Nuri İleri (1882-1936), Necmeddin Sadak (1890-1953), Hüseyin Cahit Yalçın (1875-1957) ve Kılıçzade Hakkı (1872-1959) gibi isimler İslam dini ile onun öğretilerine yönelik olarak Batı tarzı bir eleştirel yaklaşımda bulunmuşlardır.

Söz konusu aydınların genelde geleneksel dinlerin tümüne, özelde ise İslam dinine getirmiş oldukları pek çok eleştirel yaklaşımdan hareketle, onların 18. ve 19. yüzyıl materyalizm ve pozitivizm düşüncesinin etkisinde kaldıkları görülmektedir. Bu noktada, Tanzimat hareketi ile birlikte neşredilmeye başlayan çeşitli kitap, dergi, gazete ve ansiklopedik çalışmalar ile özellikle Batılı yazarların çalışmalarından yapılan çevirilerin de dönemin aydınları üzerinde oldukça etkili olduğu bilinmektedir. Münif Mehmed Paşa'nın (1830-1910) öncülüğünde gerçekleştirilen *Mecmûa-i Fünûn* adlı aylık ilim, fen ve kültür eksenli dergi, Batı dünyasında gerçekleştiği kabul edilen Aydınlanma düşüncesinin tanıtılmasını sağlarken onun *Muhâverât-ı Hikemiyye* (1859) isimli eseri, Voltaire ve Fontenelle gibi yazarların felsefi diyaloglarından oluşturulmuştu. *Mecmûa-i Fünûn*'un 18. yüzyıl Fransa'sında Aydınlanma düşüncesinin neşir vasıtası olarak görülen *Grande Encyclopédie*'nin üstlen-

¹⁵¹ M. Şükrü Hanioglu, "Batılılaşma," *DİA*, V, s. 148.

diği rolün bir benzerini 19. yüzyıl Türk düşüncesi içinde gerçekleştirilmeye çalışıldığı görülmektedir.¹⁵²

Aydınların din kurumlarına bakışlarını, etkisi altında kaldıkları materyalist-pozitivist felsefeler belirlemiş, bilim karşısında artık dinin hiçbir geçerliliği kalmadığı inancıyla Abdullah Cevdet gibi aydınlar tarafından artık modern dinin bilim olduğu ifade edilmiştir. Celâl Nuri de Hz. Muhammed'in tebliğ ettiği dinin, maddi ve ilmi gerçek dışında bir şey içeremeyeceğini bu yüzden dinin hiçbir yüce esasa dayanamayacağını savunurken, dini; anlayış seviyesi düşük olan halka, anlaşılması mümkün olmayan şeylerin Allah sembolü ile anlatılması olarak tarif etmiş, bilime göre doğru ve iyi olarak görülen şeylerin, İslam dini demek olduğunu iddia etmiştir.¹⁵³ Abdullah Cevdet: "Darwin nazariyesinin okutulmasını küfür sayan bir ülke, hala Ortaçağlarda yaşıyor demektir. Böyle bir ülkenin yirminci yüzyıl dünyasında yaşama hakkı yoktur. Sarıklı, sarıksız, ezilmek istemeyen her kafa artık bunu anlamalıdır"¹⁵⁴ demek suretiyle, 19. ve 20. yüzyıl ateizminin, canlılığın ortaya çıkış sürecini açıklamaya yönelik çabalarının dayanaklarından biri olarak kullanılan evrim teorisinden hareketle din ve bilimi birbirinden ayırmaya çalışıldığını görmek mümkündür.

Dini, toplumsal hayatın ve insan hayalinin bir ürünü olarak gören ve çıkar elde etme arzusunun bir sonucu olarak oluşturulup devamı sağlanmaya çalışılan bir kurum olduğuna yönelik inancın, Abdullah Cevdet, Celal Nuri, Kılıçzade Hakkı ve Necmeddin Sadak gibi aydınlara hakim olduğu görülürken, Gökalp de dinin toplumsal hayatın bir ürünü olarak ortaya çıktığı kanaatindedir. Düşüncülere göre tarih boyunca

¹⁵² İlhan Kutluer, "Batılılaşma," *DİA*, V, s. 154.

¹⁵³ Ahmet İshak Demir, *Cumhuriyet Dönemi Aydınlarının İslâmî Bakışı*, Ensar Neşriyat, İstanbul (2004), s. 100-101.

¹⁵⁴ Niyazi Berkes, *Türkiye'de Çağdaşlaşma*, yayına hazırlayan: Ahmet Kuyaş, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul (2004), s. 441.

din, siyasî bir çıkar elde etme ve hükmetme arzusu neticesinde ortaya çıkan ve kaynağı insan aklı olan bir uydurmadır. Yine dinler tarih boyunca birbirlerinden etkilenererek oluşmuşlardır.¹⁵⁵

İnsanlık tarihine bakıldığında dinin insanların medenileşmesi, gelişip ilerlemesinde oldukça hayati bir yere ve öneme sahip olduğunu görmek mümkündür. Peygamberlerin gönderilmesiyle birlikte içinde buldukları toplumların kısa bir zaman içinde sapkın inanç ve uygulamaları terk ettikleri, sosyal, beşeri ve ahlaki anlamda üstün duruma geçtikleri görülür. İnsanlık tarihi doğru bir şekilde incelendiğinde bu gerçek açık bir şekilde ortaya çıkacaktır. Örneğin Peygamberimiz Hz. Muhammed'e Kur'an-ı Kerim ayetlerinin vahyedilmesi ve bu vahyin tamamlanmasıyla birlikte İslam dini adeta çorak çölün ortasında yeşeren gösterişli ve verimli bir bahçe gibi tarih sahnesine çıkmış, özellikle 9. ve 13. yüzyıllar arasında bir anlamda altın çağını yaşayarak insanlık tarihinde benzerine az rastlanır şekilde derin ve kalıcı izler bırakmakla kalmayarak, aynı zamanda modern Batı düşüncesinin temellerinin atılmasında da gerçek manada etkili bir rol oynamıştır.¹⁵⁶ Dolayısıyla ortada ilerlemenin önünde engel gibi gözüken bir şey söz konusu edilecekse bu, gelişmeye mani olan din değil, belki dini zaman içinde yanlış yorumlayan kişi ve kurumlardır. Günümüz dünyasında da din, tarih boyunca sahip olduğu misyonunu devam ettirmekte, her türlü yorumun üzerinde olan korunmuş vahiy sayesinde manevi bir boşluk ve arayış içinde olan günü-

¹⁵⁵ Ahmet İshak Demir, a.g.e., s. 103-110.

¹⁵⁶ İslamiyet'in teoloji, bilim, sosyoloji, felsefe ve estetik gibi pek çok alanda nasıl bir medeniyet inşa ettiği ve bunun tüm dünyayı etkileyen sonuçları başlı başına bir çalışma konusu olduğundan, çalışmanın sınırları da dikkate alınarak burada fazla detaya girilmemiştir. Ancak bilinmesi gereken bir gerçek vardır ki bu da günümüz dünyasının sahip olduğu insani, ahlâki ve estetik değerlerin büyük çoğunluğu hak dinler tarafından ortaya konulmuş ve benimsenmiş evrensel değerlerdir. Bunun en önemli göstergesi bu dinlerden uzak milletlerin toplumsal ve ahlaki açıdan yaşayış şekilleridir.

müz insanının manevi hastalıklarına şifa olmaktadır.

Bununla birlikte genellikle dini ya da dindarları gericilikle suçlayan çevrelerin çoğu zaman suçladıkları kişilerin 'geriliklerinden' daha da bağnaz bir şekilde insanların inançlarına, kılık-kıyafetlerine ve yaşam şekline müdahalede buldukları ve sadece kendileri gibi olan insanlara yaşam hakkı tanıdıkları, kendileri gibi olmayan kişileri ise aşağıladıkları görülür. Bu tip insanların ilerici olmaktan anladıkları insanların özgür bir şekilde inanma ve giyinme haklarını ellerinden almaya ve tek tip insan modeli yaratmaya yönelik bir dönüşümdür. Oysa tarih sahnesinin defalarca açılıp kapanan perdeleri, bu oyunun hiçbir bölümünün insanların çoğunluğu tarafından itibar görmediğini açık bir şekilde gözler önüne sermiştir.

Dinin yerini modern çağda bilim aldı

YAŞAMLARI İÇİNDE DİNE gerektiği gibi yer vermeyen bir kısım insanlar buna gerekçe olarak dinin işlevini yitirdiğini ve modern çağda dinin yerini bilimin aldığını iddia ederler. Bu anlayışa göre, insanların artık dinin değil, bilimin yol göstericiliğinde yaşamaları gerekmektedir. Geride bıraktığımız iki yüzyılın ürünüdür bu anlayış.18. yüzyıla gelindiğinde entelektüel çevre içindeki kimi aydınların dini inanç ve öğretileri ciddi şekilde eleştiriye maruz bıraktığı 19. yüzyılda ise bu eleştirilerin daha da yüksek bir tondan seslendirildiği görüldü. Söz konusu aydınlar için din işlevini çoktan yitirmişti. Artık insanların uyanmaları ve bilimin egemenliği altına girmeleri gerekiyordu. Bu anlayışa göre din, belki cahil halk çoğunlukları için bir ihtiyaç olarak gözükebilirdi, ancak ‘medeni’ ve ‘gelişmiş’ insanlar için dikkate alınması gereken şey din değil, bilimdi. Kimileri, artık insanlık için yeni bir dönemin/çağın ortaya çıktığını iddia etmiş ve söz konusu bu yeni dönemi ‘akıl çağı’ ya da ‘bilim çağı’ olarak isimlendirmişlerdi.

Günümüze kadar gelen süreç içinde bu inancı benimseyen ve halen dini, insanoğlunun ilerlemesinin önündeki yegane engel olarak algılayan kişilerin varlığı azımsanmayacak kadar çoktur. Ancak hem tarihteki, hem de günümüzdeki söz konusu kişilerin dikkate almadıkları çok önemli bir nokta var ki, bu da insanın etten kemikten müteşekkil maddi bir varlıktan ibaret olmadığı gerçeğidir. Kimileri inkar etse de, insanın manevi bir doğası vardır ve öyle ki farkında olmasa da insanın kişilik ve davranışlarına yön veren şey büyük oranda manevi doğasıdır. Seküler bir şekilde gerçekleştirilen bilimsel faaliyetler ise hiçbir dönemde olmadığı gibi günümüzde de insanın manevi doğasına hitap edemediği için salt bilimden hareketle oluşturulan bir dünya görüşü insanoğlunu tatmin edememektedir.

İnsan yalnız evrendeki hadiselerin nasıl olduğunu değil, aynı zamanda neden olduğunu da merak eder ve buna cevap arar. Gerek evrenin, gerekse yaşamın kökenine yönelik yapılacak hiçbir bilimsel açıklama hiçbir zaman tek başına insanı tatmin etmeye yeterli gelmemiştir ve insan doğası değişmediği sürece de belli ki yeterli gelmemeye devam edecektir. Bununla birlikte mesele sadece evreni anlamak ile sınırlı da değildir. Bundan daha da önemlisi yaşamı anlamak ve anlamlı kılmaktır. Farkında olsun ya da olmasın yaratılışı itibariyle her insan, varlığa, varlık amacına, ölüme ve ölüm sonrasına karşı ilgi duyar. Bu türden metafizik olarak isimlendirebileceğimiz kökensel ve temel sorulara ise tek başına bilimin verebileceği tatmin edici bir cevap bulunmamaktadır. Bulunmamaktadır, çünkü bu gibi sorular bilimin sınırlarını aşan hadiselerdir. Ünlü agnostik düşünür Bertrand Russell da bilimin bu konularda sessiz kalacağını itiraf etmiştir.

Bununla birlikte gerek bilim, gerekse felsefe ile ilgili bilgileri edinmek ve onları anlamak için belirli bir seviye ve araştırma gerekir. Oysa din, her seviyeden insanın anlayabileceği türden net ve açık bilgiler içerir. Çünkü insanı yaratan Allah

yarattığı kullarının ihtiyaçlarını da en iyi şekilde bilmektedir. Tarih boyunca pek çok filozof ve bilim insanının yıllar süren düşünsel ve fiili çabaları sonucu anlam kazandırmaya ve geliştirmeye çalıştıkları evren, insan ve yaşam hakkındaki görüşleri, dini bildirim tarafından her türlü çelişki ve tutarsızlığın üzerinde net bir şekilde ortaya konulur. Dolayısıyla din sayesinde çok sıradan biri bile, bazı konularda, felsefe tarihine adı altın harflerle yazılmış bir filozoftan daha doğru bilgilere sahip olabilmektedir. Aynı zamanda pek çok felsefi anlayış ve bilimsel bakış açısının olduğu da unutulmamalıdır. Oysa ilk insandan beri gönderilen tüm hak dinler temelde aynı mesajı dayanırlar. Bu mesaj ise insanlığın kurtuluşu için olmazsa olmaz bir önem taşımaktadır. Bilimi modern dünyadaki tek yol gösterici olarak algılamak insanın sığ bir görüşe sahip olmasına ve temel meseleler hakkında cevapsız kalmasına sebep olacaktır.

Şüphesiz din, akla da bilime de karşı değildir. Aksine Kur'an'da aklın kullanılmasına, hem evrendeki, hem de kendi benliğimizdeki delillerin üzerine düşünülmesine, evrenin ve yaşamın incelenerek Allah'ın eşsiz sanatına tanıklık edilmesine vurgu yapılır. Bilim doğru bir şekilde yapıldığında ve din de her türlü yorumun üzerinde özünden yani ilahi kelimeler olan Kur'an'dan okunduğunda din ve bilim arasındaki mükemmel uyumun açığa çıkması kaçınılmaz olur. Ancak yazık ki günümüzde bazı çevreler bilim değil, bilimcilik; din değil, dincilik yapmakta ve bu yüzden sade ve basit meseleler dahi karmaşık ve içinden çıkılmaz bir hal almaktadır. Bilim adına dinden vazgeçmek yanlış olduğu gibi, din adına bilimi hiçe saymak da yanlıştır. Her ikisi de doğru bir şekilde okunduğunda birbirlerinin alternatifleri değil tamamlayıcı ve destekçileri oldukları görülecektir.

Din ile bilim arasında çatışma vardır

DİN İLE BİLİM ARASINDA çatışma olduğunu iddia eden birisinin ya din anlayışında ya da bilime bakışında bir problem var demektir. Bilim faaliyetlerini dış dünyada yani doğada gerçekleştirir. Doğa ise yüce Yaratıcının üstün sanatını sergilediği bir meydana. Newton gibi önde gelen pek çok bilim insanının da dikkat çektiği gibi Allah hakkında bilgi edinmenin iki yolu vardır ki, bunlardan ilki kutsal kitaplar, diğeri ise doğadır. Tarih boyunca bilim insanı yerine daha ziyade doğa filozofu olarak isimlendirilen araştırmacı ve düşünürler, doğadan yaptıkları gözlemler neticesinde tüm bu uyum ve mükemmelliklerin bir var edeni olması gerektiği gerçeğinden hareketle doğayı ilahi sanatın açığa çıkarıldığı bir laboratuvar olarak görmüşlerdir. Evren ile insanın yaratılışında uyumsuzluk olmasının söz konusu edilemeyeceği inancından hareketle de insanı, evrenin amacı şeklinde konumlandırmışlardır.

19. yüzyıla gelindiğinde Fransız ihtilalinin de etkisiyle gerek siyasi, gerekse toplumsal anlamda özellikle birtakım en-

telektüeller arasında din ile bilimin çatışma içinde olduğu ve dinin, bilimin ilerlemesinin önündeki engel olduğu yönünde yaklaşımların ortaya çıktığı görülür. Ancak bir gerçek vardır ki, bu da söz konusu kanaatin bilimsel verilerin ortaya koyduğu bir gerçek olarak değil, aksine çeşitli ideolojik gerekçelerle bilimi dinin karşısında konumlandırma endişesiyle ortaya atılmış olduğudur.

Yukarıda da ifade edildiği gibi söz konusu edilen bu suni çatışma iddiasının daha ziyade 18. ve 19. yüzyılda ortaya çıktığı ve günümüze kadar gelen süreç içinde seküler hayat ve bilim anlayışının bir sonucu olarak da varlığını sürdürdüğü görülür. Bir manada bilimi doğaüstüne kapama, yani doğaüstü herhangi bir şeyin var olmasının söz konusu edilemeyeceği ön kabulünü bilime dayatma anlamına gelen bu anlayış ile esasen bilime çok büyük bir darbe vurulmuştur. Çünkü bir bilim insanı gerek zihinsel, gerekse bilimsel faaliyetlerini ön kabullerden ve şartlanmalardan uzak ve objektif bir şekilde sürdürmeli ve karşılaştığı sonuçları, inançları ne olursa olsun açıklamalıdır. Ama ne yazık ki günümüzde bir kısım bilim insanları, bilime giydirdikleri doğalcılık gömleğini bilimin objektifliği sayıyor ve bilimsel faaliyetlerini doğaüstüne kapatıyorlar. Bu anlayış ise adeta bilimsel bir dogma gibi bilimin gelişmesi ya da daha anlaşılır kılınabilmesinin önünde engel oluşturuyor. Çünkü örneğin bir bilim insanı faaliyetleri sonucunda doğaüstü birtakım unsurlarla karşılaşırsa bunu yok saymak veya görmezlikten gelmek zorunda kalıyor. Bu ise bilim yapmak ya da bilimin genel tanımını itibariyle gerçeğe ulaşmak değil ideolojik kabulleri bilime dayatarak bilimcilik yapmaktır.¹⁵⁷

18. ve 19. yüzyıllarda insanların özellikle mikro ve makro seviyedeki bilimsel bilgileri oldukça yüzeyseldi. Hatta kimi çevrelerce gerek evrenin, gerekse insan ve canlıların tarih

¹⁵⁷ Detaylı Bilgi İçin Bakınız: Enis Doko, *Dâhi ve Dindar: Isaac Newton*, İstanbul Yayınevi, İstanbul 2011, s. 56-75.

boyunca dinler tarafından savunulduğu gibi kutsal bir amaç uğruna değil aksine tesadüfler sonucu ortaya çıktığı yönünde iddialar ortaya atılıyordu. Bilimin ilerlemesiyle de bu tesadüflerin daha anlaşılır olacağına inanılıyordu. Ancak 20. ve 21. yüzyıllarda özellikle fizik, kimya ve biyoloji gibi temel alanlarda ortaya çıkan pek çok veri, gerek evrenin, gerekse yaşamın kendiliğinden oluşamayacak kadar kompleks bir yapıya sahip olduğunu ortaya koyarak pek çok bilim insanının evren ve canlılık için olmazsa olmaz nitelikteki mükemmelliklere dikkat çektikleri ve bir Yaraticının olmasının zorunlu olduğuna kanaat getirdikleri görüldü.¹⁵⁸

Bununla birlikte zannedilenin aksine hak dinler, tarih boyunca bilimin ilerlemesine çok büyük katkılar sağlamışlardır. Bu konuda tarihsel bir örneğe dikkat çekmekte fayda var. Bilim tarihçisi Joseph Needham, Çin'de teknolojik gelişime rağmen tarih boyunca Batı'daki gibi bir bilimsel çabanın olmasını, doğada değişmez yasaların varlığına duyulan şüphe ile ilişkilendirmektedir. Dahası var olsalar da, bu yasaların öğrenilebilir olmasını garanti edecek bir Güç yani Tanrı da yoktur. Needham'a göre yasaların varlığı, değişmezliği ve anlaşılabilirliğine yönelik bir inancın olmaması Çin'de teknolojik gelişmelerin modern anlamda bilime evrilmesini engellemiştir.¹⁵⁹

Yine özellikle Kur'an-ı Kerim'in insanları evrendeki delillere tanık olmaya davet eden, yere, göğe, güneş, dünya ve ayın hareketlerine, yıldızlara, yağın yağmura, gece ve gündüzün oluşumuna, denizlere, dağlara, insan başta olmak üzere diğer canlıların yaratılışına vurgu yapan ayetleri dikkate alındığında kutsal metinler açısından da din ile bilim arasında bir çatışma ya da çelişki olduğunu iddia etmek gerçeği yansıtmamaktadır.

¹⁵⁸ Detaylı bilgi için bakınız: Emre Dorman, *Modern Bilim: "Tanrı Var"*, İstanbul Yayınevi, İstanbul 2011.

¹⁵⁹ H. Floris Cohen, *The Scientific Revolution: A Historiographical Inquiry*, Chicago: University of Chicago, 1994. s.455.

Dinler savaş ve kargaşaya sebep olmuşlardır

İNSANLARIN BİR KISMININ yaşamları içinde dine gereken önemi vermiyor olmalarına bahane olarak ileri sürdükleri bir diğer konu da “Dinlerin savaş ve kargaşa sebebi olduğu” yanılığıdır. Bu sebeple kimi zaman “Ben dinle pek ilgilenmem ama Allah’a inanırım” diyen kişilerle karşılaşırsınız. Dinlerin yeryüzündeki fesat ve kargaşanın sebebi olduğu iddialarının tam anlamıyla olaya tek taraflı bakılmasından kaynaklandığını söylemek mümkündür. Üç büyük din açısından insanların ortak atadan yani Allah tarafından yaratılan ilk insandan geldiği inancının en temel kabullerden biri olduğu söylenebilir.¹⁶⁰ Yani tüm dinlerin özünde insanlar kardeştir. Bu yüzden vahiy kaynaklı dinlerin haksız yere öldürmeyi, alıp çırpmayı, adaletsizliği, hak ve hukuktan uzaklaşmayı tav-

¹⁶⁰ Eski Ahid: Yaratılış, 2: 7., 5: 1-3.; Yeni Ahid: Luka, 3: 38.; Kur’an-ı Kerim: Bakara Suresi 2/30-31.

siye etmesi mümkün değildir. Dinler, insanların ortak noktalarda buluşup barış içinde yaşamaları ve her iki dünyaları için de gerekli olan şeyleri öğrenmeleri için çeşitli bildirimlerde bulunmuşlardır. Ancak insanoğlunun bozguncu yönünün bu gerçeği unuttuğu ve dinleri kendi istek ve tutkuları doğrultusunda kullanarak özünden uzaklaşmasına sebep olduğu da bir gerçektir. Bu sebeple herhangi bir kişi ya da toplumun yapmış olduğu bir hata, haksızlık yahut zulmün mensubu olduğu dine mâledilmesi söz konusu edilemez.

Kutsal Kitap¹⁶¹ içinde çeşitli konularda çelişkili yahut insanî müdahalelere maruz kalmış kısımların bulunduğu bir gerçek olmakla birlikte mevcut haliyle ilahi buyruk ve anlatımları ihtiva ettiği de bir gerçektir. Özellikle peygamberlerle ilgili olarak anlatılan kıssaların bir kısmının Kur'an-ı Kerim tarafından da tasdik edildiği görülür. Bu ise söz konusu kitapların tamamen tahrifata uğramadığını göstermektedir. Bununla birlikte Kutsal Kitap içinde iddia edilen suçlamaların aksine akla ve insan yaratılışına uygun pek çok ifadenin de var olduğu görülür. Kutsal Kitap'ın en çok bilinen on emri¹⁶² dikkate alındığında, bu emirlerden hareket etmesi gereken bir dinin, insanlar arasında fitne ve fesat çıkartıp savaşlara sebep olduğunun iddia edilmesi mümkün değildir. Kutsal Kitap'ta insanlara karşı uygulanacak haksız şiddetin aynıyla cezalandırılacağı ifade edilirken,¹⁶³ aynı zamanda insanlar arasında bir husumet olmaması için dünyevi konulardaki olası haksızlıkla-

¹⁶¹ Tevrat ve İnciller

¹⁶² 1. Benden başka tanrın olmayacak. 2. Kendine yukarıda gökyüzünde, aşağıda yeryüzünde ya da yer altındaki sulara yaşayan herhangi bir canlıya benzer put yapmayacaksın. Putların önünde eğilmeyecek, onlara tapmayacaksın. 3. Yehova'nın Rabb'in ismini boş yere ağza almayacaksın. 4. Sebt gününü takdis etmek için onu hatırında tutacaksın. 5. Babana ve anana hürmet edeceksin. 6. Öldürmeyeceksin. 7. Zina etmeyeceksin. 8. Çalmayacaksın. 9. Komşuna karşı yalan şahadet etmeyeceksin. 10. Komşunun evine, karısına yahut kölesine yahut cariyesine yahut öküzüne yahut eşeğine yahut komşunun hiçbir şeyine göz dikmeyeceksin. Eski Ahid: Mısırdan Çıkış, 20: 1-17.

¹⁶³ Eski Ahid: Mısır'dan Çıkış, 21: 12-27.

rın önlenmesine yönelik yasalar da getirilmiştir.¹⁶⁴ Yine sosyal sorumluluklar ile ilgili olarak da çeşitli ayetler yer almaktadır. Yabancıya haksızlık ve baskı yapılmaması, dul ve öksüzün hakkının yenmemesi,¹⁶⁵ bir yoksula ödünç para verildiğinde ona tefecilik yapılmaması, üzerine faiz eklenmemesi, komşudan ödünç alınan bir şeyin iade edilmesi,¹⁶⁶ yalan haber taşınmaması, haksız yere tanıklık edilmemesi, kötü kişilerin tarafında olunmaması,¹⁶⁷ hırsızlık, hile yapılmaması, yalan söylenmemesi, Allah adına yalan yere yemin edilmemesi, komşuya haksızlık edilmemesi, işçiye alacağının hemen verilmesi, sağır ve kör gibi engellilere zorluk çıkartılmaması, adaletin saptırılmaması, insanların arkalarından çekiştirilmemesi, kimseye nefret beslenmemesi, günah işleyenin uyarılması, intikam alınmaması, kin beslenilmemesi, herkesin komşusunu kendisi gibi sevmesi,¹⁶⁸ yaşlılara saygı gösterilmesi,¹⁶⁹ tartı ve ölçüde hile yapılmaması¹⁷⁰ gibi pek çok ahlaki ve insani tavsiyenin bulunduğu görülür.

İncillerde ise insanlar ile hatta dūřman kabul edilenlerle bile çok daha müsamahalı bir ilişki içinde bulunulmasının tavsiye edildiği görölmektedir. Öyle ki Eski Ahid'de göze göz, diře diř olan kısas uygulamasının Hz. İsa tarafından kaldırıldığı, kötü-lüklere karşı direnmemenin, sađ yanağına tokat yiyene sol yanağını da çevirmesinin söylendiği görülür.¹⁷¹ Yine İnciller'de

¹⁶⁴ Eski Ahid: Mısır'dan Çıkış, 21: 28-36; 22: 1-14.

¹⁶⁵ Eski Ahid: Mısır'dan Çıkış, 22: 21-22.

¹⁶⁶ Eski Ahid: Mısır'dan Çıkış, 22: 25-26.

¹⁶⁷ Eski Ahid: Mısır'dan Çıkış, 23: 1.

¹⁶⁸ Eski Ahid: Levililer, 19: 11-19.

¹⁶⁹ Eski Ahid: Levililer, 19: 32.

¹⁷⁰ Eski Ahid: Levililer, 19: 35-36.

¹⁷¹ İlgili kısım şu şekilde geçmektedir: "Göze göz, dişe diş dendiğini duydunuz. Ama ben size diyorum ki, kötüye karşı direnmeyin. Sağ yanağınıza bir tokat atana öbür yanağınızı da çevirin. Size karşı davacı olup mintanınızı almak isteyene abanızı da verin. Sizi bin adım yol yürümeye zorlayana iki bin adım yürüyün. Sizden bir şey dileyene verin, sizden ödünç isteyeniyi geri çevirmeyin." Yeni Ahid: Matta: 5:

düşmanların dahi sevilmesi, zulmedenler için dua edilmesi,¹⁷² gösterişten uzak bir şekilde gizlice ihtiyaç sahiplerine sadaka verilmesi,¹⁷³ başkalarının suçlarının bağışlanması,¹⁷⁴ dünya nimetlerine kapılıp hazineler biriktirilmemesi,¹⁷⁵ başkalarının haksız yere yargılanmaması, suçlu çıkartılmaya çalışılmaması, affedilmesi,¹⁷⁶ hata ve kusurların aranmaması, insanlara iyiliklerle muamele edilmesi¹⁷⁷ gibi pek çok erdemli davranışın tavsiye edildiği görülür. Tüm bunlar, çeşitli çevrelerin Kutsal Kitab'ın insanları nefrete, ayrılıklara, zulüm ve sapkınlıklara sevk ettiği, bu yüzden ilgili metinlerin Allah'ın sözleri olmaktan çok uzak oldukları yönündeki iddialarını geçersiz kılmaktadır. Tüm bunlar ve benzerleri Kutsal Kitab'a yönelik olarak getirilen eleştirilerin tek yönlü olduğunu, bazı açılardan haklı sebepleri olmasına rağmen bu kitapların makul yönlerinin dikkate alınmadığını göstermektedir. Neredeyse tüm eserlerinde aklın gücüne ve önemine dikkat çeken ve aklı, ahlak ilkelerinin temel şartı olarak konumlandıran ünlü Alman filozof Kant 1789 yılında yazdığı bir mektupta akıl tarafından desteklenen ahlaki ilke ve değerlerin ilk olarak İncil tarafından ortaya konulduğunu şu sözleri ile ifade ediyordu:

Eğer İncil, ahlâk kanunlarını salt bir biçimde daha önce öğretmemiş olsaydı akıl, bugün tanık olduğumuz yetkinlik içinde onları anlayamayacaktı. Bu kanunlar (vahiy yoluyla) verildiği için akıl, onların doğru ve gerçek olduklarına başkalarını inandırabilir.¹⁷⁸

38-42; Luka: 6: 29-30.

¹⁷² Matta: 5: 44.

¹⁷³ Matta: 6: 1-4.

¹⁷⁴ Matta: 6: 14.

¹⁷⁵ Matta: 6: 19-21.

¹⁷⁶ Luka: 6: 37.

¹⁷⁷ Luka: 6: 41-42.

¹⁷⁸ Kant, *Philosophical Correspondence*, s. 158. Aktaran: Mehmet Aydın, *Tanrı-Ahlâk İlişkisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s. 133.

Yahudi ve Hıristiyan kutsal metinlerinin zaman içinde bazı din adamları elinde adeta oyuncağı çevrilerek diledikleri şekilde yorumlanmış olduğu, maddi, siyasi ve mezhepsel ekimeler sonucu dinlerin özünde olmayan pek çok uydurmanın gerçek ile karıştırıldığı doğrudur. Ancak bu durum mevcut metinlerin hiçbir şekilde ilahi bir içeriğe sahip olmadıkları ve içinde hem insani, hem de ahlaki açıdan takdir edilecek bir yönün bulunmadığını göstermez. Yahudi ve Hıristiyan kutsal metinlerine getirilen temel itirazların Kur'an-ı Kerim'e getirilmesi mümkün değildir. Kur'an ayetlerinin hem bu dünya, hem de ahirete yönelik, insanın faydasına olan Şeyleri açıklayıp, Allah-evren-insan münasebetini mükemmel bir şekilde ortaya koyması doğal olarak pek çok problemin çözümü olmaktadır.

İnsanlık tarihi boyunca işlenen suçların, zulüm ve baskıların dinsel temelli olduğunun iddia edilmesi de gerçeği yansıtmamaktadır. Zira bu durum dinlerin özünden değil, o dine mensubiyeti bulunan insanların bozukluklarından ve dini yanlış yorumlamalarından kaynaklanmaktadır. Hiçbir dinsel metnin: "Yıkın, yağmalayın, bozgunculuk yapın, haksız yere cana kıyın ya da fitne-fesat çıkartın" şeklinde emirlerde bulunduğu iddia edilemez. Tarih boyunca bazı insanların dini, nefsi arzularına alet etmeleri her din mensubunun zalim ve bozguncu olduğu anlamına gelmez. Aksine dünya tarihi boyunca dinlerin insanlığı medeni bir şekilde birliktelik içinde yaşamaya sevk ettiği görülür. Bununla birlikte dinlerin savaş ve kargaşa sebebi olduğunu iddia eden kimi çevrelerin örneğin Stalin'in yaptıklarına bakarak komünizmi suçlamadıklarını görürsünüz. Bu ise söz konusu kişi ve çevrelerin meselelere yönelik olarak ifte standart uyguladıklarını göstermektedir.

Tarih içinde Kilise'nin ve onun mensubu olan bazı din adamlarının insanlık dışı çeşitli uygulamalarda bulunmuş olmaları söz konusu kurum ve mensuplarının tamamının da

her dönemde aynı tutum ve inançlarda olduğunu göstermez. Bazı katı uygulamalara rağmen Kilise içinde hayırlı işlerin yapılmasına yönelik çeşitli faaliyetlerin olduğu, her türlü dünyevi istek ve tutkudan uzak bir şekilde kendilerini Allah'a adayan inananların da bulunduğu bir gerçektir. Yüzlerce yıldır Kilise ve samimi din adamları vasıtasıyla tüm dünyadaki insanlara yönelik yardım ve hayır programlarının düzenlendiği, savaşlar süresince Kilise'ye bağlı rahip ve rahibelerin gönüllü olarak insanları tedavi etmek için seferber olduğu ve daha pek çok hayırlı işlere vesile olunduğu görülür. Din adamlarının misyonerlik faaliyetleri ile dünyanın en uzak bölgelerindeki halklara giderek dinî tebliğ ve telkinlerde bulunmaları, inançsız, putperest ve kabile dinlerine mensup pek çok insanı önemli tahrifatlar yapılmış olmasına rağmen İslam inançlarına daha yakın bir din olan Hıristiyanlığa çevirmelerinin ve bu uğurda hayatlarını adanmalarının takdir edilmesi gerekir.

Doğal olarak bir din adamının yaptığı hata, sıradan insanların yaptıklarından çok daha fazla dikkat çeker. Ancak dini, insanlık için engel olarak gören zihniyetin kasıtlı olarak her fırsatta dinler ve dindarlarla ilgili gerçekten uzak, abartılı bir takım ithamlarda bulunmaya çalıştıkları görülür. Sanki kötülük ve ahlaksızlığın sebebi dindarlarımış gibi, bir din adamının ya da dindarın hatasından hareketle tüm din adamlarının ya da dindarların zan altında bırakıldıkları görülür. Medya tarafından hem bu gibi kişilerin sayılarının abartıldığını, hem de söz konusu kişilerin sapkınlıklarının kasıtlı olarak dine fatura edildiğini görüyoruz. Örneğin medya açısından bir köpeğin bir insanı ısırması manşetten verilecek bir haber niteliği taşımazken, bir insanın köpeği ısırması gibi istisnai bir durumun manşet olacağına hiç şüphe yoktur. Bu sebeple zaman zaman Batı medyasında ya da ülkemizde, bir din adamının sapkın bir davranış sergilemesinin olay yapıldığı ve sanki bütün din adamları öyleymiş gibi bu tür haberler üzerinden dine ve din-

darlara çeşitli ithamlarda bulunulduğu görülür. Gerek Yahudi-Hıristiyan gerekse İşlam tarihinde zaman zaman dini ve insani açıdan zulüm sebebi olacak bir takım inanç ve uygulamaların ortaya çıktığı kabul edilebilir. Ancak hiçbir dönemdeki din adamlarının tamamının kimi çevrelerce tasvir edildiği gibi olduğu kabul edilemez. Kilise açısından da durum aynıdır. Tarih boyunca Kilise içinde de uygulamaları ve din anlayışı açısından oldukça makul bir yaklaşım benimseyen papaların bulunduğu inkar edilemez.

Kutsal Kitap'ta yer alan ahlaki ilkeler gibi Kur'an da gerek ferdi, gerekse toplumsal manada eşsiz bir ahlaki sistem koyar ortaya. Kur'an-ı Kerim, dini, ahlaki, sosyal ve beşeri ayetleri ile tüm insanlığa rahmet ve kılavuz olarak gönderilmiştir. Ortaya koymuş olduğu değerleri ile akıl, mantık ve insan yaratılışıyla müthiş bir uyum içindedir. şüphesiz bunun en büyük sebebi Kur'an'ın her şeyin yaratıcısı Allah tarafından bildirildiği haliyle korunmuş olmasıdır. Kur'an, birbirinden çok farklı konulara temas etmesine rağmen kendi içindeki eşsiz tutarlılığı sebebiyle mucizevi bir şekilde insanı kendine hayran bırakır. Kur'an ayetleri en zor konularda dahi getirmiş olduğu sade anlatım ve açıklamalarıyla her seviyeden insana hitap edebilmekte ve bu sayede insanlığa bir hidayet rehberi ve kılavuz olabilmektedir.

Kur'an günümüzden yaklaşık 1400 yıl gibi bir süre önce insanlığa bir rehber olmak ve kıyamete kadar hüküm sürmek üzere gönderilmesine rağmen her dönemde mevcut çağın ilerisinde olmuş, temas ettiği noktalarda ise daima haklı çıkmıştır. Tarih boyunca çeşitli din ve kültürlerde mevcut bulunan gerek evren, gerekse en küçüğünden en büyüğüne kadar canlılar ile ilgili inanç ve iddialar göz önünde bulundurulduğunda, Kur'an'ın önem ve değeri daha da iyi anlaşılmakta ve tarihsel süreç içindeki bu haklılığı da Kur'an'ın insan sözü olamayacağının önemli bir kanıtı olmaktadır. Dinlerin yeryüzünde fit-

ne ve kargaşa sebebi olduğunu, insani ve ahlaki değerleri hiçe saydığını iddia edenler için Kur'an'da yer alan temel ahlaki ve insani değerlere yönelik buyrukları hatırlamak, bu gibi asılsız iddia sahipleri için yeterli bir cevap olacaktır.

Kur'an'da Allah'tan başkasına kulluk edilmemesi,¹⁷⁹ haksız yere cana kıyılmaması,¹⁸⁰ yeryüzünde fesat ve bozgunculuk çıkarılmaması,¹⁸¹ zina edilmemesi,¹⁸² hırsızlık yapılmaması,¹⁸³ dinde baskı ve zorlama yapılmaması,¹⁸⁴ alınan bir haber karşısında iyice araştırılıp inceleme yapılması,¹⁸⁵ fakirlerin gözetilmesi; zekat ve sadakaların verilmesi,¹⁸⁶ doğruluktan şaşıl-maması, dosdoğru yol üzerinde olunması,¹⁸⁷ iyi ve güzel olana özendirip, kötü ve çirkin olandan sakındırılması,¹⁸⁸ helal ve temiz rızıklardan yenilmesi,¹⁸⁹ israf edilmemesi,¹⁹⁰ daima barışın esas alınması,¹⁹¹ kötülüklerin en güzel bir tavırla savılması,¹⁹² insanlar arasında adaletle hükmedilmesi,¹⁹³ faiz alınmaması,¹⁹⁴ anne-baba ve yakınları aleyhine de olsa, zengin veya fakir de olsalar, adaletin dimdik ayakta tutularak Allah için ta-nıklık edilmesi,¹⁹⁵ şahitlikten kaçılmaması, yalan yere şahitlik

¹⁷⁹ 2 Nisa Suresi 36

¹⁸⁰ 17 İsrâ Suresi 33

¹⁸¹ 26 Şuara Suresi 183

¹⁸² 17 İsrâ Suresi 32

¹⁸³ 5 Maide Suresi 38-39

¹⁸⁴ 2 Bakara Suresi 256

¹⁸⁵ 6 En'am Suresi 98

¹⁸⁶ 73 Müzzemmil Suresi 20

¹⁸⁷ 46 Ahkaf Suresi 13

¹⁸⁸ 9 Tevbe Suresi 71

¹⁸⁹ 16 Nahl Suresi 114

¹⁹⁰ 7 Araf Suresi 31

¹⁹¹ 2 Bakara Suresi 208

¹⁹² 41 Fussilet Suresi 34

¹⁹³ 4 Nisa Suresi 58

¹⁹⁴ 2 Bakara Suresi 275

¹⁹⁵ 4 Nisa Suresi 134

yapılmaması,¹⁹⁶ aklın işletilmesi,¹⁹⁷ göklerin ve yerin yaratılışı hakkında derin derin düşünülmesi,¹⁹⁸ hayra ve barışa yönelik işler yaparak ihlaslı olunması,¹⁹⁹ güvenilir,²⁰⁰ fedakar,²⁰¹ alıřkan²⁰² olunması, yalan ve hileden uzak durulması,²⁰³ hayırlı işlerde yarışılması,²⁰⁴ yardımlaşılması,²⁰⁵ güzel söz söylenmesi,²⁰⁶ güler yüzlü olunması,²⁰⁷ insanlara selam verilmesi ve selamlarının alınması,²⁰⁸ affetmenin ve hoşgörünün esas alınması,²⁰⁹ zandan uzak durulması, sinsi casuslar gibi ayıp aranmaması, gıybet edilmemesi,²¹⁰ insanlar aleyhine söz taşınmaması,²¹¹ emanetlere ve verilen sözlere sadık kalınması,²¹² emanetlerin ehil kişilere verilmesi,²¹³ ölçü ve tartıda dürüst olunması,²¹⁴ yetimin, öksüzün ve ihtiyaç sahibinin gözetilmesi,²¹⁵ yoksulluk korkusuyla çocukların öldürülmemesi,²¹⁶ intihar edilmemesi,²¹⁷ sevilen Şeylerden başkalarına infak edilmesi (yani: veril-

¹⁹⁶ 2 Bakara Suresi 283

¹⁹⁷ 21 Enbiya Suresi 10

¹⁹⁸ 3 Ali İmran Suresi 191

¹⁹⁹ 11 Hud Suresi 23

²⁰⁰ 7 Araf Suresi 68

²⁰¹ 3 Ali İmran Suresi 146

²⁰² 94 İnşirah Suresi 7-8

²⁰³ 16 Nahl Suresi 105

²⁰⁴ 2 Bakara Suresi 148

²⁰⁵ 5 Maide Suresi 2

²⁰⁶ 14 İbrahim Suresi 24-26

²⁰⁷ 76 İnsan Suresi 8-10

²⁰⁸ 4 Nisa Suresi 86

²⁰⁹ 4 Nur Suresi 22

²¹⁰ 49 Hucurat Suresi 12

²¹¹ 68 Kalem Suresi 10-13

²¹² 70 Mearic Suresi 32

²¹³ 4 Nisa Suresi 58

²¹⁴ 55 Rahman Suresi 8

²¹⁵ 4 Nisa Suresi 36

²¹⁶ 17 İsra Suresi 31

²¹⁷ 4 Nisa Suresi 29-30

mesi/harcanması),²¹⁸ insanlar arasında barışın sağlanması,²¹⁹ insanlara öğüt verip gerçeklerin hatırlatılması,²²⁰ çirkin işlerden, fenalık ve azgınlıktan uzak durulması,²²¹ zalimlere eğitim gösterilmemesi,²²² lüzumsuz söz ve davranışlardan yüz çevrilmesi,²²³ boş yere yemin edilmemesi,²²⁴ ana-babaya çok iyi davranılması,²²⁵ yapılan iyiliklerin başa kakılmaması,²²⁶ öfke lenilmemesi,²²⁷ kibirlenerek insanlardan yüz çevrilmemesi, yüzünde kasılarak yürünmemesi,²²⁸ insanlarla alay edilmemesi ve onlara lakaplar takılmaması,²²⁹ insanların evlerine habersiz ve onların izni olmadan girilmemesi,²³⁰ insanın daima kendini sorgulaması ve nefsinı temize çıkarmaya çalışmaması,²³¹ başkalarının sahip olduğu nimetlere göz dikilmemesi,²³² uyuşturucu, içki ve kumardan uzak durulması,²³³ kötülük ve düşmanlık üzerine yardımlaşılması,²³⁴ çirkin iş ve edepsizliklerin yayılmaması²³⁵ ve Allah'ın sınırlarının aşılması²³⁶ gibi gerek ferdi gerekse toplumsal yaşamı güzelleştirecek şeylere uyulması emredilir.

²¹⁸ 3 Ali İmran Suresi 92

²¹⁹ 49 Hucurat Suresi 9-10

²²⁰ 51 Zariyat Suresi 55

²²¹ 16 Nahl Suresi 90

²²² 11 Hud Suresi 113

²²³ 23 Müminun Suresi 1-5

²²⁴ 58 Mücadile Suresi 16

²²⁵ 17 İsra Suresi 23

²²⁶ 74 Müddessir Suresi 6

²²⁷ 42 Şura Suresi 37

²²⁸ 31 Lokman Suresi 18

²²⁹ 49 Hucurat Suresi 11

²³⁰ 24 Nur Suresi 27

²³¹ 53 Necm Suresi 32

²³² 4 Nisa Suresi 32

²³³ 5 Maide Suresi 90-91

²³⁴ 5 Maide Suresi 2

²³⁵ 24 Nur Suresi 19

²³⁶ 2 Bakara Suresi 229

Tarihte dinsel ve mezhepsel bazı savaş ve anlaşmazlıkların yaşanmış olduğu bir gerçek olmakla birlikte esasen insanlık tarihindeki pek çok savaşın dinsel içerikli ya da mezhepsel anlaşmazlıklardan kaynaklandığının iddia edilmesi gerçeği yansıtmamaktadır. Pek çok savaşın dinden ziyade toplumların çoğalıp yayılmaları, yeni yerler keşfedip zenginleşmeleri ve sömürgecilik gibi nedenlerden kaynaklandığı görülür. Makedonyalı İskender'in ordusuyla Hindistan'a kadar gitmesi de, Roma İmparatorluğu'nun geniş bir coğrafyada hakimiyet kurması da, Cengiz Han ve oğullarının Avrupa'ya kadar dayanarak karşısına çıkan her yeri yıkıp yağmalaması da, dinsel nedenlerden kaynaklanmamıştır. Hatta Haçlı Seferleri olarak bilinen ve Hıristiyanlar ile Müslümanlar arasında gerçekleşen çeşitli savaşların da dinsel nedenlerden çok, siyasi ve ekonomik nedenlere dayandığı bilinmektedir. Tarihte pek çok medeniyetin savaşlar sonucu yıkıldığı ve yine savaşlar sonucu kurulduğu görülebilir. Dünya tarihindeki en kanlı olayların yaşandığı ve en fazla insanın hayatını kaybettiği I. ve II. Dünya savaşları da tamamen siyasi sebeplerden kaynaklanmıştı. I.ve II. Dünya Savaşlarıyla ilgili bazı verileri incelediğinizde, örneğin 1914'te Britanya ordusunda görevli olan 25 yaşın altındaki Oxford ve Cambridge öğrencilerinin dörtte birinin öldüğünü görebilirsiniz. Yine sadece Batı Cephesinde Fransızlar 1.6 milyon, İngilizler 800 bin, Almanlar 1.8 milyon, Amerikalılar 116 bin kayıp vermişlerdi. Bununla birlikte savaş yöntemleri de son derece acımasızdı. İki savaşta da zehirli gazlar kullanıldı. I. Dünya Savaşında Almanlar bu yöntemle başvurmuşlardı. İtalyanlar da II. Dünya Savaşında sömürgelerine karşı bu barbar silahı kullandılar.²³⁷ İkinci dünya savaşında birincisinin aksine üniformalı askerler kadar siviller de öldürüldü. Almanyadaki 5.7 milyon Rus savaş tutsağının 3.3 milyonu

²³⁷ Eric Hobsbawm, *Kısa 20. Yüzyıl 1914-1991 Aşırılıklar Çağı*, çev: Yavuz Alogan, Sarmal Yayınevi, İstanbul (1996), s. 38-41.

öldü. 1959'a gelindiğinde bile Rusya'da her 4 erkeğe karşılık 35 ile 50 yaş arasında 7 kadın vardı.²³⁸

Charles Phillips ve Alan Axelrod tarafından hazırlanan *Encyclopedia of Wars* (Savaşların Ansiklopedisi) isimli kapsamlı çalışmada 1763 savaş listelenmiştir. Araştırmacıların ulaştıkları sonuç neticesinde söz konusu 1763 savaştan sadece 123 tanesinin dini sebeplerle ilgili olarak sınıflandırılabilceği ortaya çıkmıştır.²³⁹ Dini sebeplere dayalı olarak sınıflandırılacak 123 savaşın, listelenen 1763 savaşın yüzde 7'den azına, söz konusu savaşlarda öldürülen insan sayısının ise savaşlarda öldürülen insan sayısının yüzde 2'sinden azına karşılık geldiği görülmüştür. Örneğin Haçlı Savaşları'nda 1 ila 3 milyon civarı insanın trajik bir şekilde can verdiği, yaklaşık 3 bin kişinin Engizisyon mahkemelerince ölüm cezasına çarptırıldıkları yerde sadece I. Dünya Savaşı'nda yaklaşık 35 milyon asker ve sivilin anlamsız ve din dışı sebeplerle can verdiği görülmüştür.

Bununla birlikte örneğin Napolyon'un Seferleri, Amerikan ve Fransız Devrimleri, Amerikan İç Savaşı, I. Dünya Savaşı, Rus Devrimi, II. Dünya Savaşı ve Kore Vietnam Çatışması gibi pek çok modern savaşın da dini sebeplere dayanmadıkları tespit edilmiştir. Yine yalnız 20. yüzyılda 160 milyon sivil soykırımı uğramış, yaklaşık 100 milyon civarı insan da komünist Rusya ve Çin yönetimleri tarafından öldürülmüştür.²⁴⁰

Bazı araştırmacıların da dikkat çektiği gibi esasen I. Dünya Savaşı ile birlikte milyonlarca insan daha önce hiç bu ka-

²³⁸ Eric Hobsbawm, a.g.e., s. 59.

²³⁹ Haçlı Savaşları gibi savaşların gerçekte dini sebeplere dayanmadığı bilinse de dini sebeplere dayanan savaşlar kategorisinde değerlendirilmiştir. Tarihsel savaşlar tarafsız bir şekilde incelendiğinde esasen dini sebeplere dayalı çok az savaş çıktığı görülecektir. Üstelik söz konusu bu savaşların ne kadarının gerçekten dinler tarafından emredildiği de ayrı bir tartışma konusudur. Bilindiği gibi çoğu zaman insanlar dinlerin emretmediği şeyleri dinlere mal ederek kendi emellerine ulaşmaya çalışmışlardır.

²⁴⁰ Detaylı Bilgi İçin Bakınız: Charles Phillips, Alan Axelrod, *Encyclopedia of Wars, Facts on File, New York 2004.*

dar farkına varmadıkları ölçüde insan davranışlarının akıl dışı yönlerinin farkına varmışlar,²⁴¹ aynı zamanda dini ve ahlaki hassasiyetin gözetilmemesi durumunda insanın ne denli yıkıcı ve yok edici olabildiği gerçeğine tanık olmuşlardır. Bu yüzden her ne kadar bazı kişiler geleneksel dinleri savaşların asıl nedeni olarak göstermeye çalışarak dini hakikatleri görmezden gelmeye ve dini yükümlülükten kurtulmaya çalışsalar da bunun gerçeği yansıtmaktan çok uzak olduğu rahatlıkla görülebilir. Üstelik bu savaşların ironik bir şekilde insanların “dini bir kenara bırakıp aydınlandıkları” bir dönemde gerçekteşmiş olmasının da dikkatten kaçırlmaması gerekir.

Ünlü ateist Hitchens dinlerin zararlarını anlatırken Saddam Hüseyin örneğini verir. Onu İşlam dininin zararlarına kani olarak gösterir. Peki, Saddam Hüseyin deyince bizim aklımıza ne gelir? Muhtemelen elinde bir kalaşnikofla Amerika’ya meydan okuyan bir mücahit fikri canlanır zihnimizde. Körfez savaşında dine bol bol referans veren, Allah’ın izniyle ‘kafir Amerika’yı dize getiren bir adam olarak hatırlanır Saddam Hüseyin. Oysa biraz tarihe gidildiğinde resmi daha net görmek mümkündür. Saddam’ın partisi Baas sosyalist eğilimlere sahip seküler bir partidir. En başından beri böyledir. Kuruçusu ve Saddam’dan önceki lideri Mişel Eflak da Hristiyandı. Saddam, İşan- Irak savaşında İşan’ın İşlamcı olduğunu kendisinin ise seküler olduğunu söylemişti. Peki, Saddam İşlami referanslara nasıl sarılmıştır? Körfez savaşında Amerika’ya karşı savaşırken birden Saddam’ın namaz kılan fotoğrafları ortaya çıktı. Bayrağa Allahu Ekber yazısı eklendi. Hatta kendi kaniyla bir Kur’an yazılması talimatı verdi. Dikkat edin bu dönemde Saddam, Irak içinde bir bütünleşme sağlamak istiyordu ve bunu dini istismar ederek yaptı. şimdi bu örneği din savaşı olarak görmek ne kadar mantıklı. Üstelik Amerika’nın Ortadoğu

²⁴¹ William H. McNeill, *Dünya Tarihi*, çev: Aläeddin şenel, İmge Kitabevi, Ankara (2002),s. 790-791.

politikasının altında yatanları bilirken. Bu örnek dinin zaman zaman savaşlar için kullanılabilirdiğini gösterir ancak dinin savaşa yol açacağını göstermez. Çoğunlukla maddi çıkarlar ve ülkeler arasındaki hırslar dini savaşlar olarak sunulur.

William T. Cavanaugh'un, *The Myth of Religious Violence* (Dini Şiddet Miti) isimli eseri de bu konuda önemlidir. Söz konusu çalışmada din savaşlarına örnek gösterilen savaşların aslında ne kadar dini olduğu tartışılır. Örneğin 16. ve 17. yüzyılda Avrupa'da ortaya çıkan savaşlar çoğunlukla Katoliklerle Protestanlar arasındaki savaşa örnek olarak sunulur ve din savaşı olarak betimlenir. Oysa tarihin detayına inince bu iddia hayli şüpheli hale gelir. Örneğin bu dönemde Katolik Fransa ile Katolik kral tarafından yönetilen Kutsal Roma İmparatorluğu savaşmış, Fransa'nın yardımına Müslüman Osmanlı yetişmiştir. Dikkat edin Katolikler savaşıyor yardıma Müslümanlar geliyor. Yine bazı Protestan prensler Katolik Kral V. Charles'ı destekler. Kime karşı? Protestanlara karşı. Kardinal Richelieu Fransa'daki Protestanlara karşı Protestan Hollandalılardan yardım alır. Yine din savaşı diye anılan dönemde Fransa'da Katolik barona karşı Katolik ve Kalvinist köylüler beraber savaşır. Tüm bu örnekler din savaşlarının bile tümüyle din savaşı olmadıklarının kanıtlarıdır.²⁴²

²⁴² Bakınız: William T. Cavanaugh, *The Myth of Religious Violence*, Oxford University Press, Oxford, 2009.

Sonuç

ALLAH YERYÜZÜNDE BİRBİRİNDEN güzel sayısız nimet yaratmıştır. Yeryüzüne yaymış olduğu insan başta olmak üzere tüm canlıları bu nimetlerle rızıklandırmıştır. Allah'ın tüm nimet ve lütufları bir yana, yaratılmışlar içinde diğerlerine göre üstün ve özel kıldığı insana öyle büyük bir nimet ve lütufta bulunmuştur ki, bu lütuf insan türünün yaratılışına uygun hareket etmesini ve bu sayede diğer canlılardan ayrılmasını sağlayan din nimetidir. Allah insanı dine inanma ihtiyacı içinde yaratmış ve başka hiçbir yolla karşılanması mümkün olmayan bu ihtiyacını karşılaması için insanlar içinden seçmiş olduğu elçileri vasıtasıyla buyruklarını bildirmiştir. Din, insan için sahip olabileceği en büyük nimettir. Allah ile kul arasındaki bağı kurmada ve kurulan bu bağı sağlam kılmada olmazsa olmaz bir araç vazifesi görmektedir.

Madem din insan için vazgeçilmez bir gereksinimdir ve o olmadan insanlığın karanlıklar içinde kalması kaçınılmazdır o zaman dinin insanın hayatının merkezinde yer alması gere-

kir. Çünkü gerçek din, her türlü insani yorumun üzerinde ilahi kaynaktan gelen ve insanlığın hem maddi, hem de manevi dünyasını tatmin edecek olan vazgeçilmez bir olgudur.

Dini buyrukları dikkate almadan yaşamak, talimatlarına uyulmadığı için sürekli sorun çıkartıp verimsiz çalışan bir makinenin doğru işlemlerini beklemek ya da gereğinden fazla veya az kullanılan bir ilacın insana fayda sağlamasını ummak gibidir. Dolayısıyla dini dikkate almadan yaşamaya çalışan kişilerin manevi anlamda kusurlu ve eksik olmaları kaçınılmazdır. Dini buyruklar insanların hem dünya, hem de ahiret yaşamları arasında insan yaratılışına uygun bir denge kurarlar. Dini buyruklar doğru bir şekilde dikkate alınmadığı noktada kişinin dünya ve ahiret dengesi şaşar. Bu şaşma sonucunda da genellikle pek çok insan dünya tarafına doğru kayar. Bu ise kişinin felaketi demektir. Çünkü dünya hayatı geçici bir imtihan yeridir. Sadece dünya hayatına yönelenler yöneldikleri dünyalık şeyleri hesap günü yük olarak sırtlarında taşırlar.

Daha önce de ifade edildiği gibi dinin kişinin hayatının merkezinde olması gerekir. Din, kişinin sadece belirli zamanlarda dikkate alıp diğer zamanlarda hayatının dışında tutabileceği bir şey değildir. İnsanın tüm karar ve seçimlerinde belirleyici unsur olması gerekir. Hem Allah'a, hem de dine inandığını ifade eden ancak yaşamında Allah'a da, dine de gerektiği şekilde yer vermeyen insanlar kendi içlerinde derin bir çelişki içindedirler. Allah var denilip yokmuş gibi yaşanmayacağı gibi dine inanıldığı söylenerek dini ilkeler dikkate alınmadan da yaşanamaz.

İnsanların inanç dünyaları üzerine yapılan çeşitli anketlerde özellikle ülkemizde Allah'a ve dine inandığını ifade eden insanların sayısının yüzde 98 gibi oldukça yüksek bir oranda çıktığı ancak Allah'ın ve dinin kişinin yaşamına yön verme ya da özellikle günlük ibadetlerin yerine getirilmesi noktasında söz konusu oranın hissedilir bir şekilde gerilediği görülmekte-

dir. Bu durum Allah'a ve dine inandığını ifade eden insanların önemli bir kısmının inançlarını içselleştiremediklerini göstermektedir. Allah'a ve dine inandığını söylemesine rağmen Allah'ın da, dinin de yaşamında kayda değer bir önemi bulunmayan kişilerin nasıl olup bu çelişki ile yaşayabildiklerini düşündüğünüzde ise söz konusu kişilerin bu çelişkiyi bastırmak üzere bu gerçeği düşünmemeye çalıştıklarını ya da dünya hayatının aldatmacası içinde kendilerini bu gerçeğe kapattıklarını görüyorsunuz. İşte tam da bu noktada insanların içinde buldukları bu çelişkili durumu meşrulaştırmak üzere çalışma boyunca dikkat çekilmeye çalışılan bahaneleri geliştirerek bu bahanelerin arkasına sığındıklarına şahit oluyorsunuz.

Amerikalı sosyal psikolog Leon Festinger tarafından ortaya konulan 'Bilişsel Çelişki Kuramı' insanların çelişkilerini ve bu çelişkilerden kurtulmak için neler yaptıklarını anlamamızda kolaylık sağlar bize.²⁴³ Söz konusu kurama göre insanların davranış ve düşünceleri; inançları, tutumları ve ihtiyaçları doğrultusunda şekillenir. İnsan zihni çelişkili davranış ve düşüncelere bir arada sahip olmaktan rahatsızlık duyar. Dolayısıyla pek çok kişi birbirine zıt davranış veya düşüncelerinde çeşitli şekillerde değişiklikler veya düzenlemeler yaparak bir şekilde bu çelişkiden kurtulmaya çalışır. İnsanlar yaşamları içinde pek çok şeye değer biçerler. Bir dine, bir gruba, siyasi bir partiye ya da bir futbol takımına bağlanmak şeklinde ortaya çıkar söz konusu bu değer. Ancak zamanla insanlar, değerleri ile yaşamları arasında tezat oluşturacak şeyler ile karşılaşır. Genellikle insanlar yapmak istedikleri şeylerin yanlış olmasını istemezler. Bu yüzden ya gerçeklerle yüzleşmekten kaçar ya da bu gerçeğe karşı koymaya çalışırlar. Üstelik bu konuda kendini öyle kandırıp ikna eder ki kendi kendini kandırmasının farkına bile varamaz çoğu zaman. Örneğin sigara

²⁴³ Bakınız: Leon Festinger, *A Theory of Cognitive Dissonance*, Stanford University Press, 1962.

kullanmanın kendisine zararı olduğunu bilen ve aynı zamanda kendisini bir sigara tiryakisi olarak kabul etmiş biri için söz konusu bu iki bilgi birbiri ile çelişki içinde olan bilgilerdir. Kurama göre kişi bu çelişkiden dolayı sıkıntı duyacağı için bu çelişkiden kurtulmak ister. “Sigara benim sinirlerimi yatıştırıyor,” “Fazla kilo almamamı sağlıyor” ya da “Dikkatimi toplama yarıyor” gibi türlü gerekçelerle eylemini haklı çıkartarak bu çelişkiden kurtulmaya çalışır kişi.

İşte Allah’a ve dine inandığını söyleyen ancak inancının gereklerini yerine getirmediği gibi yapamadığı şeyler ile ilgili türlü bahaneler ileri süren kişilerin durumu da bundan farklı değildir. İnsan çelişkiler ile yaşayamayacağı için kendince sıraladığı bahanelerin ardına gizlenir. Oysa dini konularda kendini kandırmak üzere üretilen bahanelerin zararı başkasına değil bizzat bu bahaneyi üreten kişinin kendisindedir. Bu gibi bahanelerin arkasına sığınan kişiler belki ömürlerinin sonuna kadar içinde buldukları çelişkiyi düşünmeyerek yaşayabilirler. Ama Hesap Günü dünya hayatında üretilen tüm bahaneler kişinin karşısına getirilir ve her birinin hesabı tek tek sorularak kişi hakkındaki hüküm verilir.

Şu an mezarda olan ve yaşarken dini vazifelerini yerine getirmemek için türlü bahaneler sıralayan insanların tekrar dünyaya gelerek pişmanlık duydukları hatalarını telafi etme şansları kalmamıştır. Ama halen hayatta olan bizler, yeterli bir ömrümüz varsa, arkasına sığındığımız bahaneleri terk ederek samimi bir şekilde Allah’ın rızasına uygun bir kul olabiliriz. Dünyalık her fırsatı en iyi şekilde değerlendirmeye çalışan insan, başına gelebilecek en büyük fırsat olan hatalarından dönerek Allah’a yönelme fırsatını kaçırmamalı ve kendisine verilen ömür sermayesini yok yere tüketip boş uğraşlar uğruna harcamamalıdır. Dünyalık tüm edinimler dünyada kalır. İnsanın yanına kâr kalacak olan, ahiretine yönelik kazanımlarıdır.